

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra Elektronické kultury a sémiotiky

Bc. Tereza Zemánková

**Vliv internetových sociálních sítí na vnímání kategorií veřejného a
soukromého:
sdílení informací v rámci profilů na Facebooku**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Irena Řehořová

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 25. 6. 2014

.....
Tereza Zemánková

Poděkování

Ráda bych poděkovala zejména Mgr. Ireně Řehořové za věcné připomínky a čas, který vynaložila k vedení této práce. Můj vděk patří také mé rodině a přátelům za jejich podporu a trpělivost.

Abstrakt

Ústředním tématem této diplomové práce jsou internetové sociální sítě, jež představují stále významnější komunikační prostředek současnosti. Práce se zaměřuje především na to, v jaké podobě se na internetových sociálních sítích – konkrétně na Facebooku - objevují kategorie veřejného a soukromého. Teoretická část přináší pohled tradičních autorů Hannah Arendtové a Jürgena Habermase, jež je založen na antagonistické povaze dichotomie veřejný/soukromý. Tyto přístupy doplňuje moderní koncept americké antropoložky Susan Gal, který k nim představuje jistou alternativu. V empirické části je prezentován samotný kvalitativní výzkum, jehož výsledky poskytují informace o tom, jak samotní uživatelé Facebooku vnímají a konstruují soukromé a veřejné oblasti na této internetové sociální síti. Kudy vede hranice a zda je možné hledat v takovém dynamickém prostředí podobnosti nebo naopak rozdílnosti s tradičními pojetími.

Klíčová slova

Internetové sociální sítě, Facebook, nová média, soukromí, veřejný, veřejnost.

Abstract

The main theme of the thesis are social networks which has become more and more significant communication means these days. It mainly focus on the „public“ and „private“ categories that appear at social networks - especially on Facebook. Theory brings different views of traditional authors Hannah Arendt and Jürgen Habermas based on antagonistic nature of this dichotomy – public and private. These approaches are complemented by a modern concept of an american anthropologist Susan Gal, which serves as an alternative. The second part deals with the qualitative research and its results that show how Facebook users percieve and build private and public areas on this social network. Where is the border between them and if there is a possibility in this dynamic environment to find similarities or differences from the traditional conception.

Key words

Social Network Sites, Facebook, New media, Private, Public.

Obsah

1. ÚVOD	9
2. TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1 NOVÁ MÉDIA	10
2.1.1 KYBERKULTURA A KYBERPROSTOR	10
2.1.2 ELEKTRONICKÁ AGORA A VIRTUÁLNÍ KOMUNITA	12
2.1.3 VIRTUÁLNÍ KOMUNITY DNES	14
2.1.4 SPOLEČNOST SÍTÍ	15
2.1.5 CO JSOU NOVÁ MÉDIA?	17
2.1.6 INTERNETOVÉ SOCIÁLNÍ SÍTĚ	18
2.1.7 FACEBOOK	20
2.1.7.1 Komunikační nástroje Facebooku	21
2.1.7.2 Facebook jako výzkumné téma	22
2.2 HANNAH ARENDTOVÁ - OBLAST VEŘEJNÉHO, SOUKROMÉHO A SPOLEČNOST	23
2.2.1 ANTIKA - POLIS A DOMÁCNOST	24
2.2.2 SOUKROMÁ SFÉRA	25
2.2.3 VEŘEJNÁ SFÉRA	26
2.2.4 VEŘEJNOST – SPOLEČNÝ SVĚT JEDNÁNÍ	27
2.2.5 ÚPADEK VEŘEJNÉHO PROSTORU	28
2.3 JÜRGEN HABERMAS – OBČANSKÁ SPOLEČNOST JAKO VEŘEJNÁ SFÉRA	30
2.3.1 JEDNOTLIVÉ TYPY VEŘEJNOSTI	31
2.3.2 TRADIČNÍ REPREZENTATIVNÍ VEŘEJNOST	32
2.3.3 OBČANSKÁ VEŘEJNOST	33
2.3.4 MODERNÍ REPREZENTATIVNÍ VEŘEJNOST	34
2.3.5 STRUKTURÁLNÍ PŘEMĚNA VEŘEJNOSTI	36
2.4 (NOVÁ) MÉDIA VE VEŘEJNÉ A SOUKROMÉ SFÉŘE DNES	38
2.4.1 TRADIČNÍ VERSUS NOVÁ MÉDIA	39
2.4.2 VEŘEJNÝ PROSTOR A NOVÁ MÉDIA	41
2.4.3 SOUKROMÁ SFÉRA A NOVÁ MÉDIA	42
2.4.3.1 Mobilita	43
2.4.3.2 Mobilní zprivátnění	44
2.4.4 SUSAN GAL – RELATIVNOST DICHOTOMIE VEŘEJNÝ/SOUKROMÝ	45
2.4.4.1 Fraktální rekurze	47
2.4.4.2 Fraktální rekurze na internetu	49
3. EMPIRICKÁ ČÁST	51
3.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	51
3.1.1 CÍLE VÝZKUMU – VÝZKUMNÉ OTÁZKY	51
3.2 METODA VÝZKUMU	51
3.2.1 VÝBĚR ÚČASTNÍKŮ VÝZKUMU	52
3.3 METODA ANALÝZY DAT	54
3.4 INTERPRETACE DAT	55
3.4.1 DŮVOD NÁVŠTĚVY FACEBOOKU	55
3.4.1.1 Kategorie I.: Zájem o kamarády	55
3.4.1.2 Kategorie II.: Komunikační a informační kanál	55
3.4.1.3 Kategorie III.: Tvorba vlastního obsahu	56

3.4.2 PROFIL – VEŘEJNÝ, NEBO SOUKROMÝ?	57
3.4.2.1 Kategorie IV.: Můj profil je veřejný	57
3.4.2.2 Kategorie V.: Můj profil je soukromý	57
3.4.2.3 Kategorie VI.: Nastavení soukromí profilu	58
3.4.3 SOUKROMÉ OBLASTI NA FACEBOOKU	59
3.4.3.1 Kategorie VII.: Chat je mé soukromí	59
3.4.3.2 Kategorie VIII.: Příspěvky jsou veřejné	60
3.4.3.3 Kategorie IX.: Co na Facebook nepatří – mé soukromí	60
3.4.4 VEŘEJNÉ OBLASTI NA FACEBOOKU	61
3.4.4.1 Kategorie X.: Zdroj informací o veřejném dění	62
3.4.4.2 Kategorie XI.: Politika ano, nebo ne?	62
3.4.4.3 Kategorie XII.: Co na Facebook patří	63
3.4.5 (NE)PŘÁTELÉ	63
3.4.5.1 Kategorie XIII.: Přátelé jako homogenní publikum	64
3.4.5.2 Kategorie XIV.: Nežádoucí přátelé	65
3.4.5.3 Kategorie XV.: Jen virtuální přátelé	65
3.4.6 SKUPINY NA FACEBOOKU	66
3.4.6.1 Kategorie XVI.: Otevřená, uzavřená nebo tajná skupina	66
3.4.6.2 Kategorie XVII.: Aktivita ve skupinách	67
3.4.6.3 Kategorie XVIII.: Profil versus skupina	67
3.4.7 RIZIKA	68
3.4.7.1 Kategorie XIX.: Přejmenování a změna uživatelských podmínek	68
3.4.7.2 Kategorie XX.: Zveřejňování soukromí	68
3.4.7.3 Kategorie XXI.: Virtuální komunikace a přátelé	69
3.4.8 DŘÍVE TO BYLO JINAK	70
3.4.9 SHRNUTÍ VÝZKUMU	71
4. ZÁVĚR	73
 POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	76
 SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	80
 SEZNAM PŘÍLOH	81
 PŘÍLOHY	82

1. Úvod

Máte Facebook? Na tuto otázku by odpověděla kladně více než třetina obyvatel České republiky. Facebook je totiž nejrozšířenější internetovou sociální sítí na světě a představuje jeden z největších fenoménů současné digitální éry. Není proto tedy divu, že upoutal můj zájem, který šel ruku v ruce s fascinací toho, jak moc si touto sociální sítí necháme zasahovat do našich životů. Kolik hodin jsme ochotni týdně strávit sledováním příspěvků a fotografií našich „přátel“, z nichž některé jsme neviděli roky a bez Facebooku bychom si už možná jen stěží vzpomněli na jejich jména, a co všechno jsou s nimi někteří ochotni sdílet prostřednictvím tohoto virtuálního světa. Vzhledem k tomu, že Facebook nám přinesl možnost vyprávět naše životní příběhy veřejně, což dříve nebylo možné, rozhodla jsem se toto téma prozkoumat detailně. A protože se jedná o velmi komplexní oblast, zaměřila jsem se především na to, v jaké podobě se zde vyskytují kategorie veřejný a soukromý.

Pojetí obou kategorií se historicky vyvíjelo. Hannah Arendtová píše o antickém dělení domácnosti - jako soukromé sféry a polis - jako veřejné oblasti. Pro Jürgena Habermase veřejnou oblast zase představuje občanská společnost a soukromé záležitosti se odehrávají v domácnosti. Oba přístupy spojuje antagonistický pohled, jímž tuto dichotomii pojmají. Jaká je ale situace v dnešní době, jež je zásadně ovlivňována moderními komunikačními prostředky? Záměrem mé práce je poukázat na to, jak jsou vnímány a konstruovány tyto kategorie v tak dynamickém prostředí, jaké představuje Facebook.

Struktura práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. V teoretické části nejprve prezentuji svět nových médií z obecné perspektivy a s ohledem na své zaměření studia. Přístupy Hannah Arendtové a Jürgena Habermase jsou ukázkou tradičního pojmání kategorizace soukromý/veřejný, díky kterému mohu ilustrovat, jakým zásadním způsobem se toto pojetí ve společnosti (nových médií) proměnilo. V poslední kapitole předkládám, jak média zasahují do obou těchto oblastí v současnosti, společně s konceptem Susan Gal, jež nabízí zcela jiný, moderní pohled na vnímání kategorií veřejný/soukromý.

Empirická část představuje samotný výzkum, k němuž byla použita kvalitativní výzkumná metoda. Mým cílem je na základě odpovědí respondentů ukázat, jak samotní uživatelé konstruují a vnímají hranice mezi veřejnou a soukromou oblastí a do jaké míry se tato pojetí liší nebo naopak podobají tradičním konceptům uvedeným výše. Provedený výzkum přináší další vhled do problematiky soukromí na sociálních sítích, které, jak se domnívám, není stále dostatečně prozkoumáno.

2. Teoretická část

2.1 Nová média

Tato kapitola se věnuje především novým médiím, jež se staly nedílnou součástí naší společnosti. Nová média zde jsou představena s ohledem na studijní zaměření katedry v širším socio-kulturním kontextu. Z historického hlediska je zde stručně nastíněno, jak se vyvíjel pohled na kyberkulturu a kyberprostor a jak se různily názory mnohých teoretiků na tuto oblast. Dále kapitola přibližuje virtuální komunity, na jejichž vzniku se nová média podílela. Jak se změnila virtuální komunity se vznikem současných online sociálních sítí? A stala se naše společnost společností sítí? V této oblasti je část textu inspirována přístupy Howarda Rheingolda a Jana Van Dijka, které uvádím níže.

Druhé části kapitoly je zaměřena výlučně na internetové sociální sítě. Jako nezbytný se zde jeví exkurz do jejich historie, jež sahá již do roku 1997. Tato část vychází především z podkladů americké odbornice na nová média Dannah Boyd. Následují kapitoly, s ohledem na oblast výzkumu této práce, o nejrozšířenější sociální síti současnosti - Facebooku. Je zde poukázáno na aspekty, které stály za zrodem tohoto internetového giganta. Kapitola Komunikační nástroje Facebooku shrnuje, jaké funkcionality je možné v době výzkumu nalézt na této komunikační platformě, protože se její prostředí velmi dynamicky proměňuje.

2.1.1 Kyberkultura a kyberprostor

V nejstarším a nejužším pojetí se kyberkultura vztahuje k počáteční diskusi o nových médiích a označuje kyberpunkové hnutí, subkulturu hackerů, případně první uživatele počítačů a členy raných virtuálních komunit, vznikajících v počítačových sítích 80. a počátku 90. let dvacátého století. S pojmem kyberkultury souvisí také pojem kyberprostoru. Jako jeden z prvních začal termínu kyberprostor ve vztahu k existujícím počítačovým sítím užívat J. P. Barlow. Podle Barlowa je jako kyberprostor možno označit jakýkoli deterritorializovaný, symbolický prostor mediované komunikace a záleží jen na složitosti technologie, nakolik komplexní tento kyberprostor bude.¹

Patrně nejvlivnějším a nejproslulejším z futurologických a anticipačních pojetí kyberkultury je optimistická vize francouzského humanistického filozofa Pierra Lévyho. Tuto

¹ MACEK, J. *Raná kyberkultura*. Brno, 2004. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociologie, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Dostupné také z: <http://macek.czechian.net/texts/macek-diplomka-kyberkultura.pdf>. str. 66

konceptu přibližují na následujících řádcích také s ohledem ke svému studijnímu oboru. Lévy koncept kyberkultury předložil ve stejnojmenné populární knize *Kyberkultura*, jež vyšla v roce 1991 (v češtině v roce 2000). Autor kyberkulturu vztahuje pouze k internetu, který situuje do prostředí současných internetových technologií, na rozdíl od jiných autorů, kteří do kyberkultury zahrnují například také kyberpunkové hnutí, subkulturu hackerů či první uživatele počítačů.

Šíření internetu podle Lévyho přináší novou formu organizace vědění a jeho distribuci – takzvanou kyberkulturu, která označuje „soubor technik (materiálních a intelektuálních), praktických zvyklostí, postojů, způsobů uvažování a hodnot, které se rozvíjejí ve vzájemné vazbě s růstem kyberprostoru“². Kyberprostor umožňuje novou všeobecnost; všeobecnost bez totality. Tato všeobecnost bez totality je pro Lévyho vrcholem osvícenského projektu lidství, nedušeného mocenskou totalitou jednotného jazyka či významu a jednotných a závazných forem společenského bytí. Je to prostor bez centrálního významu, jakýsi „*système chaosu*“.³ Kyberprostor stojí na možnosti obecné propojenosti; možnosti spojit jakékoli bytosti (jež mají přístup k internetu), umožňuje komunikaci mezi společenstvími i v jejich rámci. Ruší distribuční monopoly a umožňuje každému vysílat, co uzná za vhodné.

Lévyho koncepce kyberkultury vznikala v úzké návaznosti na technooptimismus a jeho představy o transformativních možnostech nových technologií na přelomu 80. a 90. let dvacátého století, nicméně dnes se již jedná o překonaný utopický projekt. Výraznou slabinou Lévyho vize je její vágnost a povšechnost – Lévyho změna společnosti v „novou společnost“, existující „v univerzalitě bez totality“, nemá jasnější kontury a je zcela nekritická.

Od konce devadesátých let se prosazuje kritičtější vlna reflexe, jež se více otevírá diskuzi. Objevují se názory, že kyberprostor je specifickou formou veřejného prostoru, jenž představuje výzvu habermasovsky pojímané veřejné sféry (např. Zizi Papacharissiová nebo Mark Poster). Diskuze je také poměrně otevřená tomu, jakým směrem se bude vývoj nových médií a jejich vlivu na společnost ubírat. Ve vztahu k těmto očekáváním lze dnes rozlišit přinejmenším tři proudy. První z nich se kloní k názoru, že kyberprostor přijme stávající politickou kulturu, bude důsledně komercializován a nestane se tak (v souladu s Habermasovou koncepcí) v žádném slova smyslu dějištěm nové proměny veřejnosti (jak tvrdí například Robert McChesney). Druhý vidí v kyberprostoru nástroj výraznější partikularizace veřejnosti a posílení společenských a politických minorit (tento postoj je charakteristický například pro feministickou teorii). Třetí se přiklání k názoru, že komunikace

² LÉVY, P. *Kyberkultura*. Karolinum: Praha, 2001. str. 15

³ Tamtéž. Str. 97

zprostředkovaná novými médii povede k důslednější individualizaci a privatizaci společenského života a veřejnost spíše oslabí, než posílí.⁴

2.1.2 Elektronická agora a virtuální komunita

S poněkud kritičtějším pojetím kyberkultury, jež překračuje hranice (Lévyho) optimismu přicházejí dva autoři uzavírající raně kyberkulturní debatu: Howard Rheingold, jenž prosadil termín virtuální komunity, a William Mitchell se svým retrospektivním odkazem na řeckou polis i kavárenskou kritickou veřejnost v koncepci elektronické agory.

William Mitchell vidí v počítačových sítích nový druh veřejných prostor, jež popisuje metaforikou urbánní architektury a které v inspiraci starořeckou tradicí nazývá elektronickými agorami. Elektronická síť, město bitů, pro Mitchella v první řadě symbolizuje nový způsob prostorové a veřejné organizace společnosti: „...celosvětová počítačová síť – elektronická agora – rozvrací, nahrazuje a radikálně mění naše pojetí prostoru setkání, komunity a městského života...V jednadvacátém století bude hrát ve společenských způsobech stejnou roli, jakou sehrála centrálně umístěná, prostorově ohraničená, architektonicky oslavovaná agora (podle Aristotelovy Politiky) v životě řeckých polis...“⁵ Mitchell tedy vnímá agoru v obou smyslech slova jako silně veřejný prostor, stejně jako Hannah Arendtová, nicméně na rozdíl od německé autorky vnímá nové technologie jako příslib pro rozvoj této tradiční komunikační platformy.

Povaha vlivu, jaký bude mít elektronická agora na společnost, je podle Mitchella dána vlastnostmi, které jsou pro počítačově mediovanou komunikaci unikátní. Elektronická agora je ne-prostorová a ne-fyzická, a tedy překlenuje prostorové a fyzické bariéry městského prostoru. Dále je pro tuto nově vzniklou agoru typické, že její netělesní občané jsou fragmentovaní a přispívají do různých skupin v různém čase. Propojení je zde spíše postavené na logice než na fyzických cestách. Pro Síť podle Mitchella již, na rozdíl od lokalizovaného města, neplatí, že „...to, kde jste, většinou říká, kdo jste.“⁶

Howard Rheingold termín virtuální komunity představil ve stejnojmenné knize v roce 1993. Virtuální komunity, jako nové formy společenství, jež stojí ve středu jeho úvah, Rheingold definuje jako „sociální uskupení, která vznikají v Síti, pokud se lidé veřejných

⁴ MACEK, J. *Raná kyberkultura*. Brno, 2004. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociologie, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Dostupné také z: <http://macek.czechian.net/texts/macek-diplomka-kyberkultura.pdf>. str. 66

⁵ MITCHELL, W. 1995, 2. *City of Bits – Kapitola Electronic Agoras* [online]. 1995. [cit 29. 04. 2013] dostupné z: http://mitpress2.mit.edu/e-books/City_of_Bits/contents.html

⁶ Tamtéž. 193

diskusí účastní dostatečně dlouho a s dostatečným lidským vcítěním.“⁷ Požadavek intenzity vztahů je podle něj možno naplnit pouze v případě, že virtuální komunita je komunikační extenzí komunity fyzické, respektive pokud je spojena také jinými, než mediovanými vazbami. Už jen z tohoto pohledu, že virtuální komunity mohou posilovat komunikační toky a participační tendence v „reálných“ komunitách, jeví se jeho teorie realističtější než koncepce jeho předchůdců.

Rheingold toto vysvětluje jako důsledek hladu po komunitě, který zažívají lidé po celém světě společně s tím, jak stále více neformálních veřejných prostorů mizí z našich reálných životů. Rheingold komunitu vnímá jako základ občanské demokracie, opírající se o veřejnou diskuzi. Počítačově mediovaná komunikace je zároveň – vzhledem k tomu, že přináší nový komunikační model, odlišný od modelu nabízeného jednosměrnými, elitami ovládanými masovými médii – výzvou stávajícím, politicky ukotveným mediálním monopolům. Na základě toho Rheingold usuzuje, že počítačově mediovaná komunikace nejen nabízí možnost oživení národně lokalizované občanské demokracie, ale také umožňuje být všem občanům v kontaktu navzájem.

Rheingoldova vize internetových technologií jako revitalizujícího nástroje demokracie shrnuje hlavní myšlenky technooptimistického období 90. let minulého století, ačkoli již kriticky upozorňuje na možnost zneužití těchto technických inovací.

Naproti tomu technopesimistická linie rozpravy o dopadu nových médií rozvíjí představu, že síťové prostředí nepřispěje k novým formám komunitního života, ale k dalšímu oslabování sociálních vazeb. Hrozba nových médií je spojována s oslabením autenticity sociálních interakcí a technologicky způsobeným zrychlením života a vyprázdněnou virtualizací vztahů vykořeněných z konkrétních lokalit. Za představitele tohoto směru lze považovat například francouzského teoretika Paula Virilia, jenž považuje technologickou revoluci za katastrofu kolektivního i individuálního poznání. Podle Virilia se náš svět rozpouští ve světě virtuálním. Přibýváním technologických vymožeností se naše Země scvrkává. Možná právě proto se virtuální realita těší takové oblibě, jako kdyby byla novým neosídleným kontinentem. Neustálé přibývání kamer náš život jakoby přesouvá do kyberprostoru. Jak píše Virilio, dvacáté století a jeho „elektrické kouzlo“ postupně nahrazuje nepřímé osvětlení celého světa především pomocí všudypřítomných online kamer a internetu.⁸

⁷ Tamtéž. 28

⁸ VIRILIO, P. *Informatická bomba*. Pavel Mervar: Červený Kostelec, 2004. str. 112

2.1.3 Virtuální komunity dnes

Na počátku jednadvacátého století nahradily první virtuální komunity pokročilejší online komunity, jež vznikly v kombinaci s Webem 2,0. Vznik online sociálních sítí (social networking sites, SNS) jako je Facebook, Twitter, Youtube apod. znovu vyvolaly diskuze o virtuálních společenstvích.

S dnešními zkušenostmi a s odstupem času je možné říci, že ani utopické, ani pesimistické ideje ani vize inspirované příchodem nových informačních komunikační technologií se zcela nenaplnily. Internet a jím nesená komunikace zjevně nevedou ani k výrazné izolaci jedinců, ani k jejich vytržení z každodennosti nebo k vytváření revolučně nových či nereálných typů společenstev a identit. Kyberprostor se stává a stal nedílnou součástí každodenní sociální reality.

V dnešní době spíše převládá tendence vnímat informační a komunikační technologie, zkráceně ICT, v širším historicko-sociálním kontextu a nezkoumat je již izolovaně. Tento přístup je patrný například na studii studie Andrewa Feenberga a Marie Bakardjievové z roku 2004,⁹ kteří navrhuji nazírat na virtuální komunity prizmatem dlouhodobého trendu, v jehož středu stojí postupné vyvázání kolektivit z mantinelů jejich ukotvenosti v lokálních časových a prostorových kontextech.

Velmi mě zaujal koncept virtuálních komunit tak, jak jej interpretuje holandský profesor Jan Van Dijk, jenž navazuje na pojetí Howarda Rheingolda, avšak zohledněním některých nových aspektů. Van Dijk proti sobě staví dvě sociální seskupení, a to organické a virtuální komunity. Organická společenství spojuje fyzický kontakt a komunikace tváří v tvář, dále jsou tyto komunity závislé na určitém času, fyzickém místě a kontaktu. Virtuální komunity jsou vytvářeny v elektronických prostředích počítačově mediované komunikace a nejsou tak závislé na fyzickém místě nebo kontaktu jednotlivců. Van Dijk uvádí, že to, co členy komunity drží pohromadě, je jejich společný zájem.¹⁰ Virtuální komunity jsou také typické volnějšímými sociálními vazbami a nižší mírou sociální kontroly, je proto možné je snáze opouštět, online komunity jsou tak nestabilnější. Van Dijk nicméně připouští, že samotné rozdělení na virtuální a organické nestačí, a proto doplňuje koncept termínem komunit online, který odpovídá Rheingoldovu původnímu pojetí virtuálních komunit, a zohledňuje existenci

⁹ FEENBERG, A.; BAKARDJIEVA M. *Virtual community: No killer implication*. In: *New Media & Society*. [online]. Publikováno v roce 2004, roč. 6 č. 1 [cit. 4. 05. 2013] Dostupné z:

<http://people.ucalgary.ca/~bakardji/Files/pubs/journals/NoKillerImplication.pdf>. Str. 37-43

¹⁰ VAN DIJK, J. *The network society: Social aspects of new media*. London: SAGE, 2006. str. 166 - 167

komunit "smíšených" - takových, jež mají podobu organických komunit s virtuálním protějškem na Internetu.

Rozšíření moderních internetových sociálních sítí však také naznačilo, že si ani s Van Dijkovým modelem při jejich popisu zcela nevystačíme. Dnešní online sociální sítě jsou totiž nesmírně komplexní, a to jak ve smyslu technickém v podobě přenášení dat, tak ve smyslu jejich struktury. Jakub Macek shrnuje hlavní vlastnosti dnešních internetových sociálních sítí ve čtyřech hlavních bodech. Současné virtuální komunity jsou definovatelné spíše jako vztahové sítě než jako jasné ohraničené útvary. Tyto komunity jsou založeny na geografické vyvázané, počítačově mediované komunikaci a jsou tvořeny jednotlivými identitami a sdílenými zájmy. Povaha virtuálních komunit je významně určována nejen intencemi a sociálními charakteristikami jejich příslušníků, ale také technologickými vlastnostmi médií, jež jejich existenci umožňují.¹¹ Přitom za hlavní vlastnosti virtuálních komunit lze považovat smíšenost a proměnlivost. „... jsou totiž zároveň mnohočetně hybridní - nejenže jsou v různé a často proměnlivé míře "organické" a "online", ale zároveň jsou kolísavě veřejné, poloveřejné a privátní, liší se mírou své sociální a tematické otevřenosti a jsou otevřené různým strategiím utváření a reprodukce sociálních identit.“¹²

2.1.4 Společnost sítí

Společnost sítí je termín používaný k označení nového typu společenské organizace, spojeného s rozvojem telekomunikačních technologií, zejména internetu.

Jedním z prvních autorů termínu společnost sítí je španělský sociolog Manuel Castells, který jej definoval takto: „...společnost, kde klíčové společenské struktury a aktivity jsou organizovány kolem elektronicky zpracovávaných informačních sítí.“¹³ Podle Castellse je tedy síťová společnost taková, ve které jsou klíčové sociální struktury a aktivity založeny na elektronické zpracování informační sítě. Podle autora se jedinci snaží rekonstruovat vzorec sociálních interakcí a nové technologie používají jako prostředek. Následkem této rekonstrukce vzniká nová forma společnosti - společnost sítí. Ta se odlišuje od konceptu virtuální komunity, který předpokládá změnu sociálních interakcí díky technologické

¹¹ MACEK, J. *Poznámky ke studiím nových médií* [online]. Brno. 2010. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/14931/fss_d/Disertace_-_Jakub_Macek.pdf. str. 12

¹² Tamtéž, str. 42

¹³ CASTELLS, M. *The Network Society and Organizational Change* [online]. 2001 [cit. 14. 09. 2013]. Dostupné z: <http://globetrotter.berkeley.edu/people/Castells/castells-con4.html>

platformě. Naproti tomu společnosti sítí bere v úvahu oba aspekty mezilidské komunikace – technický i sociální – v kontextu společnosti nasycené komunikačními technologiemi.

Šíření internetu a bezdrátové komunikace také decentralizuje komunikační síť tím, že nabízí příležitost vstoupit do této sítě sítí z více vstupních míst. Castells hovoří o nové formě komunikace: „...masového sebesdělování, což je komunikační proces, který probíhá na celosvětovém webu horizontálních komunikačních sítí, jež zahrnují vícedruhovou výměnu interaktivních zpráv a dokumentů od mnohých k mnohým (many-to-many) v určitém čase. Je to masová komunikace, protože potenciálně oslovuje globální publikum. Kromě toho se jedná o sebesdělování, protože jednotlivci potenciálně vytváří vlastní obsah, vybírají platformu pro své příspěvky a hrají aktivní roli při formování procesu přijímání.“¹⁴

Taktéž již zmíněný profesor Jan Van Dijk hovoří o společnosti sítí. Podle něj se jedná o společnost, která své vztahy zakládá na mediální síti a postupně nahrazuje komunikaci tváří v tvář digitálními technologiemi, na rozdíl od společnosti masové, jejíž podstata stála právě na fyzických vazbách. Moderní společnost se tak stává společností sítíovou.¹⁵

Sítíové veřejnosti se od tradičních veřejností mimo jiné liší tím, že umožňují shromažďování mnohem širších skupin lidí, než je možné ve fyzickém prostoru. Sítíová média totiž dovolují v podstatě komukoli veřejně vystupovat. To ale nutně neznamená, že se zvyšuje schopnost jednotlivců dosáhnout určitého publika. Sítíová média tedy mají podle Danah Boydové určitý potenciál hrát demokratizující roli, protože umožňují v podstatě komukoli účastnit se a přispívat k veřejnému zájmu. Velký potenciál v tomto ohledu představují internetové sociální sítě, protože seskupují dohromady velký počet lidí a poskytují velký prostor pro interakci a výměnu informací.¹⁶

Nové typy komunit jsou jak podle Castellse, tak i podle Van Dijka mimo jiné odpovědí na sílící sítíovou individualizaci, jež je výsledkem dlouhodobého pnutí mezi moderním individualismem a hledáním udržitelného komunitního principu. "Sítě jsou sociálním protipólem individualizace. Jejich užití vytváří velmi mobilní životní styl a propletenec geograficky rozptýlených vztahů."¹⁷ Joshua Meyrowitz to vysvětluje tím, že díky technologickým adaptacím, obzvláště mobilním komunikačním technologiím, se lidé stávají

¹⁴ ARSENAULT, A.; CASTELLS, M. *The structure and dynamics of global multimedia business networks*. International Journal of Communication [online]. 2008. [cit 15.09.2013]. Dostupné z: <file:///C:/Users/C5180544/Downloads/298-1322-1-PB.pdf> Str. 710

¹⁵ VAN DIJK, J.: *The network society: Social aspects of new media*. London: SAGE, 2006. Str. 160

¹⁶ BOYD, D. *Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics, and Implications*. In: *Networked Self: Identity, Community, and Culture on Social Network Sites*. [online]. 2010. [cit 15.09.2013]. Dostupné z: <http://www.danah.org/papers/2010/SNSasNetworkedPublics.pdf>. Str. 39-58

¹⁷ VANDIJK, J. *The network society: Social aspects of new media*. London: SAGE, 2006. Str. 168

„globálními nomády“. Následky přizpůsobení se komunikačním technologiím vytvořily společnost sítí, kde se pocit fyzického prostoru značně stírá. Hranice vytvářené ve společnosti vzdálenostmi, které jedince vzájemně fyzicky separují, a gramotností, která intelektově rozděluje společnost do různých skupin, přestaly existovat díky široce přijímaným elektronickým médiím.¹⁸ Marshall McLuhan hovoří například o takzvané „globální vesnici“, Paul Virilio píše o „internautech“, kteří již dávno ztratili fyzickou půdu pod nohama. Jedinci v této nové nomádské společnosti podporované elektronickými médii zažívají integraci na globální úrovni a separaci na lokální úrovni. Na celém světě jsou spolu lidé pevně propojeni zcela novým způsobem, který je odlišný od nomádské společnosti před tisíci lety.

2.1.5 Co jsou nová média?

Většina dnešních odborníků se shoduje, že navzdory nespočtu odborných prací, které vznikly na téma nových médií, stále neexistuje obecně přijímaná definice, jež by usnadnila orientaci na tomto rychle se rozvíjejícím výzkumném poli.

Jak píše teoretik nových médií Jakub Macek v disertační práci o studiu nových médií, nová média se označují také jako interaktivní (rozšiřují možnost interakce mezi čtenářem a textem), síťová (jsou vzájemně propojena v rámci internetu), anebo jako digitální (jsou nesena digitálním kódem). Všechny tyto přídomy v zásadě podstatu nových médií vystihují. Nicméně také on upozorňuje, že zatím stále neexistuje přímá definice.¹⁹

To, co především určuje, co jsou nová média, je podle Šmahela a Štětka jejich opozice, nikoli vůči starým médiím, ale vůči médiím masovým - tedy těm, jež jsou založena na modelu šíření informací z jednoho zdroje k mnoha zpravidla anonymním, navzájem izolovaným a vzhledem k tvůrci sdělení převážně pasivním příjemcům. Nová média díky své formě narušují jednosměrný komunikační tok, jenž je typický pro masová média a nahrazují jej modelem „many-to-many“. V tomto decentralizovaném modelu jednosměrnost informačního toku střídá mnohosměrnost, lineární vzorce střídají síťové struktury, pasivita (inter)aktivitu a také dochází k rozostřování hranic mezi vysílatelem a příjemcem, mezi autorem a publikem (s čímž souvisí také rozvolňování mezi hranicí soukromého a veřejného). Právě posun od publika k uživatelům, reflektující jejich aktivní roli při zacházení s informačními

¹⁸ MEYROWITZ, J. *Všude a nikde – Vliv elektronických médií na sociální chování*. Praha: Karolinum, 2006

¹⁹ MACEK, J. *Poznámky ke studiím nových médií* [online]. Brno, 2010. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/14931/fss_d/Disertace_-_Jakub_Macek.pdf. Str. 12

technologiami i v celém komunikačním procesu, je jedním z klíčových znaků odlišujících nová média od masových.²⁰

V souvislosti s novými médii Pavel Rakov zmiňuje termín sociální média. Pojem sociální média zastřešuje skupinu internetových technologií a služeb, jejichž hlavním znakem je, že díky zvyšující se dostupnosti a klesajícím pořizovacím cenám umožňují vznik nových typů sociálních sítí, komunikací, interaktivní tvorbu a otevřený přístup do těchto nově vzniklých komunikačních platforem vystavených na webu. Mezi nepoužívanější sociální média dnešní doby patří bezesporu blogy, podcasty, wiki, ale především internetové sociální sítě (jako jsou například Facebook nebo Twitter).²¹

2.1.6 Internetové sociální sítě

Pokud o sociální sítí mluvíme z hlediska webu 2.0, jde o „systém, který umožňuje vytvářet a udržovat seznam vzájemně propojených kontaktů a přátel.“²² Americká odbornice na sociální sítě Dannah Boyd je definuje jako webové služby, které uživateli umožňují vytvořit vlastní profil, sestavit seznam dalších uživatelů, s nimiž sdílejí obsah a zároveň prohlížet seznam jejich spojení.²³

První online sítí, která spojila výše uvedené vlastnosti, se stala SixDegrees.cz již v roce 1997. Byť se ale Sixdegrees.com velmi podobala dnešním sociálním sítím, v roce 2000 ukončila svou činnost. Pravděpodobně za to mohla skutečnost, že uživatelé ještě nebyli připraveni a neměli zájem se spojovat v rámci online sítí. Provozovatelé zároveň nedokázali vnímat potenciál sociálních sítí a uživatelé si proto stěžovali na nedostatek aktivit na sítí.

Další významná sociální síť, Ryze.com, se objevila v roce 2001. Ryze.com se stala první profesní sítí, ale nikdy se jí nepodařilo získat větší počet uživatelů. Nejúspěšnější profesní síť je LinkedIn, která vznikla v roce 2003. Ryze.com je v historii sociálních sítí důležitá především proto, že byla mateřskou základnou ambiciózního projektu Friendster. Ten nefungoval na vyhledávání a spojování cizích lidí, naopak tato síť spojovala již známé nebo

²⁰ ŠTĚTKA, V.; ŠMAHEL, D. *Nová média v perspektivě sociálních věd* In: Nová média v perspektivě sociálních věd [online]. Brno: 2009. č.2. [cit 16. 09. 2013]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/091012101134.pdf>

²¹ RANKOV, P. *Verejně a súkromně v komunikácii: Blog ako príklad aktuálnych zmien* In: Nová média v perspektivě sociálních věd [online]. [cit 16. 09. 2013]. Brno: 2009, č.2. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/091012101134.pdf>. Str. 16-17

²² PAVLÍČEK, A. *Nová média a sociální sítě*. Praha: Oeconomica, 2010. Str. 125

²³ BOYD, D.; ELLISON, B. *Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship*. Journal of Computer-Mediated Communication [online]. 2007. [cit 16. 09. 2013]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x/full>

kamarády. Friendster se stal rychle vyhledávanou sociální sítí. Nicméně s přibývajícím uživateli se objevily také technické problémy. Friendster nebyl připravený na velký nárůst uživatelů a systém se začal hroutit. Společnost se situaci rozhodla řešit tak, že omezila úroveň přátel, jejichž profily bylo možné zobrazovat. To vedlo k tomu, že si lidé zakládali imaginární účty, jen aby si prohlédli více profilů. Vzhledem ke zmíněným problémům i snižující se důvěryhodnosti členů sítě ji začalo velké množství uživatelů opouštět a služba nakonec zanikla.

V roce 2003 začaly vznikat a šířit se sociální sítě masově. Jednou z nejvýznamnějších vznikajících sociálních sítí, která funguje dodnes, byla síť Myspace.com. Myspace profitovala z potíží Friendsteru, který uvažoval o zpoplatnění služby, a tak jeho uživatelé hledali alternativní síť. Přesun na Myspace.com také významně podpořily indie-rockové kapely, jimž Friendster zrušil jejich účty za porušení pravidel. Myspace se tak stal velmi oblíbeným především mezi teenagery. Myspace se stal marketingovým nástrojem a kolem roku 2004 a 2005 byl leaderem mezi sociálními sítěmi.²⁴

Po roce 2004 začaly vznikat další sociální sítě, které byly ale především lokální. Výjimku tvoří dnešní nejrozšířenější internetová sociální síť na světě Facebook, jež původně sloužila jako komunikační síť pro studenty Harvardské univerzity, nicméně brzy překročila své univerzitní poslání. Rok 2005 byl rokem založení pro videovou síť Youtube, o rok později vznikl Twitter. V roce 2011 spustil největší světový vyhledávač Google svoji síť Google+ a jeho ambicí je překonat nejsilnější sociální síť Facebook, jejíž pozice se však prozatím zdá poměrně neotřesitelná. V současnosti je nejrychleji se rozvíjející síť Instagram, kde její uživatelé mohou sdílet své fotografie nebo videa. Jen pro zajímavost, denně je sem nahráno 40 milionů fotografií od 150 milionů uživatelů.²⁵ Za zmínku také stojí komunikační platforma Pinterest, jež zaujímá pozici třetí největší sítě v USA. Inovativní síť představuje rovněž Snapchat, který umožňuje přátelům zasílat fotografie či upravené obrázky. Hlavní předností Snapchatu ale je, že sdílený obsah do deseti sekund zmizí a uživatelé se nemusí bát jeho zneužití. Podle odborníků je to signál, že mladí lidé uvažují nad tím, co a jak zveřejňují, a že internetové sociální sítě mají význam a vliv na jejich soukromý život.²⁶

²⁴ Tamtéž.

²⁵ MICHL, P. *Studie: Instagram je nejrychleji rostoucí sociální síť*, In: M-Journal [online]. 4.11.2013 [cit 29. 11. 2013]. Dostupné z : http://www.m-journal.cz/cs/aktuality/studie--instagram-je-nejrychleji-rostouci-socialni-siti__s288x10201.html

²⁶ BEDNÁŘOVÁ, D. *Facebook teenagery už tolik nezajímá - dávají přednost Snapchatu*. In: M-Journal [online]. 30.10. 2013 [cit 29. 11. 2013]. Dostupné z: http://www.m-journal.cz/cs/aktuality/facebook-teenagery-uz-tolik-nejzajima---davaji-prednost-snapchatu__s288x10192.html

Žádná ze silných sítí současnosti již nefunguje jen jako platforma pro spojení s přáteli, ale také jako marketingový nástroj a informační zdroj, které ovlivňují i utvářejí mediální prostředí a vztah média a konzumenta.

2.1.7 Facebook

Hlavní poslání internetové sociální sítě Facebook, jež je uvedeno na oficiální webové stránce www.facebook.com zní: „...dát lidem moc sdílet a učinit svět otevřenější a propojenější.“²⁷

Historie sítě Facebook se datuje od roku 2004, kdy ji založil Mark Zuckerberg se svými čtyřmi spolužáky z univerzity. Předcházel mu server Facemash.com, kde Zuckerberg nechal studenty hodnotit fotky dívek z univerzity, které ukradl ze systému. Facemash zaznamenal velký úspěch, během prvních čtyř hodin ho navštívilo 450 uživatelů, kteří zhodnotili 22 000 fotografií. Mark Zuckerberg byl sice za tento svůj počin podmíněně vyloučen, nicméně v únoru spustil projekt Thefacebook, následně přejmenovaný na Facebook. Tento projekt měl za cíl spojit studenty i profesory Harvardu a zjednodušit seznamování se profesorů a studentů i zařazování nováčků na univerzitě. Postupně se začaly připojovat další školy nejen ze Spojených států a od roku 2006 i komerční subjekty.²⁸ V roce 2005 dosáhl Facebook 6 milionů uživatelů, o dva roky později to již bylo 58 milionů. V roce 2009 je spuštěna aplikace „Líbí se mi“, ale co je důležitější, také aplikace „FriendFeed“, která vyhledává možné známé jednotlivých uživatelů. Počet uživatelů přesáhl koncem téhož roku 350 miliónů. Od června roku 2008 můžeme používat Facebook v českém jazyce.

Oblíbenost Facebooku se velmi rychle šířila, stejně jako se síť rychle přizpůsobovala potřebám svých uživatelů. I dnes jsme svědky neustálého narůstání nejrůznějších aplikací a služeb, které Facebook nabízí.²⁹ Podle statistik, jež Facebook uvádí na svých stránkách, tuto síť denně navštíví 665 milionů uživatelů po celém světě. Facebook v České republice používá více než 3.7 milionů uživatelů.³⁰ Firma zaměstnává přes 5 a půl tisíce zaměstnanců. V letošním roce jsou evidovány přibližně dvě třetiny uživatelů přes mobilní telefony a podle Marka Zuckerberga se Facebook stává mobilní společností.

²⁷Facebook Newsroom.Company info. newsroom.fb.com [online]. © 2014 [cit 1.12. 2013]. Dostupné z: <https://newsroom.fb.com/Key-Facts>

²⁸PAVLÍČEK, A., *Nová média a sociální sítě*. Praha: Oeconomica, 2010. Str. 136 – 137

²⁹Facebook Newsroom.Company info. newsroom.fb.com [online]. © 2014 [cit 1.12. 2013]. Dostupné z: <https://newsroom.fb.com/Key-Facts>

³⁰Internet Marketing Partners *Facebook v České republice* [online]. © 2012 [cit 2.12. 2013]. Dostupné z: <http://www.internetovymarketing.net/blog/uvod-do-facebooku/facebook-v-ceske-republice>

Na největší sociální síti současnosti se ale také objevuje, k nelibosti jejích uživatelů, mnohem více komerčního obsahu, což dokazuje zhruba 1,4 miliardový zisk dolarů této společnosti jen za první kvartál roku 2013 (pro srovnání v prvním kvartálu roku 2012 to byla cca 1 miliarda dolarů).³¹

S ohledem na téma této práce je důležité také věkové složení jejích uživatelů – 56 % jich patří do věkové skupiny 18 – 34 let, což je také skupina, ze které byli vybráni respondenti mého výzkumu.

2.1.7.1 Komunikační nástroje Facebooku

Jelikož se sociální síť Facebook poměrně dynamicky vyvíjí, chtěla bych stručně přiblížit podobu, v jaké se tato platforma nacházela v době mého výzkumu a sběru dat, tedy v roce 2014.

Od roku 2012 mají všichni uživatelé profil *Timeline*, který umožňuje snadnější přístup ke starším příspěvkům a nabízí přehlednější řazení obsahu u jednotlivých profilů dle druhu aktivit – sjednocuje přidané přátele a stránky po jednotlivých měsících a stejně tak další aktivity shlukuje podle jejich typu.

Uživatelé mají také mnohem širší paletu nástrojů v oblasti nastavení a zabezpečení soukromí, také mohou selektovat, komu se konkrétní příspěvek zobrazí a komu nikoli. „Přátele“ lze přidávat do skupin jak podle úrovně soukromí, podle toho, který obsah se jim zobrazuje, tak tematicky podle zájmů, vzdělání apod. Tyto skupiny mohou být veřejné, s omezeným přístupem nebo dokonce tajné.

U jednotlivých příspěvků lze upravovat viditelnost, a to i zpětně, nastavení publika pro jednotlivé příspěvky a stejně tak individuální úprava zobrazení aktualit podle jejich typu každého uživatele (přítele).

Za hlavní komunikační formy na Facebooku lze považovat změnu *Stavu (statusu)*, jenž představuje dlouhodobě nejpoužívanější funkci na Facebooku. Dnes nabízí možnost označení přátel, stránek či fotografií a přidání času i místa. *Odkaz*, funguje stejně jako status a bývá nejčastěji používán pro odkazování na zpravodajské články nebo hudební videa a další externí webové stránky; umožňuje doprovodit komentářem. *Fotku* lze přidat přímo na zeď nebo

31 BEDNÁŘOVÁ, D *Facebook v prvním čtvrtletí roku 2013 - počty uživatelů rostou, nejrychleji přibývají ti z mobilních telefonů* In: M-Journal [online]. 3.05. 2013 [cit 7.12. 2013]. Dostupné z: http://www.m-journal.cz/cs/aktuality/facebook-v-prvnim-ctvrtleti-roku-2013---pocty-uzivatelu-rostou--nejrychleji-pribyvaji-ti-z-mobilnich-telefonu__s288x9841.html

vytvářet alba, opět lze doprovodit popiskem vzkaz na zdi, na rozdíl od soukromé zprávy (obdoba e-mailu) je viditelná i ostatním přátelům. Tzv. *šťouchnutí* (poke) představuje neverbální formu kontaktu podobně jako různé aplikace například na hraní online her. Vliv na to, co se uživateli bude objevovat na jeho zdi, má samozřejmě také kromě příspěvků od přátel a komerčních sdělení také to, jaké stránky má zařazené „v oblíbených“. Tento obsah lze zvláště vyfiltrovat pod „kanály stránek.“

Na rozdíl od minulosti již není délka statusu, komentovaného odkazu nebo komentáře limitována. A taktéž lze přidávat „to se mi líbí“ k jednotlivým komentářům. Zprávy na Facebooku se více přiblížily klasickému e-mailu, i když dostupné funkce jsou stále velmi omezené. Mezi ty nově přidané patří možnost vkládání příloh a konverzace s více uživateli najednou. Na chatu byla přidána možnost nastavit svou viditelnost pro chatování pro jednotlivé uživatele. Aktuální aktivitu přátel lze nyní sledovat v samostatném panelu (v angličtině zvaném „ticker“) po pravé straně. Většina těchto funkcí je dostupná i v mobilních verzích, které se stávají stále populárnějšími.

Typy kontaktů na Facebooku jsou v zásadě dvojí, a to *přátelé*, tj. typy kontaktů, jež vyžadují oboustranné potvrzení, a pak nově i *odběratelé* (subscribers), kteří se mohou přihlásit k odběru pouze veřejně zobrazovaných zpráv, jež se tak odběratelům řadí na hlavní straně mezi ostatními příspěvky. Seznam přátel lze podle Dannah Boyd chápat jako artikulaci veřejnosti. Přátelé podle ní představují zamýšlené publikum, ke kterému směřuje svá vyjádření. Prostřednictvím komentářů účastníci vzájemně přiznávají svoji existenci a sociální vztahy ve veřejném prostředí. "Pro uživatele, představují tyto kontakty to, co sociologové nazývají osobní sociální sítí - souborem sociálních vztahů různé síly a důležitosti, kterou uživatel udržuje."³²

2.1.7.2. Facebook jako výzkumné téma

Jak je patrné, nabízí sociální sítě, internetová komunikace a konkrétně prostředí Facebooku mnoho témat, která se mohou stát podkladem pro sociálně-vědní výzkum. Celé spektrum otázek spojených s využíváním této sociální sítě je v jedné práci neuchopitelné, rozhodla jsem se proto soustředit především na otázku pojetí soukromé a veřejné sféry.

³² BOYD, D. *Sociality through Social Network Sites* In: The Oxford Handbook of Internet Studies [online]. 2013. [citováno 20. 12. 2013] Dostupné z <http://www.danah.org/papers/2013/SocialityThruSNS-preprint.pdf>. Str. 5

Skutečně se užití nových médií podílí na rozvracení hranic intimní, privátní sféry? Kudy jsou vedeny hranice nové, jsou-li vedeny? Jak sociální aktéři nová média užívají ke konstruování soukromí a intimacy? O zodpovězení těchto otázek se pokouší výzkumy vedené z pozic sociálních mediálních studií, antropologie i psychologie. Mezi nejznámější tituly z oblasti nových médií patří například studie Sherry Turkleové z roku 2005³³ či Soni Livingstoneové z roku 2002.³⁴

Děni pouze na internetových sociálních sítích se věnují přirozeně pozdější výzkumy. Jako například Rui Chanova studie *Living a private life in public social networks* z americké Ball state univerzity z roku 2012, jež pojednává o tom, co ovlivňuje, jaké informace uživatelé sdílejí.³⁵ Taktéž existuje řada studií, jež se věnují využívání sociálních sítí při volbách. Jaká je povaha příspěvků, které kandidáti zveřejňují? Jak odkrývají soukromí jednotliví kandidáti? Viz například výzkum *How the Presidential Candidates Use the Web and Social Media* z amerického Pew Research centra.³⁶ Výzkum, podobný tématu, které zkoumám ve své diplomové práci, jsem však zatím nenašla.

Zjistit, jak se privátní a soukromé mění v důsledku užívání nových médií a jakým způsobem se na tom podílí samotná sociální síť Facebook je tedy možné především prostřednictvím vlastního výzkumu. Abychom mohli poukázat na případnou proměnu vnímání těchto kategorií, nejprve se zaměříme na to, jak byly dříve definovány v několika vlivných koncepcích.

2.2 Hannah Arendtová - Oblast veřejného, soukromého a společnost

Hannah Arendtová představuje jednoho z prvních autorů, kteří se věnují modernímu pojetí veřejného prostoru. Pro tuto diplomovou práci je důležité, jak Arendtová nahlíží na veřejný a soukromý prostor. Její pohled vychází z poměrně jednoduché dichotomie ze starověkého Řecka. Veřejné je spojeno s politickým životem, ve kterém dominuje lidské jednání a excelence, naproti tomu soukromý prostor je plně ztotožňován s rodinným domem a životem s ním spojeným. Přítrž tomuto modelu pak podle autorky učinila moderní společnost, jež obě

³³ TURKLE, S. *The Second Self: Computers and the Human Spirit*. New York: The MIT Press, 2005.

³⁴ LIVINGSTONE, S. *Young People and New Media: Childhood and the Changing Media Environment*. London: SAGE. 2002.

³⁵ CHAN, R. *Living a private life in public social networks: An exploration of member self-disclosure*, Ball State University: Muncie. 2013.

³⁶ ROSENSTIEL T. *How the Presidential Candidates Use the Web and Social Media*, Pew Research Center, 2012.

tyto kategorie narušila a v podstatě veřejný život zničila svým důsledným konformismem a masovostí, o čemž pojednává kapitola Úpadek veřejného prostoru.

Koncept Hannah Arendtové, viděno očima současnosti, je velmi zajímavý právě tím, jakou striktní dichotomií veřejného a soukromého nabízí. Víceméně je možné tvrdit, že pro Arendtovou se dělení mezi soukromým a veřejným odehrává v rámci fyzického prostoru, mezi domem a agorou. Jedná se tedy o jednodimenzionální model, který je jen velmi stěží aplikovatelný na současnou společnost, kde významnou roli hrají instituce trhu, státu či médií. Koncept Hannah Arendtové právě proto zahrnuje do této práce, abych poukázala, jakým zásadní způsobem se pojetí veřejného/soukromého ve společnosti (nových médií) proměnilo.

Arendtová v knize *Vita Activa* analyzuje tři základní aktivity činného života: *práci, zhotovování a jednání*. Pro mou práci je významné jednání (Arendtová jednání chápe jako lingvistickou schopnost promlouvání, skrze niž člověk odhaluje svoji jedinečnost), jež autorka klade do nejužšího vztahu ke společnému veřejnému prostoru, který jej konstituuje a reprodukuje. Jednání bez přítomnosti druhých ztrácí smysl a význam. První část této kapitoly se věnuje soukromému prostoru, druhá část veřejné oblasti. Kapitulu uzavírá poměrně pesimistický pohled na konec nejen veřejné, ale také soukromé sféry.³⁷

2.2.1 Antika - polis a domácnost

Arendtová při rozlišování mezi veřejným a soukromým vychází z antického chápání modelu politiky. Jako sféra jednání musí být veřejnost striktně oddělena od soukromé sféry ekonomických aktivit.

Vznik polis a její agory jakožto politické platformy způsobil, že každý občan dostal k soukromému životu ještě život politický. Ocitl se tak mezi dvěma světy – svým vlastním a společným (kam spadalo jednání a promlouvání). Podle Arendtové tedy existovalo rozlišení mezi soukromým a veřejným již od počátku vzniku antického městského státu, a to v podobě rozdílu mezi domácností a politickým životem. Společenský prostor je podle autorky novým fenoménem, jenž se objevil na počátku novověku a který našel svou politickou formu v národním státu.³⁸

Život ve sféře antické domácnosti byl diktován především lidskými potřebami a životními nutnostmi.³⁹ Jednotlivce pojila nutnost přežít, zachovat rod. Prostor polis byl naopak místem

³⁷ ARENDOVÁ, H. *Vita activa neboli O činném životě*, Praha: OIKOYMENH, 2007. Str. 38

³⁸ ARENDOVÁ, H. *Vita activa neboli O činném životě*, Praha: OIKOYMENH, 2007. Str. 40

³⁹Tamtéž. Str. 42

svobody a sobě rovných. Ovládnutí životních nutností v rámci domácnosti předznamenávalo podmínky pro svobodnou polis. V antické domácnosti byla řada jejích členů nesvobodných, panovala zde nerovnost, hlavu rodiny představoval pán, který na rodinu vyvíjel nátlak a také používal násilí. Jeho vláda byla považována za nevyhnutelnou právě proto, že člověk je společenskou bytostí dříve nežli bytostí politickou.⁴⁰

V antice bylo přirozené vnímat rozdíly mezi prostorem polis a domácností. V dnešní době je však situace jiná. Obě tyto sféry do značné míry slučujeme a národní útvary spolu s politickým životem vnímáme podle obrazu rodiny „...jejíž záležitosti a každodenní zaměstnání jsou spravovány a vyřizovány jako v aparátu domácnosti, který vyrostl do gigantických rozměrů.“⁴¹ Arendtová přirovnává společnost k rodinnému kolektivu, jakési „gigantické nad-rodině.“⁴²

Novověk antickému modelu udělal přítrž, když pravomoci a praktiky, jež používal pán a které byly typické pro domácnost, přesunul na stát. Další srovnání soukromého a veřejného života v antice a novověku se jeví jako velmi složité, protože novověk v podstatě neoddeluje a neodlišuje společenskou sféru od sféry politické. Obě tyto oblasti se volně prolínají. Rozdíl mezi soukromým a veřejným byl zachován ještě ve středověku díky katolické církvi, která životy lidí rozdělila mezi světskou a náboženskou oblast. Světský život lze přiřadit do oblasti soukromé sféry, což znamená enormní nárůst této oblasti.⁴³

2.2.2 Soukromá sféra

Soukromá oblast je naopak založena na nepřítomnosti druhých. Cokoli soukromý člověk činí, zůstává bez významu, protože není nikdo, kdo by jeho činy viděl nebo slyšel. Tím, že byl moderní člověk připraven o bytostně lidské záležitosti, které mohou udělit smysl a význam jeho existenci, a tak ztratil garantovanou realitu, ocitl se v propastné opuštěnosti privátní sféry, kde zůstal uvězněn. Ta se v podmínkách masové společnosti stává masovým fenoménem.⁴⁴

Masová společnost totiž podle Arendtové ničí nejen veřejnou, ale také soukromou oblast.

Soukromí jedince je úzce spjato s vlastnictvím. I když je vlastnictví soukromé povahy, má význam pro politickou sféru. Majetnost a movitost byla do konce 19. století nezbytnou podmínkou, aby se člověk mohl podílet na politickém dění. Dnes se ale často stává, že

⁴⁰ ARENDTOVÁ, H. *Vita activa neboli O činném životě*, Praha: OIKOYMENH, 2007. Str. 43

⁴¹ Tamtéž. Str. 40

⁴² Tamtéž. Str. 40

⁴³ Tamtéž. Str. 46-47

⁴⁴ Tamtéž. Str. 76 -77

rostoucí bohatství společnosti jde ruku v ruce s mizením soukromého vlastnictví. Vlastnictví je však nutné odlišit od majetku a bohatství. Soukromé vlastnictví bylo původně spojováno s určitým místem ve světě a bylo totožné s danou rodinou. Bohatství ani chudoba neměly vliv na vlastnictví ani práva, která z vlastnictví pramenila.

Vlastnictví bylo více než jen bydlištěm, představovalo místo, kde se odehrávaly věci skryté před veřejností, bez politického významu, kde se lidé zabývali životními nutnostmi. Ten, kdo měl k vlastnictví také majetek, a tedy měl vlastnictví nad životními potřebami, mohl překročit vlastní život a vstoupit do světa, který je všem společný, a věnovat se politice. Naproti vlastnictví nebyl majetek nikdy nedotknutelný a posvátný. Teprve v novověku došlo k přeměně bohatství v kapitál a jeho kumulaci na úkor vyvlastňování soukromého vlastnictví, jako by soukromé stálo v cestě společenským produktivním silám

Dnes je soukromé státnímu (veřejnému) nadřazeno, veřejné funguje ve službách ochrany toho, co vytváří soukromou sféru elity. V tomto smyslu je podle Arendtové možné hovořit o „konzumní společnosti.“⁴⁵ Takže účelem státu (společnosti) se stává ochrana a podpora ekonomických aktivit jednotlivců (konzumu).

2.2.3 Veřejná sféra

Při definici slova „veřejný“ vychází Arendtová ze dvou pojetí. V prvním případě tento pojem označuje vše, co se před námi ukazuje, co můžeme vidět a slyšet – tedy to, čemu přísluší skutečnost. Na rozdíl od intimních věcí, pocitů a vjemů, které si necháváme pro sebe. Řada věcí ve veřejné sféře, která vyžaduje přítomnost druhých, neobstojí, protože tento prostor akceptuje jen to, co je významné a hodné druhých, takže to, co je irelevantní, se automaticky stává soukromou záležitostí.

Za druhé slovo „veřejný“ označuje svět - tedy to, co je nám společné, na rozdíl od toho, co je soukromé. Veřejný prostor shromažďuje lidi a zabraňuje tomu, aby o sebe zakopávali. Je jistým pojítkem, které přesahuje jedince, existuje napříč generacemi a reflektuje lidskou touhu po zanechání trvalejšího odkazu než život samotný. To, že byli lidé až do začátku novověku vůbec schopni vstoupit na veřejnost, je dáno právě snahou a potřebou propůjčit něčemu vlastnímu trvalejší existenci, která by přesahovala krátký lidský život a zůstala součástí světa i po jejich odchodu z něj. Právě tato snaha o „nesmrtelnost“, příznačná již od antických dob, se

⁴⁵ Tamtéž. Str 126

v novověku téměř zcela vytrácí. V tom cítí Arendtová jeden z důkazů novověkého odumírání veřejné politické sféry.⁴⁶

Základem, na němž stojí veřejná sféra, je pluralita a různorodost pozic, ze kterých je na věc nazíráno. "...vyrůstá skutečnost veřejného prostoru ze současné přítomnosti nesčetných aspektů a perspektiv, v nichž se prezentuje to, co je všem společné, a pro něž nikdy nemůže existovat žádné společné měřítko a žádný největší společný jmenovatel."⁴⁷ Tím, že jsou věci viděny mnohými lidmi a z různých stran, vzniká skutečnost světa. Pokud se totožnost předmětů rozkládá, rozpadá se společný svět bez ohledu na lidskou přirozenost. K tomu dochází, pokud je narušena pluralita hledisek, ze kterých je daná věc nahlížena. Vedle totalitních režimů se tak děje také v masové společnosti, kde je přehnaně zdůrazněno a do gigantických rozměrů vystupňováno jediné hledisko. Společný svět, jenž existuje pouze v mnohosti svých perspektiv, tak mizí pod tíhou vlády jednomyslnosti.

Pro Arendtovou je veřejný prostor v podstatě totožný se sférou politiky. Vzájemně orientované jednání mezi pluralitou jedinců totiž vytváří potenciál moci, kterou Arendtová chápe nikoliv jako projev suverenity státu, ale v pozitivním smyslu jako potenciální efekt shody vzešlé z kolektivního jednání.

2.2.4 Veřejnost – společný svět jednání

Arendtová veřejný prostor dává do úzké souvislosti s lidským jednáním. Veřejná oblast je pro ni místo, kde nejenom lidé sdílí společný svět, ale kde také společně promlouvají a jednají. Skrze jednání se člověk stává jedinečným, svou promluvou a činem poukazuje na to, kdo je – tedy dospívá ke své vlastní identitě. Veřejná sféra je nezbytná pro to, aby se jednání a promlouvání plně rozvinulo – tedy aby se vedle toho, co je vykonáno a řečeno, ukázali také ti, kteří jednají a promlouvají. "Jednání, které setrvává v anonymitě, čin, jehož původce nemůže být jmenovitě uveden, jsou nesmyslné a propadají zapomnění."⁴⁸ Jednání v izolaci nemá smysl. Ze vzájemného jednání v přítomnosti druhých se zároveň utváří společný svět, který sdílíme s ostatními nejen v přítomnosti, ale i v minulosti, je to místo, kde vzniká pocit sounáležitosti mezi jednotlivými aktéry. Jednání a promlouvání se uskutečňuje v tkanivu vztahů mezi lidmi, které samo vzniklo z již vykonaného a vyřčeného, a musí s ním zůstat ve stálém kontaktu. Jednání tedy veřejný prostor konstituuje a reprodukuje a stojí na druhém

⁴⁶ Tamtéž. Str. 72, 73

⁴⁷ Tamtéž. Str. 75

⁴⁸ Tamtéž. Str. 232

pólu k duchovním aktivitám, jako jsou myšlení, chtění a souzení, jejichž hlavním rysem je, že jsou neviditelné a nemusí se zjevovat v přítomnosti druhých.⁴⁹

V případě, kdy není na veřejnosti patrné, kdo je kdo a kdo co vykonal, jak tomu bývá například při období zániku nebo politické korupce, lidé se cítí cize. A právě v této době osamělosti dostávají příležitost postavy neznámých individuí a zločinců.⁵⁰ Bez místa, kde se lidé mohou ukazovat, a bez důvěry v jednání a promlouvání by totiž nikdy skutečně neexistovala realita vnějšího světa, ani naše vlastní identita. Realitu můžeme poznávat a měřit, jen pokud je nám všem společná. V orientaci ve veřejném světě nám pomáhá zdravý rozum.⁵¹ Pokud však dojde k odumírání prostoru ukazování, začne tento rozum zakrňovat a mezi lidmi se šíří pověry a lehkověrnosti, což má za následek odcizení společného světa. V dnešní době je na první místo kladena ekonomická produktivita a hmatatelné zisky, činnosti jednání a promlouvání jsou většinou považovány za marnivé, stejně jako umění politiky.⁵²

2.2.5 Úpadek veřejného prostoru

Společenský život vznikl, když vnitřní oblast domácnosti se vším, co k ní patří, vystoupila do světla veřejného politického života. Tím se nejen posunula dělicí hranice mezi soukromým a veřejným, ale také se proměnil smysl těchto pojmů. Dnešní soukromá sféra zahrnuje pojem intimity, který byl řeckému starověku zcela neznámý. Od té doby je zároveň intimita a privátnost soukromé sféry ve stálém ohrožení fenoménem společnosti. Proti jejímu pronikání do nejniternějších oblastí lidského života vystoupil již Jean-Jacques Rousseau. Ona rebelie proti společnosti, která byla spuštěna, brojila zejména proti jejím nivelizujícím dopadům, které dnes vnímáme jako všudypřítomný konformismus.⁵³

Dnešní masová společnost absorbovala jednotlivé rodiny a vytvořila homogenní celek, který ale funguje na stejných principech jako dřívější rodiny. Monarchistický způsob vlády se pouze proměnil v byrokratickou vládu „Nikoho“, která od svých členů vyžaduje konformní chování, které jim vštěpuje pomocí norem a pravidel. „Masová společnost ohlašuje vítězství společnosti jako takové, je stadiem, v němž už neexistují žádné skupiny stojící mimo společnost.“⁵⁴ Oblast veřejného života byla dobyta společností, kde prioritou není, jak tomu

⁴⁹ ARENDOVÁ, H. *Život ducha – 1. díl Myšlení*. Praha: AURORA, 2001. Str. 85- 86

⁵⁰ ARENDOVÁ, H. *Vita activa neboli O činném životě*. Praha: OIKOYMENH, 2007. Str. 231-232

⁵¹ Tzv. Common sense. Str. 272

⁵² Tamtéž. Str. 273

⁵³ Tamtéž. Str. 52-53

⁵⁴ Tamtéž. Str. 55

bylo v antice, ukázat svou výjimečnost, ale naopak, kde je důraz kladen na monotónnost a průměrnost. Konformismus vyžaduje od jednotlivců pouze chování, jež vytlačilo jednání a promlouvání typické pro antiku a její polis.

Svrchované postavení společnosti a její vnucování chování namísto jednání a průměrnosti na místo výjimečnosti je patrné od chvíle, kdy se soukromá domácnost a její hospodaření staly věcí veřejnou. Dělná práce a zvyšující se produktivita se mohla vyvinout do současných podmínek pouze v podmínkách veřejné sféry. Tento vzmach lidské práce se připisuje pokroku lidskému pokolení, nikoli jednotlivcům. Práce je neustále vylepšována a opečovávána, zatímco naše schopnosti jednat a promlouvat byly vytlačeny do soukromého života, ve kterém upadají. V současné veřejné sféře již není místo pro znamenitost.

Monolitický charakter společnosti se svým konformismem má podle Arendtové kořeny v jednotě lidského rodu. Tato jednota může garantovat přežití lidského rodu v globálním měřítku, zároveň však hrozí, že zničí lidství. „Jako by právě triumf lidského rodu mohl přivodit odumírání lidství.“⁵⁵

Společnost je pro Arendtovou výsledkem nežádoucího prolnutí veřejného a soukromého a jako taková je zdrojem úpadku politiky a lidské podmíněnosti. Společnost vznikla ve chvíli, kdy soukromý majetek přestal být soukromou záležitostí a stal se záležitostí všech. Společenský prostor je tedy vcelku nový fenomén, jenž nebyl do novověku znám. Ve sféře veřejného prostoru se společnost prezentovala přes majitele, kteří se chtěli oprostít od politické odpovědnosti za účelem většího zisku. Soukromá povaha bohatství se tak pomalu stala veřejnou záležitostí a začala podkopávat veřejný prostor a svou pomíjivostí také stálost světa.

Podle Arendtové není skutečným nebezpečím pro lidskou existenci postupné rozpouštění soukromého majetku, ale v odstraňování soukromého vlastnictví, které umožňuje tak důležité oddělení privátní a ne-privátní sféry.⁵⁶ Soukromé zájmy jedinců vnesené na světlo veřejného prostoru vyřešila společnost, když se jí podařilo absorbovat obě tyto oblasti. Došlo k alarmujícímu odvěcnění předmětného světa, kdy vlastnictví ztratilo svůj prostorový charakter a majetek charakter věci ve světě.

Největší podíl na úpadku veřejného prostoru má podle autorky kapitalismus. Vzestup práce z nejnižšího stupně aktivit mezi nejoceňovanější přeházel přirozený žebříček lidských činností. Zhotovování pohltila masová výroba a spotřeba a politické jednání bylo nahrazeno byrokratickým řízením kolektivního blahobytu s vidinou pokroku. Pluralita jedinečných

⁵⁵ Tamtéž. Str. 61

⁵⁶ Tamtéž. Str. 91

bytostí jednajících ve společném světě zmizela pod tlakem chování, jež diktuje konformita se svým „veřejným míněním“.⁵⁷

Současná podoba veřejného prostoru, pokud lze o nějakém vůbec hovořit, tak má daleko od autentického prostoru plurality a politického jednání. Podle Arendtové je nezbytné zdokonalit a hlavně chránit veřejný prostor, ve kterém má být kladen důraz na lidskou různorodost a jedinečnost; ve kterém jsou si všichni rovni; a na kterém se účastní veškeré obyvatelstvo. Autorka nám tak nabízí poměrně pesimistický pohled na moderní společnost jako ničitelku veřejného života.

Nicméně fakt, že se drží antického modelu striktně rozdělující soukromou a veřejnou oblast života, bohužel, neumožňuje z této jinak velmi zajímavé koncepce reflektovat další a nové skutečnosti, které s sebou přinesla moderní společnost se svým prolínáním sféry politiky, společnosti a soukromí. Jedná se například o odlišení mezi trhem a rodinou, státem a občanskou společností, zaměstnáním a domácí prací. Je nutné si uvědomit, že naše společnost je smíšenou veřejně–soukromou sférou, kterou s ostatními sférami propojují instituce, jako jsou trh, právo, média apod.

Koncept, jenž předkládá Hannah Arendtová v knize *Vita Activa*, představuje jedno z prvních pojetí moderní teorie veřejnosti, které později rozvinul Jürgen Habermas v knize *Strukturální přeměna veřejnosti*, kde veřejnost tvoří společný prostor komunikativního jednání mezi jedinci, kteří tak vytvářejí společný svět založený na svobodě, rovnosti a pluralitě.⁵⁸

2.3 Jürgen Habermas – Občanská společnost jako veřejná sféra

První Jednotlivé typy veřejnosti kapitola seznamuje s několika termíny, s nimiž Jürgen Habermas ve své knize pracuje. Následují podkapitoly, jež se zabírají historickým vývojem veřejné sféry, od něhož Jürgen Habermas odvozuje konkrétní typy veřejnosti. Závěrečná kapitola *Strukturální přeměna veřejnosti* pak pojednává o nepříliš optimistickém osudu, který veřejnost potkal v kapitalistické společnosti. Větší prostor s ohledem na téma práce je věnován také podílu médií na této skutečnosti.

V komplexní analýze vývoje společnosti Jürgena Habermase je problematika veřejné sféry a veřejnosti v úzké souvislosti s občanskou společností. Koncept veřejnosti a veřejné

⁵⁷ Tamtéž. Str. 129

⁵⁸ GÜMPLOVÁ, P. *Hannah Arendtová: Vita Activa*, In: Sociologický časopis. 2008, č. 5/44. Str. 1044

sféry je s našim rozvažováním o občanské společnosti neodmyslitelně spjat, ovšem na druhou stranu si musíme uvědomit, že jejich přesné vymezení není zcela jasné.⁵⁹

Obecně lze říci, že Habermas staví dichotomii veřejný/soukromý na komunikační platformě, jež se odehrává nejen v rámci občanské společnosti. Jeho koncept je pro tuto práci důležitý, protože ukazuje vedle pojetí Hannah Arendtové další přístup ke kategoriím veřejný/soukromý, nicméně i v tomto případě dominuje antagonistický princip mezi oběma sférami. Společně s pohledem Hannah Arendtové tak tvoří opozici ke konceptu Susan Gal, která naopak varuje před tímto jednostranným dělením, jak je ilustrováno v kapitole Susan Gal – relativnost dichotomie veřejný/soukromý.

2.3.1 Jednotlivé typy veřejnosti

Habermas přichází s konceptem, který ztotožňuje veřejnou sféru s občanskou společností a zároveň veřejnou sféru (občanskou společnost) odlišuje od státu i trhu. Habermas přitom veřejnou sféru chápe jednak jako konkrétní historický typ komunikační sféry spojené s raně buržoazní, vzdělanou městskou elitou, ale současně též veřejnou sféru postuluje jako normativní koncept. Přestože je občanská společnost sama o sobě závislá na zdrojích a vstupech ze sféry politického rozhodování, ekonomických institucí a širšího kulturního kontextu, představuje samostatnou sféru společenské solidarity, jež transcenduje partikulární závazky a umožňuje nalézat kolektivní identitu mezi jinak oddělenými individui.⁶⁰

Občanskou společnost v Habermasově pojetí je tak možno chápat jako synonymum nestrannosti, či jako nositelku univerzálních hodnot. Tato sféra představuje oblast, která reprezentuje jiné hodnoty než trh nebo stát. Je to na jedné straně sféra veřejné diskuse a občanských ctností a na straně druhé společnost řízena na základě vysoce racionálních pravidel.⁶¹ Moderní demokracie je podle Habermase soustředěná kolem kultivace veřejných diskurzů a veřejná sféra coby otevřený prostor deliberativního, racionálního komunikativní jednání, jež směřuje k formulaci konsenzu v rámci veřejného zájmu, je nezbytnou podmínkou pro její fungování.

Habermas v úvodu knihy *Strukturální přeměna společnosti* vymezuje, co si představuje pod pojmem veřejný a veřejnost. Jeho výklad sahá až do antiky, avšak jádro jeho analýzy

⁵⁹ STRNADOVÁ, L. *Současné podoby občanské společnosti – kritická perspektiva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. Str. 293

⁶⁰ MÜLLER, K.. *Politická sociologie*, Praha: Portál, 2008. Str. 84

⁶¹ HABERMAS, J. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofie, 2000. Str. 34

tvoří vývoj veřejnosti od středověku po současnost. Habermas upozorňuje, že každý z těchto pojmů spadá historicky do jiné časové epochy, a proto je jejich používání v dnešním kontextu často nejasné. Způsob, jakým užíváme slova veřejný a veřejnost, dokládá, že jejich význam je rozmanitý a často i soupeřící.⁶²

Habermas předkládá dichotomii významu slova „veřejný“. To, že určitou záležitost označujeme za veřejnou, je odvislé od toho, zda je přístupná všem. Mluvíme-li však například o veřejných budovách, nemáme na mysli pouze jejich obecnou přístupnost, ale i jejich určitý status. Jsou totiž sídlem státních institucí a jako takové jsou veřejné, avšak nemusí být nutně veřejně přístupné. Jiný význam může mít toto slovo tehdy, když se mluví například o veřejném přijetí. Při této příležitosti se rozvíjí síla reprezentace, do jejíž „veřejnosti“ vstupuje něco z veřejného uznání. Význam se však očividně posouvá, řekneme-li, že se někdo veřejně proslavil, neboť veřejnost určité pověsti či slávy pochází z jiných epoch než veřejnost „dobré společnosti.“⁶³

Nejčastěji užíváno je však slovo veřejný ve smyslu *veřejného mínění*, tedy s významem, který souvisí s publikem, publicitou a publikováním. Subjektem této veřejnosti je pak publikum, jež představuje nositele veřejného mínění. V případě masmédií je ale nutné mít na paměti, že publicita sice plní funkci veřejného mínění, nicméně se také stává atributem toho, co k sobě veřejné mínění poutá – a to public relations.⁶⁴

Na základě své analýzy nakonec Habermas dochází k několika obecným fázím forem společnosti, jejichž historické zařazení a vývoj však nelze, z výše zmíněných důvodů, aplikovat stejně ve všech geografických oblastech. Jedná se o tradiční reprezentativní veřejnost, občanskou veřejnost a moderní reprezentativní veřejnosti. Habermasovým typům veřejnosti se věnovala již řada publikací i univerzitních prací, proto jejich charakteristiku zmiňuji pouze velmi stručně a s přihlédnutím k tématu této diplomové práce.

2.3.2 Tradiční reprezentativní veřejnost

Po dobu trvání evropského středověku neexistoval kvůli právním poměrům feudálního pozemkového vlastnictví a lenního panství typický protiklad mezi soukromým a veřejným. Každé léno bylo vázáno panovníkovi a za veřejné bylo považováno pouze to, co bylo panské – společné k užívání. Společenský status jedince nezávisel na jeho vlastní iniciativě, ale na

⁶² Tamtéž. Str. 55

⁶³ Tamtéž. Str. 56

⁶⁴ Tamtéž. Str. 56

faktu, do které společenské skupiny se narodil, neboť ta určovala jeho společensko-politický význam, rozsah jeho práv a povinností a také možnost vlastnění veřejných statků. Veřejnost jako svébytná oblast, která by byla oddělena od soukromé sféry, se tak ve feudální středověké společnosti nedá na základě institucionálních kritérií prokázat.

Držitelé veřejných statků pak navenek reprezentovali svůj sociální status, a proto mluvíme o reprezentativní veřejnosti. Habermas k tomu uvádí, že status pozemkového pána je vůči kritériím „veřejný“ a „soukromý“ neutrální, nicméně jeho vlastník jej veřejně reprezentuje, jelikož se představuje jako ztělesnění určité vyšší moci.⁶⁵

Až v druhé polovině 18. století dochází k prvnímu oddělení veřejného a soukromého v moderním slova smyslu. Poslední podoba reprezentativní veřejnosti, jež se omezovala na dvůr panovníka, se stává společností, která se odděluje od státu. Teprve v této etapě se soukromá a veřejná oblast oddělují ve specificky moderním smyslu, kdy termínem „veřejný“ označujeme vše, co souvisí s veřejnou mocí a státem, a termínem „soukromý“ vše, co stojí mimo politický aparát zahrnující intimní rodinný prostor charakterizovaný komunikací tváří v tvář, osobními vazbami a sdílenými ekonomickými a reprodukčními zájmy. Na základě pnutí těchto sfér se pak etabluje občanská veřejnost.⁶⁶

2.3.3 Občanská veřejnost

Podle Habermase ke vzniku moderní občanské veřejnosti přispělo několik významných jevů, mezi něž patřilo zejména oddělení administrativy od osoby panovníka. Podstatný vliv sehrál také rozvoj obchodního kapitalismu, s nímž úzce souvisela nutnost výměny informací. V rané formě se výměny informací týkaly především rozšíření obchodní komunikace. Habermas uvádí, že pošta a tisk institucionalizovaly permanentní kontakty a permanentní komunikaci téměř současně se vznikem burz.⁶⁷

Započala se tak rozvíjet veřejná sféra jako sféra neosobní státní moci a správy a vůči ní se ustavila občanská veřejnost ve formě institucionalizované hospodářské činnosti. Činnost, která se doposud odehrávala jen v rámci domácího hospodářství, se etablovala v rámci veřejnosti. Vznikla tak společnost, která vystupovala proti státu, zřetelně oddělila veřejnou moc a soukromou oblast, ale zároveň pozvedla život občanů nad meze soukromé domácnosti a učinila z něj záležitost veřejného zájmu – vzniká občanská veřejnost. Občanskou veřejnost

⁶⁵ Tamtéž. Str. 61-62

⁶⁶ Tamtéž. Str. 67

⁶⁷ Tamtéž Str. 79

Ize podle Habermase předně chápat jako sféru soukromých osob shromážděných v publiku, které tvoří opozici vůči veřejné moci. Touto opozicí pak občanská veřejnost získává svou politickou funkci.⁶⁸

Sporné otázky – na které měla dříve monopol pouze církev či panovník – se postupně dostaly pod kritiku veřejného mínění a uvnitř publika, které doposud pouze souhlasilo, vzniklo kriticky diskutující publikum. Občané již nechtěli pasivně přihlížet zásahům státu, ale toužili převzít kontrolu nad zasahováním státu do jejich soukromí. Občanská veřejnost se tak sjednotila na obranu svobody a práv jednotlivce.⁶⁹ Osobní názory soukromých osob se mohly dostat do veřejného mínění prostřednictvím racionální a kritické diskuse, jež byla otevřena všem a v níž nikdo neměl navrch.⁷⁰

Habermasova nově vzniklá veřejná sféra měla za úkol pomocí veřejného mínění vykonávat kritickou kontrolu nad politickou sférou státu. Podle něj byla tato nová oblast jednotná a shromažďovala v sobě politicky angažované občany v rámci jediného deliberativního prostoru. Postupem času však došlo k jejímu štěpení a vzniku specializovaného publika, jež hájilo své dílčí zájmy, což mělo za následek úpadek veřejnosti a potlačení její kritické funkce.⁷¹

V tomto procesu si Habermas všímá především tendencí spojených s vymizením politické a občanské veřejnosti jako nezávislé, kriticky rozvažující a emancipované sféry, která se aktivně podílí na politickém životě. Upozorňuje na skutečnost, jak vlivem intervencionismu ze strany sociálního státu a působením konzumní kultury dochází k posunu životního způsobu od jedince, jenž aktivně utváří svůj život, k apolitickému pasivnímu příjemci, který neproblematizuje existenční a hodnotová východiska svého života.

2.3.4 Moderní reprezentativní veřejnost

Během kapitalistického prostředí a třídních bojů, kdy se třída vlastníků přetvořila ve vládnoucí třídu, se veřejná sféra stala exkluzivním nástrojem vlastníků – občanů, a již neplní svou čistě kritickou funkci. „Veřejná sféra přestala být místem racionálního rozvažování a stala se pouhým nástrojem prosazování parciálních zájmů určité společenské skupiny.“⁷²

⁶⁸ Tamtéž. Str. 84-87

⁶⁹ Tamtéž. Str. 123

⁷⁰ THOMPSON J. B., *Média a modernita*. Praha: Karolinum, 2004. Str. 206

⁷¹ STRNADOVÁ, L. *Současné podoby občanské společnosti – kritická perspektiva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. Str. 294

⁷² HABERMAS, J. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofie, 2000. Str. 305

Rostoucí politická apatie, jež se rozšířila mezi občany, má kořeny ve vyloučení občanů z procesu politického rozhodování a zvyšujícího se intervencionismu sociálního státu.⁷³

Občanská veřejnost jako publikum, které bylo založeno na obecných zájmech a rovnosti, ztratilo svou původní funkci a v procesu, při kterém jednotlivé zájmy vcházejí do jednání přímo se státem, se roztržilo na menší publika, jejichž cílem je zajistit jednotlivé požadavky. Úlohu občanské veřejnosti tak postupně přebírají jiné státní organizace a proces politicky relevantního výkonu politické moci se nyní odehrává přímo mezi soukromými byrokraciemi, svazy, odbory, politickými stranami či veřejnou správou. Společnost jako taková je do tohoto procesu zapojována jen sporadicky a i pak pouze za účelem vytvoření souhlasu, tj. ovlivnění veřejného mínění, které však již není založeno na principech veřejné diskuse. Veřejné mínění se stává názorem, jenž převládá v parlamentu a který je závazný pro vládu.

Svůj podíl na přeměně společnosti, v níž se objevují stále větší tendence prolínání soukromé a veřejné sféry, nesou také média. Habermas si především všímá toho, jak rozvoj masmédií doprovází postupná depolitizace jejich obsahu. S masovým rozšířením a se statusem „pouhého zboží“ pak tisk dlouhodobě ztrácí svůj politický význam a spolu s tím, jak se rozšiřuje čtenářská obec, postupně oslabuje svou pozici polemického komentátora veřejného dění a soustřeďuje se primárně na výdělečné šance komerčního podnikání.⁷⁴

Literární veřejnost se polarizuje na menšinu neveřejně rozvažujících odborníků a velkou masu veřejně recipujících konzumentů. Oblast zábavy postupně vytlačuje kritickou publicistiku. Masmédia se přizpůsobují potřebám průměrného diváka a stávají se nositelem populární konzumní kultury. Podle Habermase styk s touto konzumní kulturou netřídí schopnosti, ale jejím hlavním cílem je zprostředkovávat zkušenost, která nezanechává žádné stopy. Masmédia se tak ve své většině přizpůsobují mentálním strukturám publika – např. zprávy zpravidla potvrzují již známé věci a mentální struktury publika tak zanechávají neporušené, největší podíl na tomto jevu nesou nová média, kterými Habermas označuje rozhlas a televizi. Rozhlas, film a televize pak, cituji: „... ruší odstup, který musí čtenář udržovat vůči tištěnému slovu – ruší onu distanci, kterou vyžadoval soukromý charakter osvojování a která také teprve umožňovala, aby lidé o přečteném uvažovali a pak o tom veřejně diskutovali.“⁷⁵ Jak také zmiňuje při interpretaci Jürgena Habermase britský profesor James Curran, masová média se stala „dalším prostředkem, který odsune veřejnost na okraj

⁷³ STRNADOVÁ, L. *Současné podoby občanské společnosti – kritická perspektiva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. Str. 309

⁷⁴ HABERMAS, J. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofie, 2000. Str. 319-333

⁷⁵ Tamtéž. Str. 267

dění. Namísto toho, aby řídila rozumnou a kritickou diskuzi, začala manipulovat názory mas.⁷⁶

2.3.5 Strukturální přeměna veřejnosti

Habermas vidí hlavní příčinu rozkladu ve strukturální přeměně vztahu veřejné sféry a soukromé oblasti. Kapitalistický stát získává stále více funkcí, jimiž zasahuje do soukromé oblasti občanů. Ze soukromé sféry občanské společnosti tak vzniká repolitizovaná sociální sféra, kde již nelze použít rozlišení podle kritérií veřejný a soukromý.⁷⁷

Zásadních změn také doznala rodina, která přišla o své původní funkce (například výchovnou či ekonomickou), a v jistém smyslu tak byla zbavena soukromí prostřednictvím veřejných záruk ze strany státu. Intimita se zúžila na oblast konzumního společenství nukleární rodiny. Od rodiny již není vyžadováno, aby plnila roli primárního zastoupení společnosti. Intimní sféra rodiny, z níž vznikla literární veřejnost, se stává vstupní branou sociálních sil, které pronikají do vnitřního prostoru nukleární rodiny prostřednictvím masmediálně přetvořené veřejnosti ve sféru kulturní potřeby.⁷⁸ Činnosti, kterým se věnují lidé ve svém volném čase, se odehrávají v klimatu, kde se již nevyžadují žádné diskuze.

Na jedné straně sice pokračují tendence k veřejnému rozvažování, Habermas nicméně upozorňuje na to, že formálně institucionalizovaná diskusní fóra, jako jsou například náboženské spolky či politická fóra, prodělala jistou politickou změnu; diskuze sama získává podobu konzumního statku, diskuze o vkusu a zálibách nahradily hovory o tom, co je konzumováno.⁷⁹

Masmédia také narušují integritu soukromé sféry, když konzumentům nabízí původně literárně záramované sebeporozumění (psychologické romány) jako běžnou službu. Na druhé straně se sama konzumující veřejnost privatizuje. Stává se místem, ve kterém se zveřejňují soukromé životní historie obyčejných lidí nebo známých hvězd, jejichž image je plánovitě budována. Původní vztah sféry intimity a literární veřejnosti se obrací. Problémy soukromé existence jsou vstřebávány veřejností, a pokud nejsou publicistickými instancemi přímo řešeny, alespoň se o nich píše – masmédia jsou doporučována jako adresáti osobních nesnází

⁷⁶ CURRAN, J. *Nový pohled na masová média a demokracii*. In: Politická komunikace a média. Praha: Karolinum, 2000. Str. 117

⁷⁷ HABERMAS, J. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofie, 2000. Str. 240

⁷⁸ Tamtéž. Str. 256

⁷⁹ Tamtéž. Str. 258-259

či jako autority k řešení osobních životních situací. Sféra, kterou média vytvořila, tak získala rysy sekundární intimity. Podle Habermase jsme svědky trendu vedoucího ke zbavení niternosti a k diferenciaci a individualizaci, jejichž důsledkem je vznik iluze soukromí.⁸⁰

Dochází také k tomu, že se veřejnost postupně jako celek stává nepolitickou entitou, přesto je však stále zapojována jako prostředek politického a ekonomického ovlivňování. Podle Habermase se stává pouhým prostředkem propagace. Namísto veřejného rozvažování nastupuje nepolitická práce s veřejností a veřejnost je tak nahrazena masou. Habermas v tomto případě mluví o tzv. refeudalizaci či zmasovění veřejnosti.⁸¹ „Svět vytvořený masmédií je veřejností už jen zdánlivě...“⁸² Z publika, které dříve nad kulturou diskutovalo, se stalo publikum, jež ji konzumuje.

Masmediálně šířená kultura také setřela rozdíl mezi literární veřejností a veřejností politickou. Tato kultura již obsahuje informace, kritické diskuze, stejně jako publicistické i literární formy, v kombinaci se zábavou a pomocí, to vše pod taktovkou toho, co diváky zajímá. Současně tento druh kultury přebírá funkci propagace, když hájí ekonomické a politické zájmy. Veřejnost tak přestává být výlučnou součástí soukromé oblasti, protože ji kolonizují zájmy státu, ekonomických subjektů i soukromých osob.

Občanská veřejnost s rostoucím vlivem public relations opět nabírá feudální rysy. Aristokracie už tehdy reprezentovala svůj společenský statut a prvořadý význam byl kladen na formy publicity. Veřejnost se stává dvorem, před jehož publikem lze rozvíjet prestiž, místo toho, aby se zde rozvíjela kritika. Existují i další podobnosti s feudální společností, neboť také zde dochází k narušování distinkce soukromé a veřejné sféry.⁸³ Společenské organizace totiž usilují o kompromisy se státem, nejlépe s vyloučením veřejnosti, avšak přitom na základě manipulativní publicistiky usilují o získání podpory a souhlasu mediálně vytvořeného publika.

Kritická publicita občanské veřejnosti je vytlačována publicitou manipulativní a demonstrativní a podle autora začíná převládat neveřejné mínění držitelů moci. Na místo diskuse nastupuje demonstrace konkurenčních zájmů. Konsensus, který by měl být součástí veřejného rozvažování, ustupuje neveřejně dosaženému kompromisu a tímto procesem se pak veřejnost postupně jako celek stává nepolitickou entitou, přestože je stále zapojována jako prostředek politického a ekonomického ovlivňování.⁸⁴

⁸⁰ HABERMAS, J. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofie, 2000. Str. 269-70

⁸¹ Tamtéž. Str. 281

⁸² Tamtéž. Str. 268

⁸³ MÜLLER, K.. *Politická sociologie*, Praha: Portál, 2008. Str. 147

⁸⁴ HABERMAS, J. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofie, 2000. Str. 313

Vztahy moci a mechanismy peněz vytlačují komunikativní racionalitu, a tím se zároveň stávají novou racionalitou životního světa a celé společnosti. Postupně dochází k racionalizaci životního světa a motivací lidského jednání přestávají být hodnoty interakce a komunikace, ale stávají se jimi odměny ve formě peněz nebo moci.⁸⁵

Habermas je přesvědčen, že lidé mohou zabránit společenskému úpadku tehdy, když si tento úpadek uvědomí a sami převezmou zodpovědnost za společnost. Pak se již nenechají ovládat tlakem ekonomického systému, ani tlakem systému politického, nad kterými nemají žádnou kontrolu. Ideálním, ačkoli poněkud utopickým výhledem do budoucnosti, je podle něj společnost tvořící publikum organizovaných soukromých osob, které v rámci politické sféry prosazují své zájmy. Jedná se o vzor deliberativní demokracie založený na principech diskursivní etiky, která může napravit nynější problém se selháváním legitimacy v politických systémech.⁸⁶ V deliberativním modelu shledává rovněž východisko John B. Thompson, jenž přikládá velký potenciál právě médiím, která by mohla sehrát významnou roli jak v přijímání informací, tak ve zprostředkování mezi jedincem a institucí.⁸⁷

Rovněž Habermasovo normativní pojetí veřejnosti, které předkládá v knize *Strukturální přeměna veřejnosti*, podává svědectví o nešťastném osudu moderní veřejné oblasti. Stejně jako v pojetí Hannah Arendtové, také jeho koncepce nicméně zůstává ukotvena v konkrétním historickém vzoru veřejnosti bez výraznějšího výhledu na lepší zítřky.

2.4 (Nová) média ve veřejné a soukromé sféře dnes

V souvislosti s novými médii lze hovořit o dvou hlavních trendech, které v zásadě prohlubují starší tendence tradičních masových médií a moderního života. Na jedné straně nová média přispívají k delokalizaci „veřejného“, čemuž se věnuje kapitola *Veřejný prostor a nová média*. Na straně druhé podporují zvyšování mobility „soukromého“, které máme kolem sebe prakticky kdykoli, když z kapsy vytáhneme mobilní telefon nebo přenosný tablet. O tomto fenoménu dnešní doby pojednává kapitola *Soukromá sféra a nová média*.

Rovněž lze říci, že užití nových médií – stejně jako dříve užití starších mediálních technologií – mění a rekonfiguruje vztah mezi těmito prostory i tyto prostory jako takové. Nicméně to, o jak zásadních změnách zde hovoříme, je možné zkoumat především empirickou cestou.

⁸⁵ HABERMAS, J., *Problémy legitimacy v pozdním kapitalismu*, Praha: Filosofia, 2000. Str. 9-18

⁸⁶ HABERMAS, J.; SHAPIRO, I.: *Teorie demokracie dnes*. Praha: Filosofia, 2002. Str. 79–95

⁸⁷ THOMPSON, J. B., *Média a modernita*. Praha: Karolinum, 2004. Str. 198-205

Kapitola Susan Gal – relativnost dichotomie veřejný/soukromý přináší aktuální pohled na tuto kategorizaci. Americká antropoložka Susan Gal upozorňuje, že se již nedá hovořit o striktně oddělených sférách, jak o nich píše Jürgen Habermas nebo Hannah Arendtová. Významnou roli v jejím konceptu při rozlišování veřejného a soukromého hrají flexibilita a kontext, díky němuž se pojetí soukromého a veřejného dynamicky mění a utváří.

2.4.1 Tradiční versus nová média

Nástup elektronických masových médií posílil postavení jednosměrného (one-to-many) modelu masové komunikace, který byl původně spojen především s masovým tiskem. Rozhlas a televize vnesly veřejný svět do samotného středu domácnosti, slouží jako jednosměrné spojení mezi sférou „vnější společnosti“ a „vnitřním kruhem“ soukromí a intimity moderní rodiny. Mediálně konstruovaný symbolický svět rozhlasu a televize sice vnesl do domácností v polovině 20. století doslova „celý svět“, ale současně podtrhl separaci (mediovaneho) veřejného prostoru a (žitého) prostoru privátního, domácího, který mohl být veřejným prostorem „symbolicky sycen“ bez toho, aby byl příjemce veřejného komunikátu jakkoli nucen narušit či překročit hranice svého privátního světa.

Joshua Meyrowitz (v knize *Všude a nikde*) nebo například již Richard Sennett (*the Fall of Public Man*) upozorňují na skutečnost, že veřejný prostor se stal pouhou metaforou postrádající referent skutečných prostorů – a skutečné prostory ztratily svou veřejnou dimenzi.

Elektronická média také proměnila vliv času a prostoru na sociální interakci. Fyzické prostory určené pro lidskou komunikaci a interakci sice zůstávají výsadními, nicméně v dnešní době představují jen jeden typ interakčního prostředí. Myslím si, že dnes jsou tyto struktury ještě méně zřetelné, a to především díky novým médiím. Člověk si skutečně může být bližší s tím, kdo je na druhé straně telefonu nebo online chatu, než s tím, kdo sedí hned vedle v místnosti. Rozvolňování fyzických struktur a jednání, společně s rostoucí komunikací ve virtuálním prostoru, má nepochybný vliv na to, jak jsou vnímány pojmy veřejný a soukromý, které již nemohou být slučovány pouze s místem.

Jak jsem již naznačila v kapitole „Co jsou nová média?“, cílem nových médií není, na rozdíl od těch masových, oslovit co nejširší publikum, a proto jejich obsah nemusí tvořit informace, jež zajímají většinu. V tomto smyslu masová média šíří „objektivizované“ informace. Naproti tomu autor blogu nebo uživatel sociální sítě může zveřejňovat jen to, co zajímá právě jeho, a také on je hlavní a jedinou agendou svého blogu či uživatelského profilu.

Lidé o sobě odjakživa rádi hovořili, nicméně tyto informace byly uzavřené jen v rámci malého okruhu známých lidí. Na biografické knihy nebo filmy měli právo jen významné osobnosti nebo osoby ze šoubyznysu.⁸⁸ Vymoženosti dnešní doby však umožňují „vyprávět“ a především sdílet svůj příběh online každému z nás. Obliba vyprávění „vlastního“ příběhu je také pravděpodobně důsledkem, proč společnost Facebook v roce 2012 zavedla takzvaný profil Timeline, jenž je koncipován jako životní příběh uživatele.

Intimní se stává veřejným také proto, že to dovoluje technologie. Nová média do vztahu privátního a veřejného přinášejí nové prvky, narušují monopol masových médií na mediaci veřejného prostoru a současně dále posilují mobilizaci soukromí. V souvislosti s diskusemi, které se v této oblasti vedou (například L. Dahlberg), je možné říci, že nová média v zásadě pokračují v tendenci tradičních masových médií v delokalizaci veřejného prostoru, na druhou stranu jej však také fragmentarizují.⁸⁹ Z fragmentovaného online prostoru, jenž tvoří tisíce chatových místností, pak vzniká obrovské množství izolovaných veřejných záležitostí.⁹⁰

Mobilní telefony jednotlivých rodinných příslušníků nahrazující někdejší pevnou telefonní linku pro celou domácnost, stejně tak soukromé brouzdání nabídkou videoklipů na YouTube místo „rodinného“ sledování večerního televizního programu. Přehrávání filmů na notebooku namísto návštěvy místního kina, virtuální chatování a posílání SMS místo reálného setkávání se s přáteli – tyto a další podobné jevy, vyvolávají obavy ze sociálně i individuálně fragmentarizujícího a dezintegračního vlivu nových médií, který snižuje intenzitu fyzických interakcí a vede k sociální izolaci či oslabuje existující komunitní život.

Proti těmto pesimistickým prognózám ovšem stojí opačné názory, odmítající tvrzení o příčinné souvislosti mezi nástupem nových médií a rozrušováním komunitních a sociálních vazeb, ale také poukazující na to, že nová média, zejména pak internet, stimulují nové typy sociálních vztahů a společenství, kterým jejich „virtuální“ podoba neubírá nic na sociální relevanci, i nové formy občanské participace a politického aktivismu, mající potenciál veřejnou sféru nejen revitalizovat, ale současně ji rozšířit na globální úroveň.⁹¹

⁸⁸ RANKOV, P. *Verejná a súkromná v komunikácii: Blog ako príklad aktuálnych zmien* In: Nová média v perspektivě sociálních věd [online]. [cit 16. 02. 2014]. Brno: 2009, č.2. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/091012101134.pdf>. Str. 25

⁸⁹ MACEK, J. *Nová média a rekonfigurace privátního a veřejného prostoru*. In: Člověk – Kultura – Media. Ostrava: VŠB-TUO, 2010. Str. 10

⁹⁰ HABERMAS, J. *Political Communication in Media Society: Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension? The Impact of Normative Theory on Empirical Research.1* In: Communication Theory [online]. 2006 č.16 [cit 1.2. 2014]. Dostupné z: http://mt.educarchile.cl/MT/jjbrunner/archives/1-Habermas_Deliberation2006.pdf. Str. 423

⁹¹ ŠTĚTKA, V.; ŠMAHEL, D. *Nová média v perspektivě sociálních věd*. In: Nová média v perspektivě sociálních věd [online]. Brno: 2009. č.2. [cit 16. 02. 2014]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/091012101134.pdf>

Tyto debaty vedou ke znovu promyšlení mnoha základních sociálně-vědních konceptů, jakými jsou kromě komunity a komunikace také identita či sociální prostor, kam spadá právě hranice mezi veřejným a soukromým.

2.4.2 Veřejný prostor a nová média

V souvislosti s Habermasovým normativním pojetím veřejné sféry v rámci studií nových médií se od poloviny 90. let vede diskuze o tom, zda nová média přispívají k naplnění tohoto normativního ideálu či nikoli (např. Poster nebo Dahlberg). Závěry, k nimž debata dochází, se přitom vzdalují představám raně kyberkulturních autorů, jež jsem zmínila výše, že nová média předznamenávají vznik nové, elektronické agory. Ukazuje se spíše, že nová média sice mohou vést ke vzniku deliberativních komunikačních platforem, ale současně přispívají k fragmentarizaci veřejného prostoru a ke vzniku dílčích, postojově a tematicky orientovaných subsfér, jež habermasovkou představu o celospolečenské veřejné sféře nenaplnují.

O nenaplnění ideálů, svědčí také poměrně pesimistické vyjádření Jürgena Habermase v rozhovoru pro americký deník Financial Times: „Internet vytváří odstředivou sílu. Uvolňuje anarchistickou vlnu vysoce fragmentovaných okruhů komunikace, které se zřídka překrývají. Samozřejmě, spontánní a rovnostářská povaha neomezené komunikace může mít podvrtné účinky v autoritářských režimech. Ale web sám o sobě veřejnou sféru nevytváří. Jeho struktura není vhodná pro upoutání pozornosti rozptýlené veřejnosti občanů...“⁹² V souvislosti se sociálními sítěmi nicméně Habermas přiznává, že s nimi nemá žádné zkušenosti, protože internet využil zatím vždy jen ke konkrétním potřebám, a to nepříliš často. „Nemám zkušenosti se sociálními sítěmi, jako je Facebook, a nemohu hovořit o solidarizačním účinku elektronické komunikace, pokud vůbec nějaký existuje.“⁹³

Také britský sociolog J. B. Thompson vytýká Habermasovi jeho jednostranný pohled na koncepci publicity, citují: „Tím, že Habermas trval na tradičním pojetí publicity jako sdílené přítomnosti, připravil se o možnost pochopit nové formy zveřejňování vytvořené médii... přičemž je podstatné, že právě tento tradiční model byl jimi nahrazen.“⁹⁴ Přestože Thompson ještě ve svém stěžejním díle *Média a modernita* zohledňuje internet a internetovou komunikaci jen velmi okrajově, dalo by se z tohoto úhlu pohledu říci, že jeho analýzy a

⁹²JEFFRIES, S. *A rare interview with Jürgen Habermas*. In: Financial Times [online]. Publikováno 30. 04. 2010 [cit 16. 09. 2013]. Dostupné z:

<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/eda3bcd8532711df813e00144feab49a.html#axzz2bTA6qqKm>

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ THOMPSON, J. B., *Média a modernita*. Praha: Karolinum, 2004. Str. 108

přístupy jsou dnešní internetové komunikaci nakloněny více nežli koncepce Jürgena Habermase.

V této souvislosti bych ráda zmínila práci amerického profesora komunikace Joshuy Mayrowitze *Všude a nikde*, ve které pojednává o vlivu elektronických médií na sociální chování. Je nutné upozornit, že také Mayrowitz míní termínem elektronická média především média tradiční, tedy tisk, televizi a rozhlas, a o počítačových sítích se zmiňuje také spíše okrajově, nicméně i přesto lze jeho teorii poměrně snadno vztáhnout na rámec internetu a nových médií.

Meyrowitz především upozorňuje, na rozdíl od Habermase, na rozvolnění fyzických vazeb a komunikace. Jak píše, význam médií podstatně snížil význam fyzické přítomnosti. V dnešní době můžeme přihlížet společenskému dění, aniž bychom museli být fyzicky na místě. Můžeme komunikovat s ostatními, aniž bychom se všichni sešli na jednom místě. „Zdi domova už nejsou účinnými bariérami, které rodinu izolují od rozsáhlejší komunity...“⁹⁵ Význam fyzických struktur, který byl pro naše předky stěžejní v oddělování prostorů pro komunikaci, se v moderní době díky elektronickým médiím výrazně snížil.

Ačkoli tedy Habermas upírá internetu potenciál, který by jako moderní médium mohl pro veřejný prostor přinést, domnívám se, že internetové sociální sítě by jistou alternativu anebo alespoň nové možnosti pro veřejnou komunikaci mohly nabídnout. V současné době je zatím velmi obtížné exaktně zjistit a definovat, jak tato nová veřejná sféra funguje. Je však evidentní, že potenciál, který dřímá v síťové komunikaci, likviduje výlučnost masových médií jako jediných producentů svobodného informačního toku.

2.4.3 Soukromá sféra a nová média

Protipólem veřejné sféry je sféra soukromá. Také tuto oblast média narušila podstatným způsobem. I zde nová média posilují starší dlouhodobé trendy. Nová média akcelerují tendence směrem k mobilizaci soukromí, tedy tendence v sedmdesátých letech minulého století popsané Raymondem Williamsem (v knize *Technology and Cultural Form* ve spojení s televizí). Pojem mobilní zprivátnění úzce souvisí s mobilitou, která je pro naši společnost typická.

Právě mobilita a především pak mobilní zařízení mohou podstatným způsobem ovlivňovat chápání veřejné a soukromé sféry. V současné době můžeme své soukromé problémy řešit na autobusové zastávce, stejně jako sledovat výsledky voleb u krbu na chalupě. Následující

⁹⁵ MEYROWITZ, J. *Všude a nikde – Vliv elektronických médií na sociální chování*. Praha: Karolinum, 2006.
Str.9

kapitoly proto věnuji mobilitě a mobilnímu zprivátnění, které se rovněž stává fenoménem dnešní doby.

2.4.3.1 Mobilita

Mobilita je termín, který podtrhuje vizi dnešních komunikačních médií. Jedná se o narůstající fenomén: „...který se v současnosti stává podmínkou úspěšnosti, přičemž připoutání k bytu se stává nepřijatelným anachronismem.“⁹⁶

V současné mediální reprezentaci je mobilita synonymem úspěchu, nezbytným předpokladem atraktivního zaměstnání či prožívání volného času – např. ve formě cestování. Reklamy na prostředky mobility naplňují všechny výše uvedené významy skrze apely slibující svobodu, nezávislost, pohyb, plnohodnotný život, pocit sounáležitosti, vysoký status, bezpečí či rozvoj. Společnost je také stále „mobilnější“. A zdá se, že některé – dříve problematické – formy cestování se podstatně zautomatizovaly včetně například dojíždění do práce. Naopak, cestování za zábavou či odpočinkem je stále častěji vnímáno pozitivně či jako vítaná změna.

Na rostoucí mobilitu, resp. nomádství neboli bloudění, jež se stává trendem posledních desetiletí, upozorňuje také francouzský profesor Michel Maffesoli. Mobilita představuje touhu po úniku ze statických forem moderního života. Bloudění a nomádství se projevuje v různých podobách celé naší kultury, ať již v každodenní migraci člověka za prací či spotřebou, nebo v ekonomické migraci obyvatelstva, turismu a také v sociální mobilitě obecně a stává se v dnešní době stále evidentnějším faktem. Stojí proti trvalému bydlišti, které dominovalo v moderní době. Maffesoli mobilitu vnímá jako protipól k usedlému a stabilnímu období, jež bylo typické pro moderní společnost a které je v dialektickém vztahu s nomádstvím. Člověk postmoderní doby se snaží intenzivně prožívat své radosti a strasti v přítomnosti, opouští uzavřenost svých domovů, touží po kontaktu s druhými.⁹⁷ Meyrowitz to vysvětluje tím, že díky technologickým adaptacím, obzvláště mobilním komunikačním technologiím se lidé stávají „globálními nomády“.⁹⁸

Tuto myšlenku také podporuje současný nárůst médií, která jsou mobilitou či přenosností vybavena, např. přenosné rádio, walkman, mobilní telefon, PDA, bezdrátová síť nebo

⁹⁶ HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. Str. 321

⁹⁷ MAFFESOLI, M. *O Nomádství – Iniciační toulky*. Praha: Prostor. 2002. Str. 90

⁹⁸ MEYROWITZ, J. *Všude a nikde – Vliv elektronických médií na sociální chování*, Praha: Karolinum, 2006. Str. 117

nejrůznější tablety. Přesto podstatná část studií těchto nových médií význam mobility přehlíží a důsledkem je fakt, že koncept mobility není v komunikačních studiích dostatečně oceňován.

2.4.3.2 Mobilní zprivátnění

Trend „kustomizace“ a „personalizace“ technologií lze nahlížet jako příznak pokračující individualizace privátního prostoru (kde konečným nositelem soukromí je individuální aktér, a nikoli relativně kompaktní jednotka nukleární rodiny), spojené mimo jiné s rostoucí přenositelností nových médií (symbolizovanou například rozšířením mobilních telefonů a „všudypřítomností“ internetového připojení). Buňky soukromých prostorů jsou – v kontrastu vůči Williamsovu světu televizní kultury – vytrhovány ze specifických míst a přetvářeny v abstraktní soukromé symbolické prostory (což je něco, co se veřejným místům stalo před desetiletími) a jako vzájemně prosířované bubliny soukromí křížují vnějším fyzickým veřejným světem. Někdejší veřejná místa (městské ulice, veřejná doprava, restaurace, kluby, univerzity, atd.) jsou tak privatizována soukromými osobami nosícími s sebou svá trvalá technokulturní napojení na jiné veřejné prostory, stejně jako na privátní prostory jiných privátních aktérů.⁹⁹

Elektronická média byla součástí širší vlny technologických inovací jako například automobil, elektrické spotřebiče, fotoaparáty, rozhlas atd., jež započaly ve dvacátých letech 20. století. Jejich společným jmenovatelem byla podpora touhy po neomezené mobilitě a soběstačném domově. Privatizace byla důsledkem změn v oblasti práce a bydlení. Vzdálenosti mezi zaměstnáním a domovem se zvyšovaly, životní podmínky se zlepšovaly a lidské životy stále více ovlivňovaly procesy mimo jejich dosah. Z toho vznikla potřeba dozvědět se o dění „tam venku.“ Tuto potřebu dokázala elektronická masová média reprezentovaná televizí uspokojit. Kombinaci obou těchto tendencí nazval Williams mobilním zprivátněním.¹⁰⁰

Někteří autoři, jako například Stuart Shapiro, mají za to, že dramatický nárůst toho, co lze nazvat privátní mobilitou, vede k rozrušení stávajících symbolických i fyzických hranic mezi privátním a veřejným, mezi virtuálním prostorem a fyzickým místem. Podle Shapira nové technologie zvýšily propustnost hranic, jež dělí soukromé a veřejné. Dříve byl domov, a tedy privátní sféra, jasně dána místem, zdi oddělily vše, co mělo zůstat skryté před veřejností.

⁹⁹ MACEK, J. *Nová média a rekonfigurace privátního a veřejného prostoru*. In: Člověk – Kultura – Media. Ostrava: VŠB-TUO, 2010. Str. 12

¹⁰⁰ WILLIAMS, R. *Television – Technology and cultural form* [online]. London: Taylor & Francis e-Library, 2004. [cit 18.05. 2014]. Dostupné z: <http://www.tlu.ee/~kpatka/uusmeedia/Television.pdf>. Str. 19-21

Nicméně například zapnutím rádia nebo přečtením (e-mailové) korespondence se skrze tyto zdi dostává veřejný svět „dovnitř.“¹⁰¹

Nové technologie, včetně masových médií, ale také vytváří osobní soukromý prostor prakticky kdekoliv. Například automobil představuje prostor dokonale izolovaný od okolí, a to při vysoké úrovni mobility. Walkman a později elektronické přehrávače jsou dalším příkladem takového trendu, když po nasazení sluchátek si člověk kolem sebe vytvoří privátní bublinu. S rostoucí mobilitou roste také význam kontextu. Kontext je důležitý faktor, který ovlivňuje interpersonální chování. V interakcích tváří v tvář se komunikace musí podřídit danému kontextu – například prostředí, konkrétní situaci, náladě apod., který ji neustále přetváří a ovlivňuje.¹⁰² V rámci komunikace, jež zprostředkovávají nové technologie, již fyzický kontext nehraje téměř žádnou roli. Můžeme například řešit své soukromé problémy prostřednictvím chatu z autobusové zastávky nebo řešit pracovní záležitosti u bazénu na dovolené.

2.4.4 Susan Gal – relativnost dichotomie veřejný/soukromý

Rostoucí prolínání a čím dál obtížnější rozlišení obou oblastí ukazuje na to, že již nestačí jednoduchá dichotomie, se kterou pracuje například Jürgen Habermas nebo Hannah Arendtová. V dnešní společnosti je čím dál patrnější, jak komplikovaný a nejednoznačný vztah v této oblasti panuje. Právě proto se domnívám, že za současné situace je vysoce žádoucí při kategorizaci soukromý/veřejný přihlídnout ke kontextu dané situace a perspektivě jedinců, jež se může diametrálně lišit. Velmi přínosný vhled do této sféry představuje přístup americké antropoložky Susan Gal, která více než jiní autoři upozorňuje na flexibilní povahu této dichotomie a také na význam konkrétního kontextu, jenž hraje při rozlišení veřejného či soukromého velkou roli.

Soukromé a veřejné jsou společností vnímány od nepaměti jako antagonistické kategorie, což můžeme vidět u přístupu Jürgena Habermase i Hannah Arendtové. Jak upozorňuje Susan Gal v devatenáctém století mnozí teoretici a analytici soukromé a veřejné považovali stále za oddělené sféry. Předpokládali tak, že sociální svět je organizován kolem kontrastních a neslučitelných morálních principů: „Od vzniku doktríny o "oddělených sférách" v

¹⁰¹ SHAPIRO, S. *Place and spaces: The historical interaction of technology, home, and privacy*. In: The Information Society [online]. 1998, č.14/4. [cit 20.05. 2014]. Dostupné z: <http://www.asc.upenn.edu/courses/comm530/secure/Places%20and%20Spaces.pdf>. Str. 275-284

¹⁰² O tomto tématu pojednává například kniha Ervinga Goffmana *Všichni hrajeme divadlo*.

devatenáctém století, sociální analytici v Evropě a Spojených státech opakovaně předpokládali, že sociální svět je organizován kolem kontrastních a nekompatibilních morálních principů, jež jsou konvenčně spojeny buď s veřejným, nebo soukromým; komunita versus jedinec, racionalita versus sentiment, peníze versus láska..."¹⁰³ Ani feministické hnutí nenarušilo tento normativní diskurz, který tak přetrvává dodnes. Dělení soukromé a veřejné je tak ve své podstatě ideologické.¹⁰⁴

Susan Gal navrhuje podívat se na tuto kategorizaci skrze sémiotický přístup, jenž zároveň vysvětluje, proč se v této oblasti přes stálé bazírování na přesném rozdělení objevují mnohočetné diskuze a polemiky o tom, kudy pomyslná hranice vlastně vede.

Základy sémiotického přístupu, jež Galová používá, vychází především ze sémiotiky Charlese S. Peirce a jeho pojetí indexu. Index je druh znaku, kde mezi znakem a jím označovaným objektem existuje věcná souvislost. Index odkazuje na jednotlivý předmět nebo událost.¹⁰⁵ Jeho referenční obsah vždy závisí na kontextu použití a ono rozdělení je tak vždy relativní k těmto kontextům.

Sémiotický přístup zohledňuje, na rozdíl od klasické vědecké terminologie a obecně přijímaného pojetí, že veřejné a soukromé nejsou jen konkrétní místa, oblasti aktivit, ani jejich charakteristické instituce nebo praktiky. Naopak veřejné a soukromé jsou konstitutivní kulturní kategorie, ale jsou také indexikálními znaky, jež jsou vždy relativní, a tedy závislé na části jejich referenčního významu v rámci interakčního kontextu, ve kterém jsou použity. Protože lingvistické rozdíly jsou ideologicky konstruované, představují indexické vztahy základ, díky němuž jsou budovány ostatní vztahy.

Dichotomii veřejného a soukromého lze tedy považovat za diskursivní jev, který jakmile je ve společnosti přijat, může sloužit k charakterizaci, kategorizaci či organizaci prakticky jakýchkoliv typů sociální skutečnosti, jako jsou prostory, instituce, orgány, skupiny, aktivity, interakce nebo vztahy.

¹⁰³ GAL, S. *Semiotics of the Public/Private Distinctio*. In: *A Journal of Feminist Cultural Studies* [online]. 2002, roč. 13, č. 1. [cit 29. 03. 2014]. Dostupné z: http://d3qi0qp55mx5f5.cloudfront.net/anthropology/docs/Gal_Public_Private.pdf. Str. 77-78

¹⁰⁴ Tamtéž. Str. 79

¹⁰⁵ ČERNÝ, J.; HOLEŠ, J. *Sémiotika*. Praha: Portál, 2004, str. 185

2.4.4.1 Fraktální rekurze

Kromě toho, že jsou pojmové opozice veřejného a soukromého podle autorky obsahově vágní a ideologicky zakotvené, lze na ně také aplikovat takzvanou *fraktální rekurzi*.¹⁰⁶ Fraktální rekurze¹⁰⁷ (fractal recursivity) je jedním ze tří sémiotických procesů, vedle ikonizace (iconization) a vymizení (erasure), jenž se podílí na vzniku „jazykových ideologií.“ Termín fraktální rekurze vychází z geometrie a znamená, že jednotlivé části opozice lze dichotomicky rozdělovat podle stejného klíče a znovu skládat dohromady, tedy rekatégorizovat. Jedná se o určitý druh indexu, jenž může být promítán do užších souvislostí, a ty zpět do širších, bez ohledu na to, zda jde o kontext historický, lokální nebo zda jde o aktivity, interakce nebo fyzické prostory.¹⁰⁸

Jako příklad si můžeme představit prostor rodinného domu, který je obecně považován za soukromou sféru. Nicméně i v rámci domu lze rozlišovat prostory, které jsou veřejné, jako je například obývací pokoj. Ale také v obývacím pokoji mohou vznikat další soukromé prostory, jako je například důvěrný rozhovor mezi dvěma lidmi anebo šuplíky ve skříni v obýváku, které jsou více soukromé než vrchní deska skříně. Podobně lze fraktálně „rozkládat“ nejrůznější oblasti, jako jsou politika, práce, veřejné prostory atd.

Každá z částí tedy může být znovu rekatégorizována, přitom podstatné je, že tyto kategorie k sobě stojí vždy v rámci relativní opozice. Důvodem, proč účastníci často rozdělí veřejné a soukromé na základě jedné úrovně dichotomie je, že přehlednou konkrétní kontext a v podstatě zjednoduší to, co je v praxi komplexně rekurzivní, a tedy odehrává se na více úrovních.¹⁰⁹ Pozapomnění na fraktální rekurzi je také podle Gal případ koncepce Jürgena Habermase i dalších teoretiků, kteří se pohybují na různých úrovních a kontextech, jež signalizují indexy, přitom ale tento fakt neberou na vědomí, a to vede následně podle autorky k polemikám o přesném významu veřejného a soukromého.

S fraktální rekurzí se můžeme setkat také v rámci individuálních interakcí nebo samotného individua. Julia Eksner ve svém antropologickém výzkumu uvádí příklad, kdy

¹⁰⁶ GAL, S. *Semiotics of the Public/Private Distinctio*. In: A Journal of Feminist Cultural Studies [online]. 2002, roč.13, č. 1. [cit 29. 03. 2014]. Dostupné z: http://d3qi0qp55mx5f5.cloudfront.net/anthropology/docs/Gal_Public_Private.pdf. Str. 80-81

¹⁰⁷ Pojem "rekurze" se odkazuje na využití části vlastní vnitřní struktury nějakého systému, pravděpodobně z latinského slova „recursion“ tedy návrat.

¹⁰⁸ IRVINE, J.; GAL S. *Language Ideology and Linguistic Differentiation*. In: KROSKRITY, P. V. Regimes of Language: ideologies, politics and identities [online]. Santa Fe: School of American Research Press, 2000. [cit 29. 03. 2014]. Dostupné z <http://www.stanford.edu/~eckert/PDF/IrvineGal2000.pdf>. Str. 38

¹⁰⁹ GAL, S. *Semiotics of the Public/Private Distinctio*. In: A Journal of Feminist Cultural Studies [online]. 2002, roč.13, č. 1. [cit 29. 03. 2014]. Dostupné z: http://d3qi0qp55mx5f5.cloudfront.net/anthropology/docs/Gal_Public_Private.pdf. Str. 84

turecký mladík žijící v Německu hovoří se svými tureckými vrstevníky normální hovorovou němčinou, avšak při konverzaci se svými německými vrstevníky použije více se vymezující němčinu. Jedná se o fraktální rekurzi v rámci opozice mezi Němci a Turky žijícími v Německu, kdy v rámci turecké menšiny dochází k dalšímu vymezování účastníků i mezi sebou.¹¹⁰

Susan Gal dále píše, že každé historické období a společenský systém má jiné definice dichotomie veřejného a soukromého. Jakmile je toto rozdělení ve společnosti ustaveno, sémiotická logika tvoří lešení pro možnosti vkládání, a tím i ke změně, tvořivosti či argumentaci. Soukromé vnořené uvnitř veřejného nebo veřejné uvnitř soukromého může být chvilkové, závislé na perspektivě jedince, nebo může být ukotvené ve společnosti, například pomocí zákona. Sémiotický přístup tak dává možnost interpretace, jak z perspektivy jednotlivce, pro něhož je význam soukromý/veřejný dán kontextem a konkrétní situací, ale také z pohledu celé společnosti v rámci určitého historického období.¹¹¹

Dichotomické pojetí veřejný/soukromý bylo hojně využito komunistickými režimy, v druhé polovině 20. století ve východní Evropě jako základ pro transformaci kapitalistické buržoazní společnosti. Cílem bylo odstranit soukromé prostřednictvím rozšíření státní moci. Brzy začali lidé rozlišovat v opozicích mezi obětovanými „námi“ a mocnými „jimi“, kteří řídili stát. Vše, co bylo považováno za veřejné, podléhalo kontrole a zásahu státu. Naopak soukromé bylo to, do čeho se stát nevměšoval. Také v komunistických režimech se objevovalo fraktální členění. Například aktivity disidentů proti režimu, jejichž zázemí bylo tvořeno v soukromí domovů a v zásadě dalo za vznik veřejné politice v rámci soukromé sféry, nebo domácí výroba, jež byla za komunismu hojně rozšířena, vnesla do soukromí domova část veřejné činnosti.¹¹²

Fraktální rekurze se objevuje napříč nejrůznějšími politickými systémy, jakož i v jejich rámci. Největším problémem, jemuž však musí tento sémiotický proces čelit, je, že se lidé při rozlišení soukromý/veřejný zaměřují jen na konvenční dělení. Účastníci totiž často smažou své vlastní zkušenosti s fraktálním členěním především v diskuzích, jež upřednostňují referenčně (ideologicky) stabilní kategorie členění, které snadno opomíjí indexikální

110 EKSNER, J. *Ghetto Ideologies, Youth Identities and Stylized Turkish German: Turkish German* [online]. Berlin: Lit Verlag, 2006. [cit 02. 04. 2014]. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=UJasaLAnDtMC&pg=PA64&dq=fractal+recursivity&hl=cs&sa=X&ei=RuemUjsXGYnOhAeMmYHIAg&ved=0CDAQ6AEwAA#v=onepage&q=fractal%20recursivity&f=false>

¹¹¹ GAL, S. *Semiotics of the Public/Private Distinctio*. In: *A Journal of Feminist Cultural Studies* [online]. 2002, roč.13, č. 1. [cit 03. 02. 2014]. Dostupné z: http://d3qi0qp55mx5f5.cloudfront.net/anthropology/docs/Gal_Public_Private.pdf. Str. 85

¹¹² Tamtéž. Str. 88

charakter, a znemožňují tak fraktální členění. To vede k tomu, že několik vnořených členění splývá v jediné. Jednodušeji řečeno, lidé se poddávají společností stabilně přijímaným kategoriím, místo aby použili vlastní perspektivu. V důsledku toho vzniká ve společnosti iluze, že existuje jen jedno konvenční dělení.¹¹³

V této souvislosti vyvstává otázka, zda bychom tyto staré rigidní hranice měli opustit. Susan Gal tvrdí, že nikoli, musíme si však uvědomit, že tyto hranice nejsou pevné. A stejně jak jsem již nastínila v přechozí kapitole, v dnešní době velice záleží na kontextu a pohledu sociálního aktéra, který se může rychleji než kdy jindy měnit. Cílem mé práce je poukázat na to, jak se dnešní doba vymyká z dříve zaběhlých kategorií veřejný a soukromý a jak je dnes velmi obtížné určit, co je kdy a kde veřejné nebo soukromé.

2.4.4.2 Fraktální rekurze na internetu

Jak jsem již zmínila výše, antropologicko-sémiotický přístup, jež navrhuje Susan Gal, zohledňuje skutečnost, že veřejné a soukromé nejsou jen konkrétní místa, oblasti aktivit, ani jejich charakteristické instituce nebo praktiky, ale jsou to konstitutivní kategorie, jejichž význam je vždy relativní. Následující příklady uvádím pro ilustraci toho, že se jedná o téma, které je možné zobecnit i na svět internetu.

Fraktální členění je možné aplikovat při pohledu na internet obecně. Z jedné perspektivy lze považovat internet za veřejnou službu, přístupnou všem, kteří mají možnost připojení. I tento virtuální prostor však můžeme rozdělit na soukromý a veřejný. Například soukromý e-mailový účet téměř každý uživatel považuje za soukromý více než ostatní webové stránky. Svědčí o tom heslo, jímž se každý přihlašuje ke svému účtu, nebo celá řada článků, jež se věnují tématu zabezpečení e-mailové schránky a ochrany osobních dat.¹¹⁴ Samotný e-mailový účet lze ještě rozdělit na firemní a soukromý, kde se zase vedou diskuze o tom, zda má právo uživatel kontrolovat elektronickou poštu svých zaměstnanců,¹¹⁵ což je opět spjato s dichotomií soukromého a veřejného.

Podobnou situaci nalezneme i v prostředí zpravodajských webů. Vedle veřejných zpráv, o kterých by nás pravděpodobně nenapadlo hovořit jako o soukromých událostech, je dnes samozřejmostí, že si každý redaktor při svém zpravodajském serveru vede vlastní blog, na

¹¹³ Tamtéž. Str. 91-92

¹¹⁴ Jako například článek *U Gmailu nemůžete čekat soukromí. Nebo je to celé jinak?* Na serveru www.lupa.cz. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/u-gmailu-nemuzete-cekat-soukromi-nebo-je-to-cele-jinak/>

¹¹⁵ Jako například článek *Zaměstnavatel poštu zaměstnanců číst může*. Na serveru www.lupa.cz dostupné z <http://www.lupa.cz/clanky/zamestnavatel-postu-zamestnancu-cist-muze/>

němž uveřejňuje své komentáře a názory o aktuálních tématech. Je tento blog soukromý a oddělený od serveru, který poskytuje zpravodajství, anebo se jedná o veřejnou součást této služby? Ne jednou byly vedeny diskuze a spory o tom, jaké názory ještě redaktor může publikovat, a na kolik by měl zůstat nestranný. Z části se již sice jedná o etickou stránku žurnalistiky, nicméně živenou nejasnou hranicí soukromého a veřejného i úhlu pohledu, ze kterého se na situaci podíváme.¹¹⁶

Na internetu bychom našli řadu dalších oblastí, kde se objevuje fraktální rekurze. Jsou to například chatovací místnosti, které mohou být veřejně přístupné, v rámci těchto místností, ale také existují chaty, například jen dvou osob, jež jsou soukromější než ty hromadné. Také pokud používáme Skype (internetový telefon) a jsme tak registrovaní ve veřejné službě, většinou si nepřejeme, aby naše soukromé telefonní hovory slyšeli ostatní uživatelé. I v případě sdílení nejrůznějších souborů na internetu jsou některé soubory opatřeny heslem, a tudíž jsou soukromější než ty zcela volně přístupné. A takto lze pokračovat dále.

V praktické části práce se však věnuji především prostředí internetových sociálních sítí. Sociální síť tvoří specifickou součást světa internetu. I zde nalezneme rozmanité oblasti, které lze považovat za soukromější než ostatní místa určená širokému publiku, nebo oblasti, kde tato dichotomie splývá, aniž si toho uživatelé všimají. V empirické části své diplomové práce se snažím odhalit, jaké fraktální rekurze na sociálních sítích existují a co znamenají pro jejich uživatele.

¹¹⁶ Například britská zpravodajská stanice BBC zavedla příručku (kodex) o tom, jak by se každý novinář měl chovat a jak zůstat nestranným čili jak neslučovat vlastní názory s veřejnými, jež zastává stanice apod.

3. Empirická část

3.1 Výzkumný problém

Hannah Arendtová i Jürgen Habermas hovoří o jasné dichotomii mezi veřejným a soukromým, u Arendtové je toto členění spojeno s fyzickým prostorem, u Habermase s občanskou společností. Jak je tomu ale v dnešní společnosti, ve které velký význam hrají moderní komunikační prostředky, jež mají vliv na chápání soukromého a veřejného, jak naznačuje kapitola Nová média ve veřejné a soukromé sféře. Můžeme vůbec ještě dnes striktně rozlišovat, co je soukromé a co již nikoli?

3.1.1 Cíle výzkumu – výzkumné otázky

Tento výzkum chce poukázat na to, v jaké podobě se objevují hranice mezi soukromým a veřejným na internetové sociální síti Facebook. Existují zde dichotomní kategorie v takové podobě, jak o nich píše Hannah Arendtová a Jürgen Habermas, nebo je pojetí soukromé a veřejné sféry na sociální síti založeno spíše na perspektivě a kontextu sociálních aktérů? Je hranice veřejný/soukromý pro všechny uživatele stejná? Nebo se jedná více o individuální rozlišení? Můžeme vůbec o nějaké hranici hovořit? Rozlišují vůbec současní uživatelé striktně mezi soukromým nebo veřejným prostorem na Facebooku? Existuje zde také rekurzivní členění, o kterém hovoří Susan Gal? Co představuje pro uživatele soukromí na Facebooku?

3.2 Metoda výzkumu

Ve své práci se přikláním ke kvalitativnímu výzkumu, protože umožňuje popsat způsoby, kterými lidé interpretují a konstruují sociální svět v určitých specifických kontextech. Výhodou kvalitativního výzkumu je navíc „získání hloubkového popisu případu.“¹¹⁷ Výzkumník není striktně vázán metodologickými pravidly po celou dobu projektu, ale v průběhu zkoumání může do práce opakovaně vstupovat, vracet se k jednotlivým částem, postupně sbírat a vyhodnocovat data, může dát prostor svému vlastnímu úsudku, může si klást různé doplňující otázky, vytvářet nové hypotézy a především se rozhodnout, která data jsou pro něj směrodatná a která nikoli. Cílem kvalitativního výzkumu je totiž porozumění. To pak vyžaduje důsledný vhléd do co možná největšího množství dimenzí zkoumaného

¹¹⁷ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. str. 52

problému.¹¹⁸ Sociologové nicméně upozorňují, že novost, proměnlivost a specifčnost zkoumaných jevů v kvalitativním výzkumu ztěžují, někdy až znemožňují standardizaci postupů zkoumání. Problematická je rovněž generalizace výzkumu na populaci.¹¹⁹

Pro svůj výzkum jsem jako metodu zvolila polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Při polostrukturovaném rozhovoru má výzkumník připravený seznam otázek, jež je nutné probrat. Výzkumník si sám podle okolností určuje, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace o zkoumaném problému, a může rovněž přizpůsobovat formulace otázek.

Mezi výhody tohoto rozhovoru patří to, že umožňuje provést strukturované rozhovory s více lidmi. Daná struktura interview pak ulehčuje zpracování dat a jejich srovnání. Tento postup zároveň zachovává zaměření rozhovoru a dovoluje dotazovanému uplatnit vlastní zkušenosti a perspektivy. Za nevýhodu této metody lze považovat to, že jakým způsobem otázku pokládáme, může ovlivnit nebo dokonce vytvořit respondentovy názory a odpovědi. Profesor Jan Hendl upozorňuje také na to, že jsou-li respondentům kladeny stejné otázky, dochází k opomíjení situovanosti rozhovorů, což má za následek přehlížení individuálních rozdílů.¹²⁰

3.2.1 Výběr účastníků výzkumu

Účastníky tohoto výzkumu jsem vybrala nepravděpodobnostní metodou účelového (záměrného) výběru. Miroslav Disman uvádí, že na rozdíl od metod pravděpodobnostních je metoda účelového výběru dostupnější z hlediska časových, finančních a realizačních nákladů. Nicméně je důležité mít zejména při interpretaci dat na paměti, že závěry na účelově vytvořeném vzorku nelze generalizovat, i tak však mohou přinést nové skutečnosti a zajímavé podklady pro další výzkum. V rámci účelového výběru jsem se rozhodla pro prostý záměrný výběr, jenž je považován taktéž za ekonomicky nejefektivnější metodu u studií menšího rozsahu.¹²¹ Vybraní informátoři jsou tedy lidé z mého okolí, kteří jsou registrováni na sociální síti Facebook a využívají ji alespoň jednou týdně, lze o nich tedy hovořit jako o aktivních uživateli.

Devět respondentů – tři ženy a šest mužů - spadá do podobné věkové skupiny, která se pohybuje mezi 25-35 lety. Téměř všichni účastníci mají vysokoškolské vzdělání, jedna respondentka studuje dálkově vysokou školu. Všichni pracují na plný úvazek. Účastníky jsem

¹¹⁸ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2007. str. 286

¹¹⁹ SURYNEK A.; KOMÁRKOVÁ R.; KAŠPAROVÁ E. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. str. 25

¹²⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. str. 173

¹²¹ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2007. str. 114

vybrala z různých pracovních oborů a také s jejich specifickým přístupem k Facebooku tak, abych zajistila vysokou variabilitu výběrového vzorku. Dva respondenti pracují v marketingu a rovněž spravují veřejné profily firem či institucí. Jejich přístup k Facebooku proto bude kromě osobního užití také pracovní. Jeden respondent pracuje na Úřadě pro ochranu osobních údajů, takže jeho přístup může být ovlivněn pracovní zkušeností o ochraně dat. Ostatní uživatelé tuto sociální síť využívají jen k soukromým účelům. V Tabulce číslo 1 uvádím pro přehlednost jména všech respondentů (jejich příjmení není s ohledem na anonymitu výzkumu uvedeno), věk, vzdělání a rok, ve kterém si založili svůj profil na Facebooku.

Jméno respondenta:	Věk:	Vzdělání:	Rok založení profilu na FB:
Alexandr	35	vysokoškolské	2009
Eva	32	studuje vysokou školu	2010
Jakub	27	vysokoškolské	2009
Jana	29	vysokoškolské	2009
Martin	26	vysokoškolské	2008
Ondřej	29	vysokoškolské	2008
Petr	29	vysokoškolské	2009
Radek	30	vysokoškolské	2009
Zuzana	29	vysokoškolské	2007

Tabulka 1; Věk, vzdělání a rok založení profilu na Facebooku

Během výzkumu jsem sem řídila etickými otázkami, jež s výzkumem souvisí. Důležitou zásadou výzkumu je získání poučeného souhlasu od respondentů rozhovoru. Všichni účastníci mého výzkumu tedy s interview souhlasili a byli plně informováni o průběhu a okolnostech výzkumu. Respondenti byli také poučeni, že nemusejí odpovídat, pokud nebudou chtít, a zároveň, že mohou rozhovor kdykoliv ukončit. Všechny rozhovory se uskutečnily v emočně vyváženém prostředí a přátelské atmosféře, protože až na jednu výjimku se jednalo o mé známé. Všichni respondenti byli informováni také o tom, že se ve výzkumu objeví pouze pod svými jmény z důvodu zachování anonymity.

3.3 Metoda analýzy dat

K analýze dat byla využita metoda Zakotvené teorie. Podstatou Zakotvené teorie je to, že je „...induktivně odvozována v procesu zkoumání jevu. To znamená, že je objevována, rozvíjena a provizorně verifikována prostřednictvím systematického sběru dat, která se týkají jevu, a jejich analýzou.“¹²²

Pro účely výzkumu byla použita doslovná transkripce textového materiálu. Jedná se o proces převodu mluveného projevu z interview do písemné podoby. Po přepsání rozhovorů následovalo jejich segmentování na analytické jednotky, které nesou ve vztahu k výzkumnému cíli nějaký význam. Následně přišlo na řadu kódování. Jan Hendl popisuje kódování v kvalitativním výzkumu následovně: „Kódování znamená stálé srovnávání fenoménů, případů, pojmů atd. a formulaci otázek ohledně textu (proces nepřetržitého srovnávání). Přitom se k částem empirického materiálu přiřazují označení neboli kódy, které jsou nejdříve pojmově velmi blízké textu a později se stávají stále abstraktnější.“¹²³

V rámci otevřeného kódování jsem označila opakující se jevy. Kolem nich jsem seskupila související pojmy, na jejichž základě jsem následně vytvořila kategorie. Skupiny kategorií jsem následně utřídila podle témat, která se díky jisté struktuře otázek objevila. S tímto postupem je nutně spjata jistá redukce dat. Hendl upozorňuje, že tato redukce dat se děje spojitě během analýzy textu. Nejedná se o operace oddělené od ostatních kroků analýzy. Problém spočívá v požadavku, že přitom nesmíme zbavit data jejich kontextu. S tímto vědomím jsem následně interpretovala všechna utříděná data.

Přepisy všech rozhovorů uvádím v příloze diplomové práce.

¹²² STRAUSS, A. L.; CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999, str. 23

¹²³ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. str. 195

3.4 Interpretace dat

Na základě všech odpovědí od respondentů jsem identifikovala následující kategorie, které jsem rozdělila podle tematického zaměření, jež se díky struktuře rozhovorů objevily, do osmi okruhů.¹²⁴

3.4.1 Důvod návštěvy Facebooku

Ačkoli se na první pohled může zdát, že tato oblast nemusí s mým výzkumným tématem souviset, považuji ji za nezbytnou uvést, protože poskytuje zázemí pro následující teze a propozice. V souvislosti s touto kategorií odpovídali respondenti na následující otázku: Za jakým účelem na Facebook nejvíce chodíte a jakým aktivitám se zde nejvíc věnujete?

3.4.1.1 Kategorie I.: Zájem o kamarády

Skutečnost, že většinu respondentů zajímá především to, co dělají jejich kamarádi, tedy osoby uložené v seznamu „Přátelé“, není příliš překvapující. Hlavním důvodem je tak sledování toho, jak se mají kamarádi především prostřednictvím fotografií nebo příspěvků na zdi, což lze považovat rovněž za primární důvod popularity této sociální sítě.

Eva: *„Spoustu lidí jsem dlouho let neviděla, známí nebo kamarády, tak mě zajímá, co dělají.“*

Petr: *„Je pro mě důležité, abych byl v kontaktu s lidma, se kterejma, bych asi za normálních okolností nemohl být tak často v kontaktu, protože mám spoustu kamarádů v zahraničí, takže to mám jako informační kanál o přátelích.“*

3.4.1.2 Kategorie II.: Komunikační a informační kanál

Za poněkud zajímavější důvod návštěvy můžeme považovat odpověď respondentů, že další významný důvod pro existenci jejich profilu je aktivní komunikace s přáteli, především na chatu. Respondenti uvedli, že tato forma komunikace je nejen bezplatná, ale rovněž rychlejší, protože jsou uživatelé na Facebooku dostupnější a více online než v případě jiných médií.

Alexandr: *„Používám chat, tam pořád všichni visí. A je to rychlejší a kamarádi, kteří šetří telefonní účet, to hodně používají.“*

¹²⁴ Rozhovory uvádím, kvůli věrohodné interpretaci, v doslovném přepisu, tedy včetně nespisovných názvů a slangu, jež respondenti používali.

Facebook také představuje pro oslovené respondenty významný zdroj informací nejen o kamarádech, ale také o dění ve světě nebo o věcech, které je zajímají, ať se již jedná o události, veřejné iniciativy, zprávy nebo kluby atd. Několik respondentů uvedlo, že prostřednictvím Facebooku odebírají různé novinky ze světa a někteří i zpravodajství. Dobře to ilustruje následující odpověď:

Martin: *„Hodně odebírám zpravodajských kanálů nebo známé novináře. To je věc, která mě hodně zajímá. Jsou tam zajímavé postřehy. No a samozřejmě, když se chci domluvit s kamarádem si něco domluvit, za prvé je to zadarmo a je to asi nejrychlejší.“*

3.4.1.3 Kategorie III.: Tvorba vlastního obsahu

Kategorie Tvorba vlastního obsahu představuje další významnou část aktivit na Facebooku. U mnoho respondentů jsem se setkala s odpovědí, že na svůj profil, nebo na profil někoho jiného ale přispívají minimálně. Přitom výslovně tito respondenti zmínili, že mají na mysli změnu statusů nebo vložení fotografie. Samotné „lajkování“, neboli využití funkce „to se mi líbí“ u jiných příspěvků nebo sdílení článků, však dotazování provádějí ve větší míře.

Petr: *„Ze své iniciativy tam nedávám příspěvky, maximálně něco olajkuji, ale spíš koukám, co dělají přátelé.“*

Jana: *„Já sama tam moc příspěvky nedávám. Statusy hrozně málo. Nejsem člověk, který by tam dával denně nebo týdně nějaké informace.“*

Poměrně populární aktivitou na Facebooku je mezi respondenty tvorba nebo sledování událostí. Ty většinou představují pozvánku na nějakou akci mimo virtuální svět. Je zde také vidět, kdo se této akce zúčastní, což uvítal ne jeden dotazovaný.

Zuzana: *„Nejčastěji tam sleduji vernisáže, takže události sleduji. Také občas nějaké události vytvářím, je to dobré na tu komunikaci. A postuji minimálně.“*

Pokud se zaměříme na samotné aktivity, jen menší část respondentů sdělila, že vkládají statusy nebo fotografie. Větší část své názory a aktivity vyjadřuje jen v podobě reakce na zveřejněné statusy v podobě komentářů, sdílení článků nebo již zmiňovaných událostí.

Ondřej: *„Taky tam občas něco dám, ale už ne tolik. Fotku tam dám tak jednou za týden a článek nebo něco tak třikrát do týdne.“*

Objevily se také odpovědi, že dříve byli respondenti více aktivní na svých profilech, ale od té doby, co se jim rozrostl objem lidí v okruhu Přátel, se jejich aktivita vkládání vlastního

obsahu snížila právě z tohoto důvodu. Tímto tématem se blíže zabývám v samostatných kapitolách (Ne) přátelé či Dříve to bylo jinak.

Alexandr: „Dříve jsem měl na soukromém profilu kamarády, jako kamarády z reálného života. A teď tam mám už i známé a spolupracovníky, se kterými se znám, ale nejsou to moji osobní kamarádi, takže jsem omezil na naprosté minimum sdílení osobního obsahu, to znamená třeba fotky rodiny a tak.“

3.4.2 Profil – veřejný, nebo soukromý?

K tomuto tématu byla respondentům položena následující otázka: Považujete svůj facebookový profil spíše za veřejný nebo soukromý? Je velmi zajímavé, že v této oblasti nepřevážil ani jeden názor. Zatímco někdo je bytostně přesvědčen o tom, že se jedná o jeho soukromí, jiný již z podstaty Facebooku jako veřejné služby považuje svůj profil za veřejný.

3.4.2.1 Kategorie IV.: Můj profil je veřejný

Ti respondenti, kteří pokládají svůj profil za veřejný, však zdůvodňovali své rozhodnutí různě. Jednou se objevil názor, že se jedná o veřejnou službu, a proto je tento profil veřejný. Heterogenní okruh přátel byl také jednou důvodem pro chápání profilu jako veřejného. Stejně jako pochyby o tom, zda vůbec existuje soukromí na internetu. Objevila se také odpověď, že to daný respondent vůbec neřeší a celý profil vnímá s nadsázkou. Všichni respondenti ale zároveň uvedli, že mají nastavenou ochranu svého profilu. Jejich obsah vidí pouze jejich přátelé. To znamená, že nikdo jiný, kdo nespadá do okruhu přátel, nemá k obsahu přístup.

Jakub: „Svůj profil považuji za veřejný. Ostatní lidi toho tam vidí málo. Nemám tam o sobě zveřejněno moc informací. Nedá se o mě nic zjistit.“

Ondřej: „Je mi to docela jedno. Spíš veřejnej...Jen přátelé vidí můj obsah.“

3.4.2.2 Kategorie V.: Můj profil je soukromý

Respondenti, kteří považují svůj profil za soukromí, svá rozhodnutí příliš nerozvádějí. Velmi často je však doplňují tím, že mají nastavení bezpečnostních kritérií. Přitom mezi nejrozšířenější patří to, že obsah je viditelný pouze jejich přátelům. Zde se tedy opakuje stejné zabezpečení jako u veřejně chápaného profilu. Zajímavé je, že se objevují i stejné oblasti, které by respondenti na svůj profil nikdy nezveřejnili, a to bez ohledu na to, zda svůj profil považují za soukromý nebo veřejný. Více se tímto zabývám v kapitole Co na Facebook nepatří – mé soukromí.

Jana: „*Spíš soukromý. Když jdu na svůj profil, tak tam mám úzká bezpečnostní pravidla.*“

Petr: „*Asi soukromý, protože každý má to soukromý teda nastavený jinak, ale protože tam mám své fotky, tak to je pro mě ta soukromá sféra.*“

3.4.2.3 Kategorie VI.: Nastavení soukromí profilu

Jak jsem již zmínila výše, při nastavení soukromí profilu nehraje roli, zda jej uživatel považuje za soukromý nebo veřejný. Téměř všichni dotazovaní uvádějí, že mají nastavený okruh lidí, který se rovná okruhu jejich přátel, a ti vidí jejich obsah. Lidé v přátelích představují součást zabezpečeného profilu. Jedná se tedy o nejrozšířenější nastavení soukromí.

Martin: „*...nejsem lehce dohledatelný a obsah nesdílím s nikým, koho nemám ve svých přátelích. Sdílím jen to, co chci, aby viděli jen přátelé. Nic nevidí ani přátelé přátel.*“

Dalším způsobem, jak si někteří hlídají své soukromí na Facebooku je, že si nastavili kontrolu nad označováním, neboli taggovaním fotografií, na nichž se vyskytují. V praxi to funguje tak, že pokud někdo z přátel označí vlastníka profilu jménem, které se objeví u obličeje na fotografii, přijde dané osobě dotázání, zda toto označení zpřístupní svým přátelům nebo nechá skryté.

Jakub: „*Mám to označení nastavené na maximum. Mé příspěvky mohou vidět jen mí přátelé. A každé označení mé osoby musím nejprve schválit.*“

Zuzana: „*Vadilo mi, že lidé mě dříve tagovali na různých fotkách, tak to jsem si skryla.*“

Zajímavou ochranou před odhalením soukromých informací představuje falešné jméno, pod kterým má jeden z respondentů založený profil. Důvod vysvětluje tím, že pod falešným profilem je o něm obtížnější dohledat bližší informace.

Radek: „*Nevystupuji na Facebooku pod svým jménem. Když tam mám své jméno, tak si o mně vygoogluje informace každý. Dávám tam fotky bytu, auta.*“

V souvislosti s nastavením soukromí profilu se objevily v odpovědích respondentů také obavy ze zneužití informací. Jednou z obav, která se u respondentů vyskytla, bylo to, zda vůbec na internetu existuje soukromí. Další významnou starost představovaly pochyby o odtajnění informací. Ti dotazovaní, kteří vyjádřili strach nad únikem informací, zároveň ale doplnili, že

na Facebook dávají informace s ohledem na jejich možný únik. Jeden respondent také uvedl, že by v budoucnu mohlo dojít ke změnám pravidel a Facebook by mohl být zcela veřejný.

Zuzka: „*Na druhou stranu kdyby se ty informace odtajnilly, zveřejnily, tak stále si myslím, že tam nejsou informace, které by mě mohly diskreditovat.*“

3.4.3 Soukromé oblasti na Facebooku

V souvislosti se soukromím na Facebooku zodpovídali respondenti také několik otázek. Například: Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní? Lze na FB rozlišovat mezi veřejným a soukromým příspěvkem? Existují některé věci, které byste na FB nedali?

3.4.3.1 Kategorie VII.: Chat je mé soukromí

Při otázce ohledně dělení soukromí v rámci celého facebookového profilu jsem zaregistrovala dva proudy odpovědí. Jedna část respondentů vnímá tuto síť jako celek, homogenní platformu, a nerozlišuje mezi jednotlivými aplikacemi nebo komunikačními prostředky (jako je například chat, online hry, zeď, odběr novinek...).

Eva: „*Pro mě je FB celek. Nezkoumám jednotlivé funkce. Když potřebuju něco sdělit, tak to tam dám a víc to neřeším.*“

Druhá část respondentů vždy ve svých odpovědích uvedla chat jako jediné místo, kde mohou sdílet soukromější informace. Jinou možnost sdělování soukromějších zpráv nikdo z dotazovaných nevedl. Jak jsem již uvedla v kapitole Důvod návštěvy Facebooku, představuje chat velmi důležitý komunikační kanál mezi dotazovanými. Respondenti připustili, že v chatových zprávách posílají soukromější věci, než by dali například na zeď. Dva respondenti srovnali tento komunikační kanál se SMS zprávami, které posíláme většinou ze svých mobilních telefonů.

Alexandr: „*To [chat] používám docela dost, ale spíš jako komunikační kanál. A tam sděluji i soukromější věci. To je podobné jako jako smsky nebo one-one komunikace.*“

To, že chat vnímají respondenti jako soukromou věc, vyvolalo ovšem také otázku bezpečnosti informací posílaných touto online formou. I přes možná rizika však nikdo z dotazovaných výslovně nevedl, že by to mělo vliv na obsah, který sdílí na chatu.

Jakub: „*Chat je regulérně soukromá zpráva jako sms nebo pošta. Mohlo by jít i o trestný čin, kdyby to někdo sledoval.*“

Zuzana: „*No myslím si, že ten chat je soukromější, ale že to lidé dost podceňují. Myslím, že ty informace jsou dohledatelné. Dá se to najít. Člověk má pocit soukromý, ale ty informace lze zneužít a dostat se k nim. Ale to asi není v současné době asi žádný chat.*“

Skutečnost, že někteří uživatelé vnímají chat jako místo, kde mohou sdělovat soukromější informace, svědčí o možnosti fraktální rekurze na sociálních sítích, o které píše Susan Gal, viz kapitola Fraktální rekurze. Z některých odpovědí vyplývá, že ji část respondentů vnímá, i když možná nepřímo. Tento fakt zohledním v závěru této práce.

3.4.3.2 Kategorie VIII.: Příspěvky jsou veřejné

Poměrný soulad odpovědí panuje v otázce, zda lze na Facebooku rozlišit mezi veřejným a soukromým příspěvkem. Zde jsem se většinou setkala s odpověďmi, že každý příspěvek, který se na této síti objeví, respondenti považují za veřejný. Nerozhodovalo při tom, zda respondent bere svůj profil jako soukromý nebo veřejný.

Martin: „*Když se tam něco zveřejní, beru automaticky, že je to veřejné. Vždycky se k tomu někdo může dostat.*“

Někteří respondenti sdělili, že rozlišují také mezi příspěvky od firem a od přátel. Jedním důvodem bylo, že firmy mají obsah více prokalkulovaný, zatímco příspěvky od přátel jsou více spontánní. Dalším argumentem bylo, že příspěvky od přátel mají intimnější charakter, zatímco firmy nebo veřejné instituce míří svá sdělení na celou facebookovou veřejnost.

Petr: „*Od přítele je to cílené, od veřejné instituce je to veřejné pro kohokoli.*“

Jana: „*Z povahy věci mi je jasné, že většinou ty firemní Facebooky spravují odborníci, kteří vědí, jak co mají dělat, aby to na publikum fungovalo. Tak to vnímám s odstupem. Věci od mých kamarádů jsou intimnějšího charakteru.*“

3.4.3.3 Kategorie IX.: Co na Facebook nepatří – mé soukromí

U respondentů se objevovala stejná témata, která by na svůj profil nezveřejnili, a to bez ohledu na to, zda respondenti považují svůj profil za veřejný nebo soukromý. Na základě otázky: Co by na Facebook respondenti nedali? jsem sestavila seznam věcí, které se mezi odpověďmi objevily. Rodina společně s dětmi představuje nejčastěji zastoupenou kategorii. Ve dvou případech ji respondenti zúžili na fotografie dětí.

Jana: „*Ale třeba fotky dětí hned po porodu, tak to je pro mě hodně intimní věc. A tyhle intimní věci bych poslala někomu raději soukromým kanálem.,,*

Mezi další odpovědi respondentů také patří: citové záležitosti, nemorální věci, politické názory, diskreditující fotky či nahota. Proč právě tyto oblasti podle dotazovaných na Facebook nepatří? Respondenti svou odpověď nejčastěji zdůvodňovali tím, že je to jejich soukromí, které si nepřejí vystavovat ani svým virtuálním přátelům.

Ondřej: „*Nedával bych tam děti a rodinu, protože to cítím jako soukromí.*“

Jakub: „*Myslím, že se tam lidé až moc profilují. Zbytečně o sobě dávají vědět, že tou výpovědí o sobě člověk moc zveřejňuje. A odhaluje to soukromí. Čím vyšší počet příspěvků, tím víc ti umožňuje toho člověka odhalovat, profilovat. Ten člověk je potom popsateľný.*“

Jedna respondentka uvedla, že by nikdy nezakládala profil druhé osobě, protože jde o narušení soukromí další osoby.

Zuzana: „*Nedávala bych tam fotky ani svých dětí, ani jim nezakládala profily, protože si myslím, že je to narušování soukromí další osoby.*“

Výčet uvedených pojmů tedy představuje to, co uživatelé považují za své soukromí, které na virtuální svět, minimálně svět online sociálních sítí, nepatří. Je samozřejmě velmi složité vymezit, co pro každého přesně znamená pojem rodiny, nebo co to jsou citové záležitosti, protože se jedná o individuální záležitosti. Nicméně obecně lze tvrdit, že účastníci tohoto výzkumu přemýšlí nad obsahovou stránkou, kterou sdílí na svém profilu, protože u každého existují věci, které by nechtěl zveřejnit, a to především z důvodu odkrývání svého soukromí.

3.4.4 Veřejné oblasti na Facebooku

Existují některé oblasti na této sociální síti, které lze postavit z pohledu respondenta do opozice soukromých aktivit a témat, kterých je podle výše uvedeného poměrně dost. Co považují všichni respondenti za veřejné, je příspěvek, který se objeví na zdi. Někteří za veřejný pokládají svůj profil a někteří na Facebook chodí zejména pro to, aby sledovali dění ve veřejném prostoru. Účastníkům výzkumu byly položeny následující otázky v souvislosti s aktivitami na profilu: Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech? Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti?

3.4.4.1 Kategorie X.: Zdroj informací o veřejném dění

Není cílem tohoto výzkumu verifikovat otázku, zda Facebook přispívá k šíření veřejně-komunikační platformy a zlepšuje tak demokracii. Může ale poukázat alespoň na to, že někteří respondenti tuto sociální síť vnímají jako významný zdroj informací o veřejnosti a jejím prostřednictvím vystupují třeba i jako političtí aktivisté. Respondenti také uvedli, že Facebook je vhodný pro sestavení si vlastního monitoringu o záležitostech, které je zajímají, a nemusí již tak navštěvovat samotné webové stránky.

Ondřej: „...mám tam dost zástupců serverů a tak, tak to mám jako informační kanál.“

Martin: *“Spíš veřejná témata, když je nějaká nová věc nebo projekt, který mě zajímá, tak jdu určitě na Facebook, protože ty informace jsou tam nějak vyfiltrované. Nechodím ani moc aktivně na nějaké weby, ale většinu zpráv mám z Facebooku.“*

3.4.4.2 Kategorie XI.: Politika ano, nebo ne?

Někteří respondenti, i když se jedná o menší část, mají v oblíbených také politická hnutí. Dva dotazovaní prostřednictvím svého profilu projevíli politickou iniciativu, když svými příspěvky nebo „lajky“ podpořili politickou stranu.

Jakub: *„Jako politickou instituci tam mám Pirátskou stranu, která komunikaci dělá moderním způsobem.“*

Jana: *„Zapojila jsem se jednou do iniciativy Karla Schwarzenberga.“*

Tyto aktivity jsou ale v rozporu s jinou odpovědí, že politické názory na tuto sociální síť nepatří.

Zuzka: *„Nechci na svém profilu vyjadřovat své politické názory.“*

Zbylí respondenti na výslovnou otázku, zda mají politické instituce v oblíbených nebo zda sledují nějakou politickou stranu, odpověděli záporně.

3.4.4.3 Kategorie XII.: Co na Facebook patří

Jaký typ informací jsou tedy respondenti ochotni sdílet na svých profilech? A jaké věci nejvíce z veřejných událostí sledují? Mnohdy se objevila odpověď, že jen něco pro zasmání nebo vtipného.

Jakub: „*Když už něco sdílím, tak je to třeba kontroverzní černý humor. Spíš absurdní věci tam dávám.*“

Eva: „*Sem tam napíšu něco svého, když se mi stane třeba něco vtipného nebo šokujícího, tak to tam dám.*“

Účastníci výzkumu zveřejňují spíš informace o jiných událostech, nebo sdílí články.

Ondřej: „*Nedávám tam moc soukromé věci. Spíš informace o věcech. Beru to spíš s nadhledem.,,*

Facebook také představuje dobrý kanál, jak mohou respondenti oznámit důležité okamžiky ve svém životě.

Jana: „*...nemám problém, tam dám své životní zlomy. Ale kdybych měla úplně veřejný profil, tak bych to tam nedala.*“

Jeden respondent připustil, že zveřejňuje fotografie, na kterých je on sám, ale nezveřejnil by fotografie, na kterých by byla jeho rodina.

Ondřej: „*Dávám tam spíš momentky, dřív jsem si s těmi fotkami dával práci, ale to mě přestalo bavit. Spíš vtipné momentky. Někdy jsem na té fotce já a někdy ne.*“

Často se objevovala v odpovědích hudba – tedy hudební kapely či zpěváci, mezi mužskou částí dotazovaných je oblíbený sport – například sportovní kluby nebo známí sportovci, které také lze zařadit mezi známé osobnosti. A právě veřejně známé osobnosti tvoří další významnou subkategorii společně se zprávami, o kterou se respondenti zajímají.

3.4.5 (Ne)přátelé

Jak i z výše uvedeného vyplývá, představují přátelé, tedy seznam kontaktů u jednotlivých profilů, samostatnou kategorii. Respondenti byli dotazováni na několik otázek, jež směřovaly konkrétně na jejich přátele na Facebooku. Například: Zabraňujete někomu z okruhu přátel,

aby viděl vaše příspěvky? Máte rozdělen okruh svých přátel do skupin? Toto téma se však objevovalo často i v odpovědích na otázky, které se přátel implicitně netýkaly. Z odpovědí napříč rozhovory jsem stanovila následující kategorie:

3.4.5.1 Kategorie XIII.: Přátelé jako homogenní publikum

Jak jsem již naznačila výše podle odpovědí respondentů, většina z nich přátele na Facebooku chápe jako jednotný celek, bez potřeby jejich rozdělení. Rozdělení přátel nicméně poskytovatel nabízí. Uživatel si může vytvořit libovolný seznam přátel a jakkoli jej pojmenovat, následně může vybírat, jaký obsah se této skupině zobrazí.. Nebo může využít přednastavené kategorie Rodina, Blízcí přátelé či Známi.

Jakub: „*Mé příspěvky mohou vidět mí přátelé. Jen striktně ten, kdo je můj přítel. Víc přátele nemám rozděleny.*“

Dotazování uživatelé tedy příliš neřeší, kdo z jejich přátel obsah uvidí. Nezávisí na tom, že je publikum různorodé, ale záleží na statusu „Přítel“. Jakmile se jednou osoba stane součástí tohoto publika, má přístup ve většině případů k celkovému obsahu profilu respondenta. Taková to odpověď se vyskytla u více dotazovaných. Jeden respondent sdělil, že má v přátelích také rodinné příslušníky, ale že tuto skutečnost na obsahu nijak nereflektuje.

Eva: „*A tím že tam mám nastavení přátel, tak ten obsah neřeším, kdo chce tak to okomentuje a kdo n,e tak to nechá být.*“

Martin: „*Mám tam pár členů rodiny, bratrance, sestřenici, ale nijak je [přátele] nerozděluji.*“

Pouze jeden dotazovaný zmínil, že uvažuje v budoucnu o diferenciaci svých přátel.

Petr: „*Přemýšlím. Dávám tam ty příspěvky s vědomím, že je může vidět každý. Ale uvažuji i nad tím, že si vytvořím užší okruh přátel, takže bych tam v budoucnu zveřejnil i něco, co bych v současném nastavení nezveřejnil. Mám okruh přátel ale dost omezený.*“

O svých přátelích, jako o úzce profilované skupině opravdových kamarádů, kteří v současné době tvoří jeho publikum, hovořil pouze jeden z respondentů:

Radek: „*Mám tam jen pár kamarádů, se kterejma se znám a s nima sdílím fotky třeba. U kterých mi nevadí, že se dozvědí ty věci. Ale nepotřebuju, aby to viděli ostatní lidi.*“

Naopak většina dotazovaných připouštěla, že mají v přátelích různé skupiny lidí. Ať se jedná o známé, bývalé nebo současné spolupracovníky nebo spolužáky. Ve dvou případech se tato různorodost stala důvodem, proč již respondenti nechtějí sdílet tolik informací o sobě.

Nicméně u obou případů zaznělo, že v minulosti tvořili základ jejich okruhu přátel právě kamarádi z reálného života. Situace dnes je ale již jiná. Nikdo z dotazovaných však nevedl, že by chtěl situaci ohledně diferenciací přátel změnit nastavením okruhů přátel, nebo ji uvést do původního stavu, tedy stavu úzkých kamarádů.

Zuzana: „Dříve jsem tam měla hodně kamarádů, znali jsme se z jiných internetových sítí. Hodně jsme spolu komunikovali. No, a pak jsem si tam začala přidávat další známé, se kterými už to nechci sdílet, jako spolužáky ze základky, různé známé, bývalé kolegy.“

Různorodost publika tedy pro některé respondenty znamená v důsledku snížení množství sdíleného obsahu, nicméně není pádným důvodem pro rozdělení přátel na skupiny tak, jak to umožňuje současné nastavení Facebooku, ačkoli většina dotazovaných o této možnosti ví.

3.4.5.2 Kategorie XIV.: Nežádoucí přátelé

Jak tedy situaci respondenti řeší, když jim někdo z přátel začne vadit, a jaký je důvod? Z jejich odpovědí vyplynuly následující kroky pro vypořádání se s „nevhodnými“ přáteli: smazání, zrušení sledování, takže na zdi respondenta se již neobjeví příspěvky od dané osoby, nebo oboustranné blokování, po němž již respondent nevidí příspěvky od blokových přátel, a ani oni jeho.

Eva: „Když mě prostě někdo štvě, tak ty lidi odmažu. Mám jich asi 115, a to si myslím, že je zvládnutelné.“

Mezi příčiny, proč si respondenti blokují či mažou své přátele, patří to, že sdílejí nesmyslné příspěvky nebo je umísťují až příliš často. Jednou bylo důvodem také to, že si respondent nepřál, aby smazání přátelé viděli vše, co sdílí.

Jana: „Mám asi deset kontaktů, které nevidí mé příspěvky ani fotky. Nejsem exhibiční typ, aby všichni viděli, že se procházím se svým přítelem v parku. Jsou věci, které chci, aby viděli jen moji kamarádi. Taký popravdě z toho mám strach.“

Radek: „Maximálně u pár lidí mám, že jsem si je zablokoval. Dávali tam nesmyslné příspěvky.“

3.4.5.3 Kategorie XV.: Jen virtuální přátelé

V některých odpovědích respondentů zaznělo také upozornění, že přátelé na Facebooku neodpovídají těm skutečným přátelům z našich reálných životů a že si tuto skutečnost ostatní uživatelé neuvědomují. Dotazovaní při tom preferovali přátele z reálného života.

Eva: *A možná ti lidé, kteří tam každý den něco cpou, tak možná mají pocit, že ti co se nazývají „přátelé“ jsou praví přátelé, ale ono to tak není, jsou to internetové profily. Já se držím pořád ale toho, že přátelé jsou z masa a kostí.“*

Ondřej: *„Přátelé nejsou naši skuteční přátelé, jsou to jen lidi, co sledují tvůj profil. Je to jen hra. To, jestli rozlišuješ přátele, bys měl ve svém skutečném životě a ne na facebooku. Přijde mi to pokrytecké.“*

3.4.6 Skupiny na Facebooku

Být členem skupiny na sociální síti je poměrně rozšířený a oblíbený jev. Pouze jeden dotazovaný odpověděl, že není členem žádné skupiny, všichni ostatní jsou členy minimálně dvou skupin. Nejčastěji lze hovořit o zapojení do zájmových skupin, jako je například Zumba v Plzni nebo Dobrovolníci Českého olympijského výboru. Vícekrát se také objevila skupina spolužáků, ať již ze střední nebo vysoké školy nebo skupiny pracovní. Jak mají respondenti nastavené soukromí v případě skupin? Zveřejňují v nich jiné informace? Rozlišují mezi profilem a skupinou?

3.4.6.1 Kategorie XVI.: Otevřená, uzavřená nebo tajná skupina

Na Facebooku existuje trojí členění skupin, podle jejich zabezpečení; otevřená skupina je dohledatelná kýmkoli a kdokoli se k ní může přihlásit, do uzavřené skupiny musí být uživatel přidán správcem skupiny a tajná skupina se od soukromé liší ještě tím, že ji nelze podle klíčových slov dohledat ve vyhledávači. Respondentům byly kladeny otázky, jejichž součástí byla i tato klasifikace.

Téměř všichni respondenti tuto klasifikaci ve větší či menší míře znají a běžně používají pojmy jako otevřená nebo uzavřená skupina. To, zda se jedná o skupinu otevřenou či uzavřenou, nemá vliv na to, zda jsou respondenti ve skupinách aktivní nebo nikoli. U některých respondentů vyšlo najevo, že pokud jsou členy uzavřené nebo tajné skupiny, sdělují zde soukromější informace než na svém profilu.

Eva: *„Mám tam dvě ty uzavřené, to právě byly ty spolužáci a lidé z tábora. No, a potom uzavřenou skupinu z vysoké školy.“*

Jen jeden respondent o tomto členění nevěděl, přestože přiznal, že je členem několika skupin.

3.4.6.2 Kategorie XVII.: Aktivita ve skupinách

Ohledně aktivity ve skupinách jsem identifikovala dvě protichůdné subkategorie. Jedna představuje pasivní členy – ty, kteří ve skupinách jsou, ale nic do nich nepřispívají.

Radek: „*Ano. Spíš soukromé, spolužáci ze střední, jedna pracovní. Ale ve skupinách nic nepřispívám. Není to pro mě důležité.*“

Druhou subkategorii představují aktivní přispěvatelé obsahu do skupin, kteří vkládají příspěvky nebo dokonce některé skupiny i vytváří.

Petr: „*Pracovní skupiny, kde si vyměňujeme všechno ohledně práce.*“

3.4.6.3 Kategorie XVIII.: Profil versus skupina

Uživatelé, kteří jsou jen pasivní součástí některé skupiny, se příliš k otázce soukromí nevyjadřovali. U aktivních respondentů byla však situace jiná, nicméně odpovědi se různily. Část odpověděla, že rozlišují mezi tím, zda vkládají příspěvek do skupiny nebo na svůj profil.

Eva: „*Je pravda, že rozlišuju, jestli ji dám do skupiny nebo na zed'. Když mám pocit že, se ta informace týká lidí ve třídě a třeba bych chtěla, aby to i někdo z nich okomentoval, tak to prostě nedám v šanc na tu celou zed'. I když i ty spolužáky mám v přátelích.*“

Druhá respondentka zase zmínila, že to, co dává na svůj profil, by ve stejné míře nesdílela ve skupině.

Jana: „*Ve skupině bych neposkytla všechny ty informace jako na profilu.*“

Pro část respondentů zase představuje skupina místo pro sdílení soukromějších informací než na svém profilu. Ve všech odpovědích se jednalo buď o uzavřené, nebo tajné skupiny.

Petr: „*Tajná skupina je ta pracovní. Tam nikdo nemá přístup kromě kolegů. Tam dávám soukromější věci, tam můžu sdělovat informace týkající se vedení. Takže kdyby se to dozvědělo vedení, tak by to asi nedělalo dobrotu. To považuji za více soukromé než svůj profil.*“

Další respondenti naopak uvedli, že nerozdělují mezi obsahem příspěvků ve skupině a na své zdi. Stejně příspěvky, které zveřejnili ve skupině, by zveřejnili i na svém profilu.

Zuzana: „*Přispívala jsem otázkami do skupin hudebních jako: Kdy přijedete do Prahy?, ale to nebylo soukromější, to bych si klidně dala také na svůj profil.*“

3.4.7 Rizika

Další téma, jež se objevovalo napříč všemi odpověďmi, souvisí s riziky a obavami respondentů s používáním Facebooku. Toto téma se objevilo spontánně, nikdo z respondentů na něj přímo nebyl tázán. Jaké jsou tedy největší starosti, které účastníky výzkumu trápí?

3.4.7.1 Kategorie XIX.: Přejmenování a změna uživatelských podmínek

Dva dotazovaní připustili obavy z přejmenování stránky, kterou mají v oblíbených. Nelíbila se jim představa, že se tak nedobrovolně stanou fanoušky něčeho úplně jiného.

Zuzana: „Ale také se toho bojím, protože se ty skupiny mohou nějak přejmenovat a člověk skončí v úplně v jiném klubu.“

Znepokojení respondenti taktéž projevili obavu nad možnou změnou podmínek užívání Facebooku ze strany samotného poskytovatele. Respondenti uvedli, že by mohlo dojít ke zveřejnění informací, jež byly původně vloženy na soukromý profil.

Petr: „Cokoli tam člověk dává, musí považovat za veřejné. Sice jsou to soukromé věci, ale může přijít doba, kdy se pravidla změní, a to, co jsme považovali za soukromé, se může během chvíle stát veřejným.“

3.4.7.2 Kategorie XX.: Zveřejňování soukromí

Jedna účastnice výzkumu upozornila, že jí vadí zadávání stále většího množství soukromých údajů. Snad nejvíce je tento trend patrný při zakládání profilu, kdy na počátku bylo možné si facebookový profil založit na základě libovolných údajů, dnes je již podmínkou vyplnění vlastního telefonního čísla.

Jana: „Co mě otravuje taky je, že mě to nutí zadávat stále více informací o sobě.“

Na obavy prolínání veřejné a soukromé oblasti implicitně upozornil pouze jeden z dotazovaných.

Alexandr: „Je to divný mix prolnutí soukromého a veřejného světa. A podle mě si to málo lidí uvědomuje...“

Stejně jako u předcházejícího názoru v následujících reakcích se objevuje úvaha, že si uživatelé rizika spojená s užíváním Facebooku neuvědomují.

Jana: „Ale je pravda, že spousta lidí se nezajímá, jaký typ informací tam dává a jak snadno jsou ty informace zneužitelné. A vidím to i na lidech chytrých. Prostě je to ani nenapadne“.

Martin: „Ale lidi, do kterých bych to neřekl, tam zveřejňují věci, který si myslím, že není vhodné je zveřejňovat. Třeba právě zveřejňování fotek dětí.“

3.4.7.3 Kategorie XXI.: Virtuální komunikace a přátelé

Velmi často se vyskytlo v odpovědích znepokojení spjaté s virtuální povahou komunikace, která je pro Facebook typická.

Ondřej: „Má to i nebezpečí, aby se lidi neztratili ve virtuálním prostoru.“

Respondentům vadilo především to, že se tak nahrazuje komunikace tradiční. Facebook dodává pocit neustálé komunikace a spojení s ostatními, ale i to může být iluze.

Eva: „Lidi spolu přestali komunikovat, přestali si volat a přestali se scházet. Mají pocit, že jsou na tom Facebooku jakoby dosažitelní, ale nejsou. Furt to kafe s kamarádkou je jiný, než když si pokecáte přes ten chat i když soukromě.“

Respondenti také upozorňovali na pomíjivou povahu přátel, kteří ve virtuálním světě neodpovídají těm skutečným přátelům v našich reálných životech, viz subkategorie Virtuální podstata přátel.

Od respondentů zaznělo také, že Facebook obecně usnadňuje šíření zpráv mezi lidmi, což je však na druhé straně spojeno s možným šířením neověřených informací nebo únikem dat.

Jakub: „No myslím, že z hlediska toho šíření zpráv. Že se některé neověřené informace velmi rychle šíří. A na FB se to nasdílí velmi rychle, nějaké poplašné správy. Takže k tomu Facebook určitě přispívá. Také se těm zprávám snadno věří, tím, že je někdo nasdílí. Je to rychlé, ale nebezpečné.“

3.4.8 Dříve to bylo jinak

V několika odpovědích dotazovaných bylo možné vysledovat porovnání užívání Facebooku na jeho začátku se současným stavem. Dva z respondentů připustili, že dříve věci, které dnes již považují za příliš soukromé, na svém profilu sdíleli, anebo že zde více komunikovali. V důsledku toho je možné u některých respondentů hovořit o úpadku vkládání vlastních aktivit na této sociální síti.

Zuzana: „Dříve jsem tam měla hodně kamarádů, znali jsme se z jiných internetových sítí. Hodně jsme spolu komunikovali. No a pak jsem si tam začala přidávat další známé, se kterými už to nechci sdílet, jako spolužáci ze základky, různé známé, bývalé kolegy.“

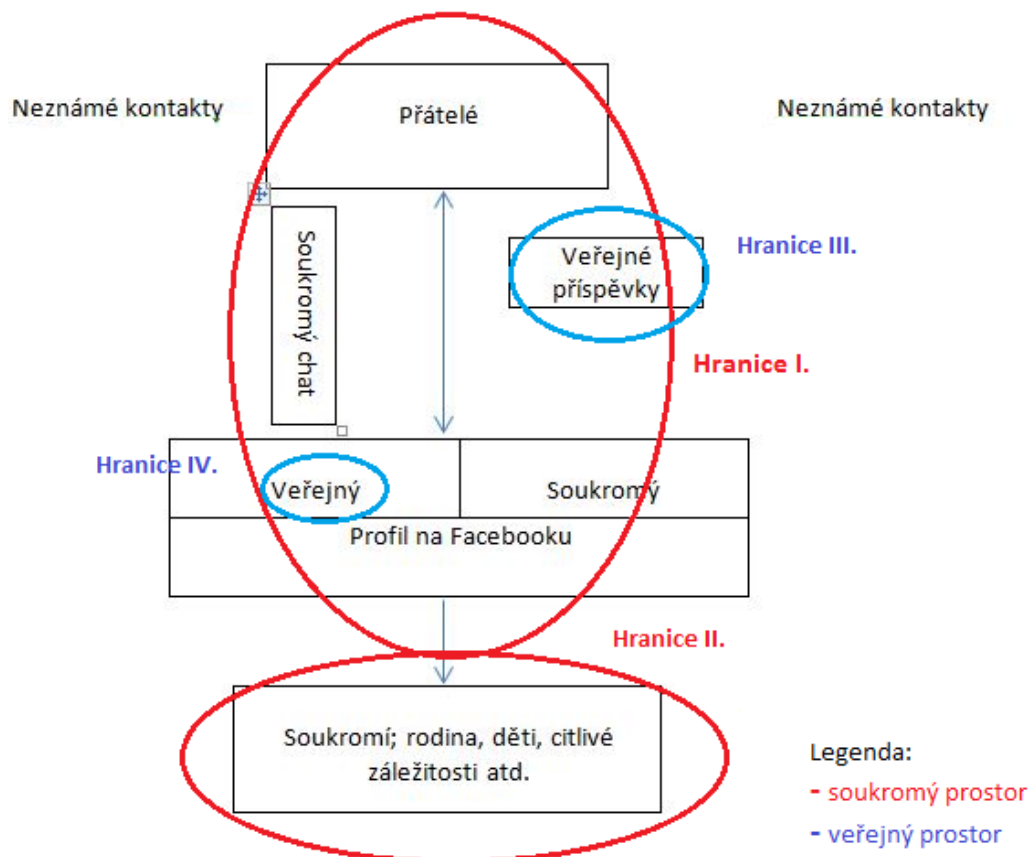
Jeden respondent uvedl, že Facebook navštěvoval s nadšením, co se dozví o ostatních lidech, ale postupně se začal ve virtuálním prostoru ztrácet a uvědomil si, že to není realita. Svůj profil nakonec z tohoto důvodu dočasně zrušil.

Ondřej: “Dřív to možná byl prostor, kde potkávaš lidi, když je nemůžeš potkávat normálně. Pak se to změnilo, uvědomil jsem si, že to není ta realita. Že spousta lidí do toho skočí, tak si přestává uvědomovat, kde je ta realita, ta hranice. Pak jsem to i na jednu dobu zrušil a teď ho mám zase zpátky.“

3.4.9 Shrnutí výzkumu

Tento výzkum si klade za cíl poukázat na to, jak uživatelé vnímají hranice mezi soukromým a veřejným obsahem na internetové sociální síti Facebook. Na otázku, zda vůbec tato hranice existuje, lze odpovědět kladně. Složitější je však specifikovat, kudy tato hranice přesně vede. Každý z respondentů si stanovuje individuální kritéria, co na svůj profil ještě vloží a co již nikoliv. Shoda nepanuje ani v tom, zda je facebookový profil veřejný nebo soukromý. Nicméně na základě informací, které se u všech respondentů shodovaly, lze dojít k jistým obecným závěrům.

Určitá hranice vede mezi okruhem přátel a neznámými kontakty (Hranice I.). Kdo nepatří do seznamu Přátel, nemá přístup na profil respondentů. Respondenti rozlišují také mezi tím, co ještě vloží na svůj profil a co již nikoli (Hranice II.). Jakmile je příspěvek sdílen na zdi, stává se pro všechny respondenty veřejným sdělením (Hranice III). Veřejně svůj profil pojímá také část respondentů, ale tato skutečnost má vliv jen u některých z nich na to, jaké informace sdílí (Hranice IV.). Za jednoznačně soukromý rovněž považuje většina respondentů chat (Soukromý chat), na kterém si sdělují informace soukromějšího rázu.

Obrázek 1: Zjednodušené schéma prolínání hranic soukromého a veřejného v kontextu sociální sítě Facebook podle odpovědí respondentů

Jak je patrné z grafického znázornění níže, dochází na nejrozšířenější sociální síti k prolínání veřejného a soukromého. Konkrétní pojetí oné hranice a prolínání je však otázkou individuálního pojetí, což jsem se snažila nastínit při interpretaci rozhovorů, jejichž celkový přepis uvádím v příloze této diplomové práce.

4. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat, jak se konstruuji hranice veřejného a soukromého na internetových sociálních sítích – konkrétně na Facebooku. K tomuto účelu jsem nastínila v teoretické části tradiční pojmání kategorie veřejný/soukromý, jež měla dichotomický charakter, abych pak v empirické části pomocí polostrukturovaného rozhovoru ukázala, jak se současné pojetí vyvinulo.

Nejprve musíme zodpovědět otázku, zda vůbec vnímají respondenti určitou hranici mezi veřejnou a soukromou oblastí. Na tuto otázku je na základě výzkumu možné odpovědět kladně. To, jak si tuto hranici na sociální síti respondenti konstruuji, je sice individuální, nicméně lze zde spatřovat jisté podobnosti, které se v jejich odpovědích vyskytovaly. Konkrétně můžeme hovořit o třech hlavních aspektech, jež se ve všech případech shodují. Příspěvek vložený na Facebooku považují všichni respondenti za veřejný a svůj profil vymezují vůči cizímu okolí pomocí okruhu kontaktů „přátel“, který bývá často velmi různorodý. Jakmile se ale někdo stane „přítelem“, má téměř neomezený přístup k respondentovu profilu na Facebooku. Přátelství na Facebooku tedy hraje významnou roli při konstruování soukromí.

Za třetí odpovědi respondentů spojuje také fakt, že pro každého existuje jistý obsah, který by na tuto sociální síť nevložili. Nesmíme však opomíjet skutečnost, že se odpovědi mezi jednotlivými respondenty velmi liší; zatímco jeden je ochoten zveřejnit svou fotografii, jiný by kromě sdílení článků nezveřejnil nic jiného. Rodina, děti či citové záležitosti se ale v odpovědích vyskytovaly nejčastěji a poskytují tak alespoň hrubou představu o tom, co znamená pro uživatele soukromí, které by na této sociální síti nezveřejnili. Zmíněné pojmy podle dotázaných na Facebook nepatří.

A co tedy jsou účastníci výzkumu ochotni sdílet? V rámci rozmanitých odpovědí, jež se mi dostaly, lze obecně říci, že ačkoli většina dotazovaných sdělila, že příliš aktivně na Facebooku nevystupuje, nemá problém zde uveřejňovat významné životní události, seznámit své přátele se svými zájmy a oblíbenými činnostmi nebo uveřejňovat vtipné příspěvky či zajímavé články.

Z výše uvedených zjištění si lze alespoň obecně představit, kudy vede pomyslná hranice mezi soukromým či veřejným, přestože ne vždy je zcela zřetelná. Velký význam zde totiž hraje individuální chápání každého uživatele, což jsem se snažila ilustrovat při interpretaci jednotlivých rozhovorů. V této souvislosti se nabízí představa Facebooku jako prostoru, na

kterém dochází k míšení veřejného se soukromým – a naopak. Účastníci sice považují příspěvky za veřejná sdělení, ale i přesto je sdílí jen v rámci soukromého publika svých přátel. O neostré hranici může také svědčit nejednoznačně chápané pojetí profilu. Pro jedny představuje část soukromí, pro jiné je to součást veřejné služby. Téměř všichni respondenti také navíc odebírají informace z veřejných institucí nebo firem, které tak pronikají do soukromého prostoru, jenž je vytyčen okruhem přátel. Fakt, že dochází k míšení těchto kategorií tak s sebou přináší jistou zodpovědnost ze strany jedinců, kteří musí sami uvažovat, kudy své hranice povedou. Z výzkumu vyplynulo, že většina respondentů si toho je vědoma, a že rozmýšlí nad tím, co a komu zveřejňují.

Další otázka, která stála na počátku tohoto výzkumu a kterou je možné nyní zodpovědět je, zda respondenti na Facebooku vnímají takzvanou fraktální rekurzi. Susan Gal hovoří o domě, který vůči ulici představuje soukromý prostor. Avšak v rámci domu existují prostory, jako například ložnice, které jsou více soukromé než ty ostatní. Je možné toto dělení fraktální rekurze aplikovat také na oblast Facebooku? Řada respondentů odpověděla, že chápe chat jako místo, kde mohou svým přátelům sdělovat soukromější informace. Někteří rovněž k soukromějšímu typu sdílení využívají uzavřené skupiny. Tito respondenti tedy fraktální rekurzi vnímají. Určitou rekurzi lze spatřovat také při rozdělení publika na přátele a „nepřátele“. Přátelé jako součást soukromé veřejnosti, neznámé kontakty jako široká veřejnost.

Toto pojetí antropoložky Susan Gal, jež zohledňuje flexibilitu a indexickou povahu rozlišení, tedy naznačuje, že si musíme uvědomit nestálost a prolínání těchto kategorií. Chápání kategorií veřejný a soukromý se výrazně proměnilo a dynamicky se liší od pojetí Hannah Arendtové a Jürgena Habermase. Není možné konstatovat, že náš profil slouží jako rozšířená polis ve virtuálním prostoru anebo čistě jako antická domácnost k soukromým účelům, protože jeho prostřednictvím někteří uživatelé vyjadřují nejen své politické názory, ale také soukromé události, které dříve spadaly do prostoru domova. Taktéž nemůžeme na základě výsledků výzkumu potvrdit, že Facebook slouží k šíření kriticky zvažujícího publika, jak občanskou společnost - jako veřejnost - označoval Jürgen Habermas, neboť zde řada uživatelů není politicky aktivní, někteří dokonce odmítají své politické názory prostřednictvím této platformy vyjádřit. To může být při srovnání Arendtové i Habermase poměrně překvapivý názor. Srovnáním dichotomie veřejný/soukromý ve virtuálním světě na Facebooku s dnes již tradičním pojetím obou autorů, můžeme dobře vidět a snad i pochopit, jak se toto dělení změnilo.

Internetové sociální sítě pravděpodobně nezůstanou takové, jaké je známe nyní, ale můžeme předpokládat, že se budou i nadále vyvíjet. Přesto – nebo právě pro to – je důležité hledat a nacházet odpovědi, které souvisejí s jejich působením, vlivem a především obsahem. Tato práce představuje příspěvek k pochopení vnímání kategorií soukromého a veřejného uživateli Facebooku. Provedený výzkum je sice limitován omezeným vzorkem populace a jeho výsledky tedy nelze zcela zobecnit, i přesto ale doufám, že bude přínosem a nabídne další vhled do tohoto komplexního tématu, kterému se budu věnovat i v budoucnosti.

Použitá literatura a zdroje

ARENĐTOVÁ, H. *Život ducha – I. díl Myšlení*, Praha: AURORA, 2001.

ARENĐTOVÁ, H. *Vita activa neboli O činném životě*, Praha: OIKOYMENH, 2007.

ARSENAULT, A.; CASTELLS, M. *The structure and dynamics of global multimedia business networks*. International Journal of Communication [online]. 2008. [cit 15.09.2013]. Dostupné z: <file:///C:/Users/C5180544/Downloads/298-1322-1-PB.pdf>

BEDNÁŘOVÁ, D. *Facebook v prvním čtvrtletí roku 2013 - počty uživatelů rostou, nejrychleji přibývají ti z mobilních telefonů* In: M-Journal [online]. 3.05. 2013 [cit 7.12. 2013]. Dostupné z: <http://www.m-journal.cz/cs/aktuality/facebook-v-prvnim-ctvrtletu-roku-2013---pocty-uzivatelu-rostou--nejrychleji-pribyvaji-ti-z-mobilnich-telefonu288x9841.html>

BEDNÁŘOVÁ, D. *Facebook teenagery už tolik nezajímá - dávají přednost Snapchatu*. In: M-Journal [online]. 30.10. 2013 [cit 29. 11. 2013]. Dostupné z: http://www.mjournal.cz/cs/aktuality/facebook-teenagery-uz-tolik-nezajima---davaji-prednost-snapchatu_s288x10192.html

BOYD, D. *Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics, and Implications*. In: Networked Self: Identity, Community, and Culture on Social Network Sites. [online]. 2010. [cit 15.09.2013]. Dostupné z: <http://www.danah.org/papers/2010/SNSasNetworkedPublics.pdf>

BOYD, D. *Sociality through Social Network Sites* In: The Oxford Handbook of Internet Studies [online]. 2013 [citováno 20. 12. 2013] Dostupné z <http://www.danah.org/papers/2013/SocialityThruSNS-preprint.pdf>

BOYD, D.; ELLISON, B. *Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship*. Journal of Computer-Mediated Communication [online]. 2007. [cit 16. 09. 2013]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x/full>

CASTELLS, M. *The Network Society and Organizational Change* [online]. 2001 [cit. 14. 09. 2013]. Dostupné z: <http://globetrotter.berkeley.edu/people/Castells/castells-con4.html>

CURRAN, J. *Nový pohled na masová média a demokracii*. In: Politická komunikace a média. Praha: Karolinum, 2000.

ČERNÝ, J.; HOLEŠ, J. *Sémiotika*. Praha: Portál, 2004

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2007.

EKSNER, J. *Ghetto Ideologies, Youth Identities and Stylized Turkish German: Turkish German* [online]. Berlin: Lit Verlag, 2006. [cit 02. 04. 2014]. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=UJasaLAnDtMC&pg=PA64&dq=fractal+recursivity&hl=cs&sa=X&ei=RuemUsjXGYnOhAeMmYHIAg&ved=0CDAQ6AEwAA#v=onepage&q=fractal%20recursivity&f=false>

- Facebook Newsroom. Company info. *newsroom.fb.com* [online]. © 2014 [cit 1.12. 2013]. Dostupné z: <https://newsroom.fb.com/Key-Facts>
- FEENBERG, A.; BAKARDJIEVA M. *Virtual community: No killer implication*. In: *New Media & Society*. [online]. Publikováno v roce 2004, roč. 6 č. 1 [cit. 4. 05. 2013] Dostupné z: <http://people.ualgary.ca/~bakardji/Files/pubs/journals/NoKillerImplication.pdf>
- GAL, S. *Semiotics of the Public/Private Distinctio*. In: *A Journal of Feminist Cultural Studies* [online]. 2002, roč. 13, č. 1. [cit 29. 03. 2014]. Dostupné z: http://d3qi0qp55mx5f5.cloudfront.net/anthropology/docs/Gal_Public_Private.pdf
- GÜMPLOVÁ, P. *Hannah Arendtová: Vita Activa*, In: *Sociologický časopis*. 2008, č. 5/44.
- HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
- HABERMAS, J. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofie, 2000.
- HABERMAS, J. *Problémy legitimacy v pozdním kapitalismu*, Praha: Filosofia, 2000.
- HABERMAS, J.; SHAPIRO, I. *Teorie demokracie dnes*. Praha: Filosofia, 2002.
- HABERMAS, J. *Political Communication in Media Society: Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension? The Impact of Normative Theory on Empirical Research. I* In: *Communication Theory* [online]. 2006 č. 16 [cit 1.2. 2014]. Dostupné z: http://mt.educarchile.cl/MT/jjbrunner/archives/1-Habermas_Deliberation2006.pdf
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005.
- CHAN, R. *Living a private life in public social networks: An exploration of member self-disclosure*, Ball State University: Muncie. 2013.
- IRVINE, J.; GAL, S. *Language Ideology and Linguistic Differentiation*. In: KROSKRITY, P. V. *Regimes of Language: ideologies, politics and identities* [online]. Santa Fe: School of American Research Press, 2000. [cit 29. 03. 2014]. Dostupné z <http://www.stanford.edu/~eckert/PDF/IrvineGal2000.pdf>.
- Internet Marketing Partners *Facebook v České republice* [online]. © 2012 [cit 2.12. 2013]. Dostupné z: <http://www.internetovymarketing.net/blog/uvod-do-facebooku/facebook-v-ceske-republice>
- JEFFRIES, S. *A rare interview with Jürgen Habermas*. In: *Financial Times* [online]. Publikováno 30. 04. 2010 [cit 16. 09. 2013]. Dostupné z: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/eda3bcd8532711df813e00144feab49a.html#axzz2bTA6qqKm>
- LÉVY, P. *Kyberkultura*. Karolinum: Praha, 2001.
- LIVINSTONE, S. *Young People and New Media: Childhood and the Changing Media Environment*. London: SAGE. 2002.

MACEK, J. *Raná kyberkultura*. Brno, 2004. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociologie, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Dostupné také z: <http://macek.czechian.net/texts/macek-diplomka-kyberkultura.pdf>

MACEK, J. *Poznámky ke studiím nových médií* [online]. Brno, 2010 Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/14931/fssd/Disertace_-_Jakub_Macek.pdf

MACEK, J. *Nová média a rekonfigurace privátního a veřejného prostoru*. In: Člověk – Kultura – Media. Ostrava: VŠB-TUO, 2010.

MAFFESOLI, M. *O Nomádství – Iniciační toulky*. Praha: Prostor. 2002.

MEYROWITZ, J. *Všude a nikde – Vliv elektronických médií na sociální chování*. Praha: Karolinum, 2006.

MICHL, P. *Studie: Instagram je nejrychleji rostoucí sociální sítí*, In: M-Journal [online]. 4.11.2013 [cit 29. 11. 2013]. Dostupné z: http://www.m-journal.cz/cs/aktuality/studie--instagram-je-nejrychleji-rostouci-socialni-siti_s288x10201.html

MITCHELL, W. 1995, 2. *City of Bits – Kapitola Electronic Agoras* [online]. 1995, [cit 29. 04. 2013] dostupné z: http://mitpress2.mit.edu/e-books/City_of_Bits/contents.html

MÜLLER, K.. *Politická sociologie*, Praha: Portál, 2008.

PAVLÍČEK, A. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 2010.

RANKOV, P. *Veřejné a súkromné v komunikácii: Blog ako príklad aktuálnych zmien* In: *Nová média v perspektivě sociálních věd* [online]. [cit 16. 09. 2013]. Brno: 2009, č.2. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/091012101134.pdf>

ROSENSTIEL T. *How the Presidential Candidates Use the Web and Social Media*, Pew Research Center, 2012.

SHAPIRO, S.: *Place and spaces: The historical interaction of technology, home, and privacy*. In: *The Information Society* [online]. 1998, č.14/4. [cit 20.05. 2014]. Dostupné z: <http://www.asc.upenn.edu/courses/comm530/secure/Places%20and%20Spaces.pdf>

STRAUSS, A. L.; CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999.

STRNADOVÁ, L. *Současné podoby občanské společnosti – kritická perspektiva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.

SURYNEK A.; KOMÁRKOVÁ R.; KAŠPAROVÁ E. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

ŠTĚTKA, V.; ŠMAHEL, D. *Nová média v perspektivě sociálních věd* In: *Nová média v perspektivě sociálních věd* [online]. Brno: 2009. č.2.[cit 16. 09. 2013]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/091012101134.pdf>

THOMPSON J. B., *Média a modernita*. Praha: Karolinum, 2004.

TURKLE, S. *The Second Self: Computers and the Human Spirit*. New York: The MIT Press, 2005.

VAN DIJK, J. *The network society: Social aspects of new media*. London: SAGE, 2006.

VIRILIO, P. *Informatická bomba*. Pavel Mervar: Červený Kostelec, 2004.

WILLIAMS, R. *Television – Technology and cultural form* [online]. London: Taylor & Francis e-Library, 2004. [cit 18.05. 2014]. Dostupné z: <http://www.tlu.ee/~kpata/uusmeedia/Television.pdf>.

Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1: Věk, vzdělání a rok založení profilu na Facebooku [vlastní zpracování]

Obrázek 1: Zjednodušené schéma prolínání hranic soukromého a veřejného v kontextu sociální sítě Facebook podle odpovědí respondentů [vlastní zpracování]

Seznam příloh

Rozhovor č. 1: Alexandr

Rozhovor č. 2: Eva

Rozhovor č. 3: Jakub

Rozhovor č. 4: Jana

Rozhovor č. 5: Martin

Rozhovor č. 6: Ondřej

Rozhovor č. 7: Petr

Rozhovor č. 8: Radek

Rozhovor č. 9: Zuzana

Přílohy

Rozhovor č. 1: Alexandr

Jak dlouho máte FB (Facebook)?

2009

Jak často ho navštěvujete?

Denně.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená?

Vlastní obsah tam dávám skoro minimálně. Tím, že chodím na pracovní profil, tak často tam jdu pracovně a rovnou se podívám na svůj soukromý. Asi tak 20 % je pracovní a 80% je soukromý důvod návštěvy.

Rozdělujete mezi pracovním a svým soukromým profilem na FB?

Dramaticky. To jsou dva různé profily. Dříve jsem měl na soukromém profilu kamarády, jako kamarády z reálného života. A teď tam mám už i známý a spolupracovníci, se kterými se znám, ale nejsou to moji osobní kamarádi, takže já sem omezila na naprosté minimum to sdílení osobního obsahu, to znamená jako fotky rodiny a tak.

Proč?

Nechci to sdílet s lidma, kteří jsou sice milí, ale neznáme se osobně.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Už to pro mě slouží spíš jako kanál. Že tam něco nasdílím, třeba hudbu nebo když mě něco zaujme v novinách. Ty doby, kdy jsem tam dával fotky z dovolen, nebo kde jsme byli v nějakým podniku, už jsou pryč. Dříve jsem to tam dával. Ale jak jsem postupně nabral ty lidi, pak sem zjistil, že s některým a ani to své soukromí nechci sdílet. Takže to nepoužívám jako soukromý profil, teda používám, ale rozhodně ne na sdílených soukromých rodinných věcí.

Maximálně používám chat. Tam pořád všichni visí. A je to rychlejší a kamarádi, kteří šetří telefonní účet tak to hodně používají. To používám docela dost, ale spíš jako komunikační kanál. A tam sděluju i soukromější věci. To považuju jako SMSky, one-one komunikace.

Máte rozdělen okruh svých přátel do skupin?

Ne.

Dramaticky. Když dávám na FB olympijského týmu, tak komunikujete ke 250 000 lidem. A to je dramatický rozdíl. Ale já teď už moc těch příspěvků tam nedávám. Maximálně sdílím články nebo odkaz na nějakou hudbu.

Jste členem nějaké skupiny na FB?

Ano jsem. Jsem členem skupiny dobrovolníků OV, pak jsem členem skupiny sportovců z Londýna. Potom asi Letenská parta. Ale soukromé skupiny ne. Ale ani tam nekomunikuju.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Mě obtěžuje celý ten FB. Já jsem ho i jeden rok nepoužíval. Ale nevím no. Je to divný mix prolnutí soukromého a veřejného světa. A podle mě si to málo lidí uvědomuje. Ale zase tam je spousta zajímavých inspirací, jako je hudba, politici, sportu.

Obtěžovalo mě komunikovat s těma lidma. Připadalo mi, že je to moje soukromí a že ani nechci od nikoho nic číst.

Vadí vám nějaké typy příspěvků?

Vadí mi, třeba když si některé organizace pletou funkci FB a někdo dělá sportovní onlajny. A dají tam třeba dvacet příspěvků za hodinu. No a čemu nerozumím, ne že by mi to vadilo, je, že tam někdo pořád cpe fotky rodiny, a byla jsem s přítelem na večeři. A podle mě to neodpovídá té povaze toho, že ta síť je veřejná. Třeba mě baví, když tam dá někdo svůj sportovní výsledek.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Ted' už bych tam nikdy nedal rodinu a své soukromé věci.

Máte nastavené soukromí na svém profilu?

Já doufám, že ano. Dříve jsem to nastavoval na to nejskrytější.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Soukromá služba. Když spravuji Olympijský tým, tak tam se považuji jen jako správce.

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

V čem mě ten FB baví je, že sledují známé sportovce, nebo známé kluby či instituce. Oblíbené kapely i herce. Politiky, zahraniční firmy. To je to, co mě baví. Ten odběr.

Lze na FB rozlišovat mezi veřejným a soukromým příspěvkem? Jak? Existují na FB oblasti/aplikace, kde můžete sdělovat soukromější informace?

Cokoli tam dáte, je veřejné. A to je pro mě hlavní limit FB, že to není jako kafe s kamarádem.

Zabraňujete někomu z okruhu přátel, aby viděl vaše příspěvky? Proč? Odhaluje FB soukromí?

Ne. Občas někoho odhlásím.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

Velmi negativně. Si myslím. Ta komunikace na FB je dvourozměrná. Člověk jen čte. Nahrazuje se tím reálná komunikace. FB má řadu pozitiv, sdružuje lidi. Můžete komunikovat s cílovou skupinou velmi efektivně, na druhou stranu vám FB bere ten třetí rozměr. Není tam ten osobní kontakt, a to dělá hroznou neplechu. Je to pohodlný, i já komunikuje se všema digitálně, ale tahle komunikace nesmí převážit.

Rozhovor č. 2: Eva

Jak dlouho máte FB?

Typuji, že tak 4 roky. První večer jsem tam strávila asi 6 hodin, fascinovalo mě, kolik lidí, které jsem roky neviděla, jsem tam našla a ve chvíli kdy, jsem odklikla jednoho, se ukázali další lidi, které bych mohla znát a pak se to nabalovalo. Takže jsem šla spát asi ve 4. Ale pak jsem to zase na tři dny vypla. Tehdy to bylo super, možná to bylo i z toho důvodu, že jsem při šla o řadu školních srazů, lidé se domlouvali jen přes FB, ignorovali emaily, poštu už vůbec nepočítám, domlouvali se úplně jiným způsobem a mě tak obcházely zásadní informace.

Jak často ho navštěvujete?

Vzhledem k tomu, že to mám spojené hodně se školou, že tam máme uzavřenou školní skupinu svého ročníku, tak z 80 % tam chodím kvůli podkladům ze školy nebo že se tam děje něco školního a když už tam jsem tak si projedu i ty přátelské příspěvky. Tak řekněme, že každý večer tak na dvě hodinky projíždím, ale že bych to měla zapnuté celý den, tak to ne.

Myslím, že to komerční/obchodní kanál ty mladý moc nezajímá. Moc to ty lidi z tohohle pohledu neužívají. Podle mě je FB spíš taková drbárna. Lidi tam občas dávají takový věci, že mi to úplně zamastí celou zed'. A mě to nebaví číst. Přemýšlím, jestli se to dá nějak omezit nebo zablokovat, aniž bych toho člověka mohla smazat úplně. Občas tam někdo zajímavého něco dá, ale když jsou tam ty exhibice typu „Tak jsem se vzbudila a jdu na záchod“ a má to 10 lajků, tak to mě irituje.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená?

Hlavně teda ten školní. A spoustu lidí jsem dlouho let neviděla, známí nebo kamarádi, tak mě zajímá, co dělají. Takže když tam dají smysluplný informace, třeba fotky z dovolený, nebo něco z práce, tak se na to ráda podívám. Protože každé pracuje v jiným oboru tak má svojí oblast, která ho zajímá, tak se na to ráda podívám. Ale když to jsou blbosti, tak to projíždím dál. Někdy si říkám, že ty lidi tam seděj 24 hodin denně. Vidím i podle času, jak to tam strkají. Říkám si, kde na to berou čas a že je to baví. Ale furt je tam dost lidí, kteří jim to komentují a lajkují. Tak asi to má nějaký svůj účel. Nevím. Tohle se mě osobně nelíbí.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Aktivně tam dávám taky. To jsou spíše takový ty postřehy. Snažím se, aby samotný komentář byl vtipnej, nebo třeba okomentuju postřehy někoho jinýho, to jsou hlavně ty školní věci.

A když teda vezmu ten svůj civilní profil, tak si prohlížím hlavně fotky. Ale že bych tam dávala články nebo postovala věci tak to spíš ne. Spíš reaguju na věci, které tam už někdo vyvěsí. Sem tam napíšu něco svého, když se mi stane třeba něco vtipnýho nebo šokujícího, tak to tam dám. Ale že bych tam za každou cenu něco musela dát, tak to ne. Kdybych to měla procentuálně vyjádřit, 65% něco komentuju a z 35% tam dávám něco svého.

Vkládáš informace z jiných webových stránek nebo články?

Články tam moc opravdu nedávám. Spíš komentuju ty, které tam někdo jiný už dal.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Je to pro mě soukromí. Že bych tam měla nějaké omezení, tak to teda nemám. Je tedy pravda, že ty mé příspěvky mohou vidět jen moji přátelé. Jedinou ochranu tedy mám, že ten obsah vidí ti přátelé. A změnila jsem si vypnutí informačních emailů, že mi někdo něco přidal na zed'. Jinak dál soukromí neřeším.

Přemýšlíte při zveřejňování informací nad jejich zabezpečením? Nastavujete u některých příspěvků soukromí pro zveřejnění?

Já tam pár skupin mám. Měla jsem tam skupinu lidí, když jsem jezdila na tábory. Pak tam mám skupinu spolužáků ze ZŠ, jen kvůli srazům. Mám je tam, ale už je nepoužívám. A tím že tam mám nastavení těch přátel, tak ten obsah neřeším, kdo chce tak to okomentuje a kdo ne tak to nechá bejt.

Zabraňujete někomu z okruhu přátel, aby viděl vaše příspěvky? Proč? Odhaluje FB soukromí?

Přiznám se, že ani nevím, jestli přátelé nějak rozdělít jdou. Takže to neřeším. Dávám tam věci, u kterých ani nepřemýšlím, že by je někdo vidět neměl. Když mě prostě někdo štve, tak ty lidi odmažu. Mám jich asi 115, a to si myslím, že je zvládnutelné.

Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní? Existují na FB oblasti/aplikace, kde můžete sdělovat soukromější informace?

Ne, pro mě je FB celek. Nezkoumám jednotlivé funkce. Když potřebuju něco sdělit, tak to tam dám a víc to neřeším. A nejvíc využívám zed' a chat.

Rozlišuješ mezi chatem a zdi, co se týká obsahu informací?

Jo tak ten chat nemusí souviset s příspěvky na zdi. Ten chat je jako smskování zadarmo. Lidi jsou vlastně kvůli tomu pořád na příjmu, jak to mají i v mobilech.

Lze na FB rozlišovat mezi veřejným a soukromým příspěvkem? Jak?

No v podstatě z každýho příspěvku co se tam objeví, se stane veřejnej. Nerozlišuju, jestli je informace od kamaráda nebo firmy, pro mě je to informace, a buď mě zajímá nebo ne. Přijde mi, že se FB přizpůsobuje chatu. Že to je jako když si lidi spolu povídaj. Tak i ty firmy ten styl přizpůsobují, že to není tak strohý, tak že já ten obsah ani nerozliším.... Takže já to nerozlišuju.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Spíš erotickej až vulgární obsah. Já nevím, že bych tam nahrávala jako třeba porno, tak to ne. No občas se tam objevují hrozný věci. Třeba když se to stalo s tou Bartošovou, tak hned jeden z mých kamarádů dal na zed': „Dávejte sem vtipy na Ivetu“. Tak to mi přišlo už moc, že to jsou i morální hranice, za které já nejdu. To jsou potom i důvody, proč si někoho smažu z přátel.

Jste členem nějaké Skupiny na FB? Je chráněná nebo veřejná? Zveřejňujete ve skupinách jiné informace než na svém profilu?

Mám tam dvě ty uzavřené, to právě byly ty spolužáci a lidi z tábory. No a potom uzavřenou skupinu z vysoké školy.

Rozlišuješ mezi obsahem ve skupině a na zdi?

Ten obsah je v podstatě stejný. Beru, že ty spolužáci jsou taky kamarádi. Když si chci něco napsat se spolužákama, i když se to netýká školy, tak k tomu využiju stejně tu skupinu. Takže je teda pravda, že rozlišuju, jestli ji dám do skupiny nebo na zeď. Když mám pocit že, se ta informace týká lidí ve třídě a třeba bych chtěla, aby to i někdo z nich okomentoval, tak to prostě nedám v šanc na tu celou zeď. I když i ty spolužáky mám v přátelích.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Vadí mi ty morálně nevhodné příspěvky. A potom mi vadí, že tam lidi dávají věci, jen za každou cenu, aby tam něco dali. Tomu vážně nerozumím, asi záleží na člověku, jestli je exhibicionista. Vadí mi teda, že ta kvantita je větší než ta kvalita.

Vadí ti reklamní sdělení?

Musím říct, že mi to nevadí. Že je to někde na tý liště na straně. A vlastně vítám tu cílenou reklamu. Mám tam katalog oblečení, takže se i ráda podívám, že to není agresivní forma reklamy tak mi to nevadí.

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

Hledám spíše lidi. Na někoho si vzpomenu a zkusím se podívat, jestli tam je. Ani nerozlišuju, jestli je to veřejně známá osoba, jako třeba nějaká kapela nebo soukromá. Ale spíš hledám ty soukromý osoby. Asi ze sedmdesáti procent.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

Hrozně moc. Lidi spolu přestali komunikovat, že si přestali volat a přestali se scházet. Mají pocit, že jsou na to m FB jakoby dosažitelní, ale nejsou. Furt to kafe s kamarádkou je jiný, než když si pokecáte přes ten chat i když soukromě. Pořád to prostě vyhrává u mě to osobní setkání. FB je jen doplněk, že třeba vím o lidech, kteří žijí 400 km daleko a není v našich silách se sejít. Ale přesto se snažim alespoň jednou do roka s nima vidět. Preferuji to osobní setkání. A možná ti lidé, kteří tam každý den něco cpou, tak možná mají pocit, že ti co se nazývají „přátelé“ jsou praví přátelé, ale ono to tak není, jsou to internetové profily. Já se držím pořád ale toho, že přátelé jsou z masa a kostí.

Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti

Mám tam hudební záležitosti. Mám tam televizní pořady. A to je asi všechno. Takže mi tam vybíhají koncerty kapel.

Na politické stránky nechodím. FB je pro mě osobní drbárna.

Rozhovor č. 3: Jakub

Jak dlouho máte FB?

Typuji tak na pět let.

Jak často ho navštěvujete?

Denně. Na zprávy a komunikační prostředek s lidmi. Je to levnější než někomu telefonovat. Mám tu aplikaci v mobilu. Tak na FB chodím nejvíce často přes mobil.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená?

V podstatě abych si domluvil sraz na pivo, nebo další akce. Když mě třeba někdo někam pozve na akci nebo párty. Občas tam někdo dá něco zajímavého, co bys třeba ani nenašel, tím pádem tam mohu získávat informace i z jiných okruhů než zajímají mě.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Nejčastěji komunikuji s kamarády a hraji online hry.

Přidáváš také nějaké příspěvky?

Úplné minimum.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Svůj profil považuju za veřejný. Ostatní lidí toho tam vidí málo. Nemám tam sobě zveřejněno mnoho informací. Nedá se o mně nic zjistit. FB je součást veřejné služby. Je to část i mé osoby, ale tím, že tam nic o sobě nezveřejňuju, tak mi to do soukromí moc nezasahuje. Mám

tu ochranu nastavenou na maximum. Mé příspěvky mohou vidět jen mí přátelé. A každé označení mé osoby musím nejprve schválit.

Přemýšlíte při zveřejňování informací nad jejich zabezpečením? Nastavujete u některých příspěvků soukromí pro zveřejnění?

Mé příspěvky mohou vidět mí přátelé. Jen striktně ten, kdo je můj přítel. Víc přátele nemám rozděleny. Ale vzhledem k tomu, že tam dávám jen takové věci spíše pro zasmání, tak to moc neřeším. Myslím, že se tam lidé až moc profilují. Zbytečně o sobě dávají vědět, že tou výpovědí o sobě člověk moc zveřejňuje. A odhaluje to soukromí. Čím vyšší počet příspěvků, tím větší umožňuje toho člověka odhalovat, profilovat. Ten člověk je popsateľnej potom. Takže z tohoto důvodu si myslím, že je to blbost tam něco o osobě dávat.

Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní?

Já jak tam o sobě nic nemám, tak nevím no. Tak moc tuhle otázku neřeším. Chat je regulerně soukromá zpráva jako SMS nebo pošta. Mohlo by jít i o trestní čin, kdyby to někdo sledoval.

Lze na FB rozlišovat mezi veřejným a soukromým příspěvkem? Jak? Existují na FB oblasti/aplikace, kde můžete sdělovat soukromější informace?

Přijde mi to spíše jako protimluv, mít soukromý příspěvek na veřejné síti. Pro mě jsou všechny příspěvky veřejné. To, co je obsahem si musí uživatel rozmyslet sám. Pokud někdo zveřejní, že mu zemřel někdo blízký, je to hodně soukromá věc, ale jakmile se objeví na FB, je to veřejná zpráva.

Jste členem nějaké Skupiny na FB? Je chráněná nebo veřejná? Zveřejňujete ve skupinách jiné informace než na svém profilu?

Nejsem.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Moc tam toho nedávám. Když už něco sdílím, tak je to třeba kontroverzní černý humor. Spíš absurdní věci tam dávám.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Sem tam ano. Třeba přejmenované stránky, které máš v oblíbených, které se dříve jmenovali jinak. Když se něco takového objeví, tak si to vyškrtnu. Ta věc A třeba nabere ty lajky a pak oni to změni a udělají z toho reklamu na něco.

Vadí ti reklamní sdělení?

Ano. FB je pro mě komunikační prostředek, takže reklamy nepotřebuju.

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

Řekněme, že profily veřejných osob moc nevyhledávám, spíše soukromé osoby. Maximálně stránka Jardy Jágra, ta je docela dobrá.

Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti?

Tak třeba toho Jardu Jágra tam mám. Jestli to píše fakt on tak je to psaný dobrou formou a není to úplně blbý. Z politické oblasti sleduji Jindřicha Šídla z Hospodářských novin. Má docela vtípné glosy a dobře píše o politické situaci. Ale to je asi všechno. Jako politickou instituci tam mám Pirátskou stranu, která komunikaci dělá moderním způsobem.

Co by ti nejvíce vadilo, kdyby uteklo z tvého profilu?

Právě proto, že tam žádné informace nemám, tak je mi to vcelku jedno. A co se týče fotek, tak i přesto že je mám zabezpečené, že jsou ty příspěvky o ničem, že by mi to taky nevadilo. Velmi by mě naštválo, že by unikly soukromé zprávy z chatu.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

No myslím, že z hlediska toho šíření zpráv. Že se některé neověřené informace velmi rychle šíří. A na FB se to nasdílí velmi rychle, nějaké poplašné správy. Takže to FB určitě k tomu přispívá. Také se těm zprávám snadno věří, tím, že je někdo nasdílí. Je to rychlé, ale nebezpečné.

Narušuje FB soukromí?

Do té míry, do které mu to člověk dovolí. Je to na každého odpovědnosti, do jaké míry si ho nechá narušit.

Rozhovor č. 4: Jana

Jak dlouho máte FB?

Zhruba ho mám asi 5 let.

Jak často ho navštěvujete?

Chodím tam denně, protože na něm pracuji. Aplikaci v mobilu mám, ale tam moc nechodím. V reálu jsem online tak 9 hodin denně.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená

Nejčastěji kvůli práci, protože musím hlídat ten pracovní profil. Alke chodím tam denně i kvůli svým osobním věcem. A nejčastěji kvůli tomu, abych zjistila, co dělají lidi kolem mě. Mám tam partu lidí, se kterými podnikáme různé akce, tak zjišťuju, jestli je něco naplánované nebo ne.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Nejčastěji vytvářím nějaké události anebo reaguji na příspěvky ostatních lidí. Já sama tam moc příspěvky nedávám. Statusy hrozně málo. Nejsem člověk, který by tam dával denně nebo týdně nějaké informace.

Jaká je povaha příspěvků veřejného profilu, který pracovně spravuješ?

Dáváme tam hlavně tedy novinky, ale nedáváme tam marketingové věci, ale věci typu, které nutí lidi reagovat. Snažíme se vyprovokovat nějakou diskusi.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Spíš soukromý. Když jdu na svůj profil, tak tam mám úzké bezpečnostní pravidla.

Rozlišuješ účet firmy a svůj profil?

Ano, protože když spravuji účet té dané firmy, tak nevystupuji pod svým jménem, ale pod jménem té společnosti. Takže to je něco jiného. To znamená, že když reaguji na příspěvky na profilu té firmy, tak reaguji, jak ta společnost potřebuje, volím i jiný jazyk.

Zabraňujete někomu z okruhu přátel, aby viděl vaše příspěvky? Proč? Odhaluje FB soukromí?

Mám tam pár skupin, kam se člověk přihlásí. Mám asi deset kontaktů, které nevidí mé příspěvky ani fotky. Nejsem exhibiční typ, aby všichni viděli, že se procházím se svým přítelem v parku. Jsou věci, které chci, aby viděli jen moji kamarádi. Taky popravdě z toho mám strach.

Jak je to ne pracovním/veřejným profilu?

Tam je to úplně naopak. Tam musí být všechno veřejné.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Určitě. Podle mě jich je dost. Určitě žádné věci, které mě nějak raní. Například úmrtí v rodině, nebo něco co mě hodně zasáhlo. A protože mám ten profil omezený, kdo to všechno vidí, tak nemám problém, tam dám své životní zlomy. Ale kdybych měla úplně veřejný profil, tak bych to tam nedala. Ale třeba fotky dětí hned po porodu, tak to je pro mě hodně intimní věc. A tyhle intimní věci bych poslala někomu raději soukromým kanálem.

Jste členem nějaké Skupiny na FB? Je chráněná nebo veřejná? Zveřejňujete ve skupinách jiné informace než na svém profilu?

Ano několika. Jsem členem veřejných skupin jako je Zumba v plzni. Ale to mám tak vyčleněné, že mi ti členové skupin nevidí na můj profil. A pak mám uzavřené skupiny, že třeba chodíme hrát volejbal. Tam je nás osm, tam to mám normálně, že mi ti členové vidí do profilu, protože je mám v přátelích. Ty skupiny, které jsem zakládala já, a jsou soukromé, tak tam mi ti členové vidí na profil. Ale z těch veřejných ne, ty si blokuju.

Rozlišuješ tedy mezi obsahem, který dáváš na svůj profil nebo na veřejnou skupinu?

Určitě. Ve skupině bych neposkytla všechny ty informace jako na profilu.

Myslíš, že lze rozlišit mezi povahou příspěvků, zda jsou veřejné nebo soukromé? Vnímáš jinak příspěvky od přátel nebo od firem?

Z povahy věci mi je jasné, že většinou ty firemní Facebooky spravují odborníci, kteří vědí, jak co mají dělat, aby to na publikum fungovalo. Tak to vnímám s odstupem. Věci od mých kamarádů jsou intimnějšího charakteru. Někdy jsem vyděšená, co ty lidi sdílí, že přemýšlím, že je vyřadila ze svých přátel. Někdy se mi i stalo, že jsem si je iablokovala, že nevidím jejich příspěvky a oni moje.

Nemám ráda, když tam někdo pořád píše, co dělá, každou půlhodinu. To nepotřebuju úplně vědět.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Reklamy, ale většina se jich dá vypnout. Co mě otravuje taky je, že mě to nutí zadávat stále více informací o sobě. Také že se mění neustále ta vizuální stránka.

Co se týká obsahu?

No vadí mi, když firma zadá post. A neukáže se to všem fanouškům, ale jen třeba desetině. Aby se to ukázalo všem, musí to firma zaplatit. A to je nástroj, jak ty lidi donutit to platit. A platí to i pro soukromé profily. Takže musíme vybírat, který příspěvek si zaplatíme a který ne. Ale chodím tam za cílenými informacemi, takže ...

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

Spíš o kamarádech. Mám tam pár veřejných serverů, které sleduju. Ale ty se mi tam pobejují samy.

Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti?

Sleduji profily našich klientů. Abych věděla, co se děje. A ze svého vlastního popudu tam mám zprávy. Abych měla přehled. Zapojila jsem se jednou do iniciativy Karla Schwarzenberga.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

Myslím, že hodně. Je to vidět na mladší generaci. Lidi nejsou zvyklí si říkat věci do očí. Píší si. A to není jen Facebook ale obecně ta digitální doba. Lidé se naučili o sobě říkat věci, které by před pár lety vůbec nenapadlo někomu sdělovat. Na jednu stranu je to i ulehčení, pro lidi třeba v cizině. Člověk nasdílí pár fotek a ostatní vidí, v jaké fázi života jsi, což je fajn. Ale je pravda, že spousta lidí se nezajímá, jaký typ informací tam dává a jak snadno jsou ty info zneužitelné. A vidím to i na lidech chytrých. Prostě je to ani nenapadne.

Máš profil zabezpečený?

Mám tam jen své jméno a národnost a profilovou fotku.

Rozhovor č. 5: Martin

Jak dlouho máte FB?

Těžká otázka. Asi někdy od gymplu. 6 let.

Jak často ho navštěvujete?

Vzhledem k tomu že mám v práci přístup, tak každé dvě až tři hodiny.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená?

Hodně odebíráám zpravodajských kanálů nebo známé novináře. To je věc, která mě hodně zajímá. Jsou tam zajímavé postřehy. No a samozřejmě, když se chci domluvit s kamarádem si něco domluvit, za prvé je to zadarmo a je to asi nejrychlejší.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Když budu brát ty pasivní aktivity, tak čtu ty posty. Moc nelajkuju. Jenom, když je to něco hodně zajímavého. No a pak ty zprávy.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Asi spíš za veřejný, protože nemám rozdělené ty kamarády kdo je blízký a kdo ne. Ale jinak nejsem lehce dohledatelný a obsah nesdílím s nikým, koho nemám ve svých přátelích.

Sdílím jen to, co chci, aby viděli jen přátelé. Nic nevidí ani přátelé přátel.

Přemýšlíte při zveřejňování informací nad jejich zabezpečením? Nastavujete u některých příspěvků soukromí pro zveřejnění?

Nenastavuji, protože nikdy nezveřejňuji nic, co nechci, aby ostatní viděli. Dávám tam fotografie z dovolené, neutrální, přírody. Nedávám tam nic citlivého. Neřeším, kdo se na ten příspěvek podívá nebo ne.

Zabraňujete někomu z okruhu přátel, aby viděl vaše příspěvky? Proč? Odhaluje FB soukromí?

Ne.

Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní?

Aplikace vůbec nepoužívám. Beru to jako celek.

Lze na FB rozlišovat mezi veřejným a soukromým příspěvkem? Jak? Existují na FB oblasti/aplikace, kde můžete sdělovat soukromější informace?

Když se tam něco zveřejní, беру automaticky, že je to veřejné. Vždycky se k tomu někdo může dostat.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Určitě žádné citlivé údaje. Nikoho bych na FB nepomlouval. A cokoli co nechci, aby někdo viděl, tak tam nebudu dávat.

Máte rozdělen okruh svých přátel do skupin? Mám tam pár členů rodiny, bratrance, sestřenici, ale nijak je nerozděluji.

Jste členem nějaké Skupiny na FB? Je chráněná nebo veřejná? Zveřejňujete ve skupinách jiné informace než na svém profilu?

Ano jsem. I veřejné i soukromé. Ta soukromá je třída z gymplu, tak tam máme příspěvky, které můžeme vidět jen my. Ta veřejná to jsou většinou média, tam odebírám ty informace.

Zveřejňuješ tam jiné informace než na svém profilu?

Asi ne.

Co je pro vás soukromá informace na FB?

Já bych osobně nedal nikdy na FB, že je někdo třeba těhotný. To je pro mě hodně soukromá věc.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Reklama, nebo žádosti od přátel na hry, které stejně nehraju. A pak možná nějaké příspěvky, které stejně člověk neovlivní.

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

Spíš veřejná témata, když je nějaká nová věc, nebo projekt, který mě zajímá tak jdu určitě na FB, protože ty informace jsou tam nějak vyfiltrované. Nechodím ani moc aktivně na nějaké weby, ale většinu zpráv mám z FB. Hodně to vyhledávám na FB.

Rozlišuješ mezi příspěvky od přátel nebo z těchto veřejných institucí?

Primárně to moc nerozlišuji. Dívám se obecně na všechny příspěvky, které mě zajímají.

Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti?

Ano. Tak třeba z novinářů Jindřich Šídlo a další, hodně respektovaný novinářské osobnosti. Takže jejich zprávy mě hodně zajímají. Pak třeba Roman Vaněk a jeho Peklo na Talíři. Mám tam zpravodajské weby, televize, rádio. 80-85% sleduji veřejné stránky, profily mých kamarádů raději prodiskutuji osobně.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

Myslím, že ho hodně usnadňuje. Plno lidí nevědomky sdílí něco, co si myslí, že nikdo nenajde, nebo že to nebude dohledatelné. A pak jsou z toho potíže. Každý dospělý rozumný člověk dokáže zvážit, co tam může dát a co ne. Ale lidi, do kterých bych to neřekl, tam zveřejňují věci, který si myslím, že není vhodné je zveřejňovat. Třeba právě zveřejňování fotek dětí. A asi bych taky nepsal žádné informace o někom, nebo pomlouval.

Rozhovor č. 6: Ondřej

Jak dlouho máte FB?

Myslím asi tak šest let.

Jak často ho navštěvujete?

Denně, mám tu aplikaci v mobilu.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená?

Ten účel se v průběhu měnil. Dříve mě zajímalo, co tam ty lidi dávají, ale teď už je to spíš komunikační prostředek. Teď už mě rozčiluje i co tam ty lidi dávají. Ale je to největší médium, kde mám lidi pohromadě. Ani v mobilu jich tolik nemám.

Co znamená FB?

Dřív to možná byl prostor, kde potkáš lidi, když je nemůžeš potkat normálně. Pak se to změnilo, uvědomil jsem si, že to není ta realita. Že spousta lidí do toho skočí, tak si přestává uvědomovat, kde je ta realita, ta hranice. Pak jsem to i na jednu dobu zrušil a teď ho mám zase zpátky.

Proč sis ho znovu založil? Najednou ty lidi nebyli po ruce, najednou sem neměl na nikoho kontakt. A říkal jsem si, že nebudu bojovat proti něčemu co je nesmyslný. A řekl, jsem si, že je to na mě, kdy tam budu chodit a kdy ne. Že já si budu říkat, kdy tam půjdu a kdy ne.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Číslo jedna, komunikace s lidma. Chat. Číslo dva, mám tam dost zástupců serverů a tak, tak to mám jako informační kanál. Taky tam občas něco dám, ale už ne tolik. Fotku tam dám tak jednou za týden a článek nebo něco jednou za dva dny. Taky ještě sleduji události. Jen jednou sem asi udělal svojí akci. Ale je to lepší než byli třeba lidé.cz. A taky jsem tam dřív hrál hrát hry, poker, ale to už nehraju vůbec. Už se to zúžilo.

Dávám tam spíš momentky, dřív jsem si s těma fotkama dával práci, ale to mě přestalo bavit. Spíš vtipnou momentku. Někdy jsem na té fotce já a někdy ne. Je to tak 50 na 50. Statusy tam dávám hodně málo. Spíš jen nějaký komentář, k všeobecné věci, která se řeší.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Je mi to docela jedno, spíš veřejnej. Neřeším to. Spíš si z toho dělám srandu, je to jen FB profil ne vlastní život. Neberu to tak vážně. Přátelé nejsou naši přátelé, jsou to jen lidi, co sledují tvůj profil. Je to jen hra. To, jestli rozlišuješ přátele, bys měl ve svém skutečném životě a ne na FB. Přejde mi to pokrytecké. Mám tam lidi, které znám. Jen přátelé vidí můj obsah.

Přemýšlíte při zveřejňování informací nad jejich zabezpečením? Nastavujete u některých příspěvků soukromí pro zveřejnění?

Ne.

Zabraňujete někomu z okruhu přátel, aby viděl vaše příspěvky? Proč? Odhaluje FB soukromí?

Ne.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Asi jo. Nedával bych tam děti a rodinu. Protože to cejtím jako soukromí.

Máte rozdělen okruh svých přátel do skupin?

Ne. Neřeším to.

Jste členem nějaké Skupiny na FB? Je chráněná nebo veřejná? Zveřejňujete ve skupinách jiné informace než na svém profilu?

Tohle dělení vůbec neznám, ale jsem. Právě v reklamně, práce v Plzni.... Záleží, jestli si ta instituce udělá skupinu nebo to se mi líbí. Do skupin nic nepřispívám, tam jenom sem.

Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní?

Ten chat. Tam mohu dávat i soukromější věci.

Lze na FB rozlišovat mezi veřejným a soukromým příspěvkem? Jak? Existují na FB oblasti/aplikace, kde můžete sdělovat soukromější informace?

Moc to neřeším. Nedávám tam moc soukromý věci. Spíš informace o věcech. Beru to spíš s nadhledem.

Když postuje firma, je tam business pohled. Lidi jsou víc spontánní a nejsou tak prokalkulovaný.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Vadí mi lidi, na které jsem alergickéj. Ale to jsem třeba i já pro někoho. Vadí mi, jak tam dávaj, jak jsou hrozně šťastný a fotky z výletu.

Reklamu na FB moc nevnímám.

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

Spíš vyhledávám ty veřejný věci. Chci být fanouškem něčeho. Chci vědět o něčem víc. Tak to spíš. A lidi jsem si už nevyhledával dlouho. Maximálně, když přijde někdo nověj do práce.

Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti

Víc tam mám veřejných činitelů snad, kterým nefandím. Abych věděl, jak se vyvíjí a jak se prezentují.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

Myslím, že jí zjednodušuje a hrozně zplošťuje. Čím je toho víc, tím menší to má váhu. Samozřejmě to usnadňuje tu váhu, ale to slovo má čím dál menší váhu. Má to i nebezpečí, aby se lidi neztratili ve virtuálním prostoru. Myslím, že už si to lidi už uvědomují a FB se přetransformuje do jiného stylu.

Rozhovor č. 7: Petr

Jak dlouho máte FB?

Asi pět let.

Jak často ho navštěvujete?

Dnes už denně, ale byly i doby, kdy jsem neměl přístup k internetu, tak třeba i jednou za 14 dní. Dnes ho mám i v mobilu.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená

Abych se dozvěděl, co dělají lidé, které mám v přátelích.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Ze své iniciativy tam nedávám příspěvky, maximálně něco olajkuji, ale spíš koukám, co dělají přátelé. A co se koná za akce, to je asi teď primární, proč tam chodím.

Moc příspěvků tam nedávám, protože teď nemám moc času, takže spíš se koukám na to, co dělá moje okolí. Než abych měl potřebu, aby mé okolí vidělo, co dělám.

Když sem tam něco dal, tak jsem tam dal nějaké zajímavé fotky. Nebo když se účastním nějaké zajímavé akce, na které se účastním. Podívám se, kdo tam z mých přátel půjde, jestli stojí za to tam jít.

Co pro tebe FB znamená?

Je pro mě důležité, abych byl v kontaktu s lidma, se kterejma, bych asi za normálních okolností nemohl být tak často v kontaktu, protože mám spoustu kamarádů v zahraničí, takže to mám jako informační kanál o přátelích. Než bych si s nima psal maily, nebo volal, tak tohle je nejjednodušší cesta.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Asi soukromí, protože každěj má to soukromý teda nastavený jinak, ale protože tam mám své fotky, tak to je pro mě ta soukromá sféra. Beru to tak, že když tam dám, že se něčeho zúčastním, nebo tam dám nějakou fotku semnou a svými přáteli, tak to považují za své soukromí. Nebo když tam vyjádřím svůj názor, dám lajk k článku, který se k něčemu vymezuje, tak to považuju za svůj soukromý názor. Moje příspěvky se nezobrazují každému, ale mám vyprofilované, kdo může vidět to, co já tam dávám. Mohou to vidět jen moji kamarádi.

Zabraňujete někomu z okruhu přátel, aby viděl vaše příspěvky? Proč? Odhaluje FB soukromí?

Ne. Ten koho mám v přátelích tak vidí to, co sdílím. Ne teda přátelé přátel.

Přemýšlíte při zveřejňování informací nad jejich zabezpečením? Nastavujete u některých příspěvků soukromí pro zveřejnění?

Přemýšlím. Dávám tam ty příspěvky s vědomím, že ho může vidět každý. Ale uvažuji i nad tím, že si vytvořím užší okruh přátel, takže bych tam v budoucnu zveřejnil i něco, co v současném nastavení bych nezveřejnil. Mám okruh přátel ale dost omezený.

Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní?

Ten chat. Tam je to vyloženě soukromý. Můžu si psát se svými kamarádama, ségrou o osobních věcech. Zprávy, kde si píšu jen s jednou osobou, tak to považuji za něco osobního.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Vztahy a rodina. Mám tam v přátelích kamarády, které jsem neviděl 20 let, tak nevím, proč by to né neměli vidět, ale proč by je to mělo zajímat.

Máte rozdělen okruh svých přátel do skupin?

Mám tam rodinu, jako ségru a bráchu, ale nijak ji nevyužívám, že bych jim zveřejňoval nějaké extra příspěvky.

Jste členem nějaké Skupiny na FB? Je chráněná nebo veřejná? Zveřejňujete ve skupinách jiné informace než na svém profilu?

Ano. Pracovní skupiny, kde si vyměňujeme všechno ohledně práce. A v rámci FHS, nevím ale, jestli se to považuje za skupinu. Nebo Karlovka. A plus ještě co se týče bydliště.

Tajná je skupina ta pracovní. Tam nikdo nemá přístup kromě kolegů. Tam dávám soukromější věci, tam můžu sdělovat informace na vedení. Takže kdyby se to dozvědělo vedení, tak by to asi nedělalo dobrotu. To považuji za více soukromé, než svůj profil.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Ano, ta reklama mě obtěžuje. Když je cílená na základě mého profilu. Neříkám, že jsem to nikdy nerozklik, ale když něco chci koupit, tak si to sám najdu. Je to nevyžádaná reklama. Někdo na základě dat, mi tam plánovitě dává reklamu.

Lze na FB rozlišovat mezi veřejným a soukromým příspěvkem? Jak? Existují na FB oblasti/aplikace, kde můžete sdělovat soukromější informace?

No pro mě se ty hranice stírají. Ale do budoucna bych si dával pozor co na FB dávám, protože výhledově to může být veřejné. Cokoli tam člověk dává, musí považovat za veřejné, sice jsou to soukromé věci, ale může přijít doba, kdy se ty pravidla změní, a to co jsme považovali za soukromé, se může během chvíle stát veřejným.

Příspěvek od mé sestry vnímám jako něco soukromého, příspěvek od neziskovky vnímám jako něco veřejného. Od přítele je to cílené, od veřejné instituce je to veřejné, pro kohokoli.

Narušuje FB soukromí?

Je to na každém z nás, jak dovolí, aby nám FB zasahoval do soukromí.

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

Asi spíš soukromé. Mám tam ale i rádia, i některé neziskové organizace. 70% na soukromí, 30% veřejné.

Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti

Sleduji do jedné desítky. Politické aktivity ne. Jen ty neziskové organizace.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

Zásadně. Ovlivňuje to, jak budeme trávit svůj volný čas, i náš pracovní život. To znamená, že tam někdo může zveřejnit, že poptává nebo nabízí nějakou práci.

Rozhovor č. 8: Radek

Jak dlouho máte FB?

Od roku 2009.

Jak často ho navštěvujete?

Denně.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená?

Erotické obrázky.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Komunikační prostředek. Nejvíce to požívám, když to potřebuju s někým napsat. Takže chat. Občas tam dávám i fotky. Ale ne moc ty kde jsem já, protože mám rád své soukromí. Občas taky sdílím články, podle nálady, tak třikrát týdně. Takže články občas nějaké fotky.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Chci, aby můj profil byl soukromý, ale není to úplně soukromé. Na internetu neexistuje soukromí.

Máš zabezpečen svůj profil

Mám na svém profil nastavené, jen že mé příspěvky vidí moji kamarádi. Ale ani nevím, jak to v praxi funguje. Myslím, že cizí lidé mi na profil nevidí. Nevystupuji na FB pod svým jménem. Když tam mám své jméno, tak si o mně vygoogluje informace každě. Dávám tam fotky bytu, auta.

Přemýšlíte při zveřejňování informací nad jejich zabezpečením? Nastavujete u některých příspěvků soukromí pro zveřejnění? To ne. Mám tam jen nastavené, že mé příspěvky vidí moje kamarádi. Dál to neřeším.

Zabraňujete někomu z okruhu přátel, aby viděl vaše příspěvky? Proč? Odhaluje FB soukromí?

To ne. Maximálně mám u pár lidí, že jsem si je zablokoval. Dávali tam nesmyslné příspěvky. Spíš články.

Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní?

Moc ne. Jen reklamu blokuji. Když tam skáče moc věcí najednou, tak je blokuju.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Soukromé věci, z mého soukromého života. Věci, o kterých nemusí tolik lidí vědět.

Mám tam pár kamarádů, se kterými se znám a s nima sdílím fotky třeba. U kterých mi nevadí, že se dozvědí ty věci. Ale nepotřebuju, aby to viděli ostatní lidi. A zbytek přátel promazávám – lidi - se kterými se nevidím, nebo nepíšu, tak je smažu. Zabíjí mě, když tam někdo má třeba 600 přátel.

Třeba lidi, ze střední, se kterými jsem se několik let neviděl, mně pak žádají o přátelství. To ne, mám tam jen ty lidi, se kterými se vídám.

Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní?

Než abych někomu něco postoval na zeď, tak mu radši napíšu na chat. Radši píšu jen jemu, než abych to sdělil všem jeho 200 kamarádům.

No jak se to vezme, FB si myslím, že monitoruje ten chat.

Jste členem nějaké Skupiny na FB? Je chráněná nebo veřejná? Zveřejňujete ve skupinách jiné informace než na svém profilu?

Ano. Spíš soukromé, spolužáci ze střední a jedna pracovní. Ale ve skupinách nic nepřispívám. Není to pro mě důležitý. V těch skupinách jsem, protože mě tam někdo pozval, ale jinak mám FB, abych se s někým domluvil na srazu.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Rozčilují mě reklamy a nesmyslné příspěvky.

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

Hledám informace o kamarádech vesměs.

Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti?

Jo to mám. Pro nějaké sportovce. FIFU kvůli lístkům, fotbalisty, protože je mám rád a fotbal. Politiku vůbec.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

Dost, na druhou stranu máš dneska dost podobných věcí jako je FB. Ale asi hodně.

Rozhovor č. 9: Zuzana

Jak dlouho máte FB?

Mám ho již dlouho, asi 7 let.

Jak často ho navštěvujete?

Jendou za pár dní, už ne denně, jako dříve.

Za jakým účelem tam nejvíce chodíte - co pro vás FB znamená

Dříve jsem tam měla hodně kamarádů, znali jsme se z jiných internetových sítí. Hodně jsme spolu komunikovali. No a pak jsem si tam začala přidávat další známé, se kterými už to nechci sdílet, jako spolužáci ze základky, různé známé, bývalé kolegy. Už nestíhám sledovat, co kdo dělá. Dříve to bylo intenzivnější.

Dnes u mě FB nahradila další síť – Instagram. Já hodně fotím. Do pár let pro mě přestane existovat. Boom pro mě nastal a teď už mě FB tolik nezajímá.

Teď už tam chodím, abych se podívala, jak se mají někteří známí. A co je super je, že mám kontakt na lidi, na které již nemám maily nebo telefony, což je pro mě velká výhoda stále.

Jaké aktivity zde nejvíce děláte?

Nejčastěji tam sleduji vernisáže, takže události sleduji. Také občas nějaké události vytvářím, je to dobré na tu komunikaci. A postuji minimálně. Poslední statusy byly, že jsem udělala státnice. Když se mi děje nějaká životní událost, kterou potřebuji hodně lidem oznámit naráz, tak mi to přijde jako dobrý kanál. Už tam toho ale dávám málo, s těmi novými známými už nechci ani nic sdílet. Víím, že se přátelé dají roztřídit, ale přijde mi to takové zbytečné.

Považujete svůj FB profil spíše za veřejný nebo soukromý?

Jsem asi v tomhle hodně paranoidní, jsem velmi obezřetná, co tam dávám. Mám zabezpečení. Někdo mě sice může ottagovat, ale vidím to jenom já. Mám tam hodně velké soukromí. Kamarádi kamarádů nevidí, co píšu na zeď. Na druhou stranu, kdyby se ty informace odtajnilo, zveřejnilo, tak stále si myslím, že tam nejsou informace, které by mě mohly diskreditovat. Že tam nemám intimní nebo citové věci. To bych tam nedala. Jsem asi takový typ, že pocitovější věci sdílím osobně. Nebo po telefonu. Napsat třeba, že jsem smutná, kvůli tomuhle, tak si říkám co je komu do toho. Profil mám skrytý.

Viditelnost: Vadilo mi, že dříve lidé tagovali mně na různých fotkách, tak to jsem si skryla. Přátelé přátel nic nevidí. Takže mám všechno zabezpečené, co nemohu ovlivnit je, že mi někdo napíše něco na zeď. Někdy mi někdo napíše, že potřebuje to a to, tak si říkám, že to nemusí někdo další vidět, tak proč mi to nenapíše do zpráv.

Zabraňujete někomu z okruhu přátel, aby viděl vaše příspěvky? Proč? Odhaluje FB soukromí?

Ani ne. Mám tam všechny.

Jsou na FB oblasti, které považujete za více soukromé než ty ostatní

No myslím si, že ten chat je soukromější, ale že to lidé dost podceňují. Myslím, že ty informace jsou dohledatelné. Dá se to najít. Člověk má pocit soukromý, ale ty informace lze zneužít a dostat se k nim. Ale to asi není v současné době asi žádný chat. I třeba když jsem chatovala na Gmailu. Když jsem organizovala svatbu a chatovala o tom, tak mi kolem pořád vybíhaly reklamy na svatbu, svatební šaty a tak.

Lze na FB rozlišovat mezi veřejným a soukromým příspěvkem? Jak? Existují na FB oblasti/aplikace, kde můžete sdělovat soukromější informace

Moc si nemyslím. Soukromí příspěvek, je jen zdánlivě soukromým. FB je hodně veřejný.

Existují některé věci, které byste na FB nedali?

Určitě. Myslím, že tam nepatří fotky, které tě mohou diskreditovat. Třeba nahota. Nedávala bych tam ani politické statusy. Nedávala bych tam fotky ani svých dětí, ani jim nezakládala jim profily, protože si myslím, že je to narušování soukromí další osoby.

Máte rozdělen okruh svých přátel do skupin?

Ne.

Jste členem nějaké Skupiny na FB? Je chráněná nebo veřejná? Zveřejňujete ve skupinách jiné informace než na svém profilu?

Jsem, spíš veřejné. Jsou t o skupiny různých fanklubů, umělců nebo lidí, kteří mají stejné zájmy. Ale také se toho bojím, protože se ty skupiny mohou nějak přejmenovat a člověk skončí úplně v jiném klubu. Ale teď už nejsem tolik ve skupinách. Spíše už teď odebírám novinky z FB profilů, což je lepší než na webu. Jo přisívala jsem otázkami do skupin hudebních. Typu jako „kdy přijedete do Prahy?“ ale to nebylo soukromější, to bych si klidně dala také na svůj profil.

Jsou nějaké informace, které Vás na FB obtěžují? Jaké proč? Proč?

Ani ne. Tak co se týká mých přátel, tak tam je možnost skrýt. Jsou to lidi, spíš známí a někdo tam permanentně postuje fotky svého dítěte, co se pokakalo, tak to mě nezajímá. Musím se přiznat, že většinu přátel mám skrytých. Nemusím je sledovat, mám je v kontaktech. Spíše mě to ruší.

Vyhledáváte informace o soukromých osobách nebo o veřejných tématech?

Kamarády jsem asi ani nikdy nehledala. V poslední době hledám nějaké veřejné osobnosti. Třeba designéry. Přijde mi lepší tu osobu sledovat na FB než místo, abych chodila na jejich webovky.

Máte v oblíbených, nebo sledujete některé veřejné aktivity či osobnosti?

Politiky ani politická hnutí příliš nesleduji. Mám tam designéry a umělce, hudbu. Nechci na svém profilu vyjadřovat své politické názory.

Jakým způsobem ovlivňuje podle Vás FB sdílení informací mezi lidmi?

Myslím si, že dost. Lidé si hodně chatují. Co mě trochu mrzí, že někdy nějaká zpráva nedorazí. Lidé si myslí, že se na FB hodně děje. A pak se diví, že jsi tam nebyl a nepřečetl sis to. Ale myslím si, že to ovlivnilo jen jednu generaci. Asi tu naši generaci a mladí lidi budou mít něco zase jiného.